

T.C
KTO Karatay Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı

**AİLE MAHKEMELERİNİN GÖREV ALANINA GİREN GEÇİCİ HUKUKİ
KORUMALAR**

Şeyda TEKELİOĞLU

KONYA

Temmuz, 2019

AİLE MAHKEMELERİNİN GÖREV ALANINA GİREN GEÇİCİ HUKUKİ
KORUMALAR

Şeyda TEKELİOĞLU

KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

KONYA

Temmuz, 2019

KABUL VE ONAY

Şeyda TEKELİOĞLU tarafından hazırlanan “Aile Mahkemelerinin Görev Alanına Giren Geçici Hukuki Korumalar” başlıklı bu çalışma, 05.09.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Mahmut KIZIL
Öğretim Üyesi Ad Soyad (Danışman)

Prof. Dr. Murat Akalın
Jüri Öğretim Üyesi Ad Soyad

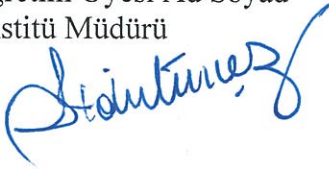

Doç. Dr. İbrahim Feri
Jüri Öğretim Üyesi Ad Soyad

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Dilem Tunçer
Öğretim Üyesi Ad Soyad
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez/Proje Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Şeyda TEKELİOĞLU

TEŞEKKÜR

Tez çalışması sırasında danışmanlığımı yapan Mahmut KIZIR'e teşekkürü bir borç bilirim. Akademik ve mesleki tecrübelerini benden esirgemeyen Arş. Gör. Meltem ERCAN ÖZLER'e yolumu aydınlattığı için teşekkür ederim. Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde bana Medeni Usul Hukukunun her detayını bir daha aklımdan çıkmamak üzere öğreten ve tez savunmamda değerli eleştirileriyle tezime katkıda bulunan Prof. Dr. Murat ATALI'ya, akademik hayata gözümü açtığımından bu yana akademik anlamda her desteği sunan, manevi desteğini esirgemeyen ve yine tezime değerli görüşleriyle katkıda bulunan Doç. Dr. İbrahim ERMENEK'e özverileri ve üstümden eksik etmeyeceklerini bildiğim himayeleri için minnettaram.

Bizi beklediği yerde benimle gurur duyduğunu bildiğim rahmetli babam Hakkı SERTÇAKAR'a, tek başına beni bugüne getiren kahramanım, biricik annem Elmas ÖZŞAHİN'e daha büyük gururlar yaşatabilmeyi temenni ederim. Tez çalışması aşamasında en kıymetlim, oğluma benden daha iyi bakarak, bana en büyük desteği veren rahmetli anneannem Fatma AYDIN ve dedem Mehmet AYDIN'a ömrüm boyunca minnettar kalacağım. Attığım her adımda desteğini esirgemeyen, hep daha iyisine ulaşmamı arzulayan kıymetli eşim Samet TEKELİOĞLU'na ömrüme kattıkları için sonsuz sevgiyle teşekkür ederim.

Bu çalışmayı, hep iyi ve doğru olmalarını ümit ettiğim, ruhuma iyi gelen, bana sevmeyi öğreten oğullarım Mehmet ve Eymen'e, onlardan çaldığım zamanın karşılığı olmasa da özrü kabul etmeleri dileğiyle armağan ediyorum.

ÖZET

AİLE MAHKEMELERİNİN GÖREV ALANINA GİREN GEÇİCİ HUKUKİ KORUMALAR

TEKELİOĞLU, Şeyda

Yüksek Lisans, Özel Hukuk Anabilimdalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mahmut KIZIR

Temmuz, 2019

Etkin Hukuki korumanın araçlarından biri olarak geçici hukuki koruma gecikmesinde tehlike olan bir halin engellenmesi ya da durdurulması amacıyla, iddia edilen talebe hukuki dinlenilme hakkının ertelenmesi yolu açılarak prensip itibariyle yaklaşık ispat seviyesinde ispat ölçüsü ile yetinilerek geçici olarak yürürlük kazandıran, karşı tarafın menfaatlerini çeşitli usûlî araçlarla dengeleyen, ivedi bir yargısal hukukî korumadır. Aile mahkemeleri görev alanına giren dava ve işler telafisi zor ve kamu menfaati ağır basan işlerdir. Bu nedenle aile mahkemeleri önüne gelen dava ve işler için gerekli ve yeterli tedbirleri almakla görevlendirilmiştir. Bunlar arasında tarafların talebi ile bağlı olduğu davalar olduğu gibi bir takım geçici hukuki korumalar için tarafların talebinden bağımsız karar vermeye yetkilidir.

Bu çalışma geçici hukuki koruma çaresinin ele alınmasının ardından, aile mahkemelerinin görev alanına giren geçici hukuki koruma kararlarını tespit etmeyi amaçlar. Çalışmanın devamında tespit edilen geçici hukuki koruma kararlarının detaylı olarak incelenmesi hedeflenmiştir. Çalışma ayrıca tespiti ve incelemesi yapılan geçici hukuki koruma kararları için öngörülen yargılama usulü ve kurallarını derleyerek uygulayıcı ve araştırmacı için yol gösterici olmaya çalışmıştır. Tüm bu incelemeler neticesinde aile mahkemelerinin görev alanına giren dava ve işler medeni usul hukuku ve aile hukuku prensip ve kurallarıyla bütün olarak ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Medeni Usul Hukuku, Geçici Hukuki Koruma, Medeni Hukuk, Aile Hukuku, Evlilik Birliğinin Korunması, Boşanma Davası, 6284 Sayılı Kanun, Medeni Kanun.

ABSTRACT

TEMPORARY LEGAL PROTECTIONS WITHIN THE JURISDICTION OF FAMILY COURTS

TEKELİOĞLU, Şeyda

Private Law

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Mahmut KIZIR

July, 2019

As a means of effective legal protection, temporary legal protection is an immediate judicial legal protection that balances the interests of the counterparty with various procedural means in order to prevent or stop a situation that is in danger of delay. Lawsuits and affairs that fall under the jurisdiction of family courts are difficult to compensate and outweigh the public interest. For this reason, he was assigned to take the necessary and sufficient measures for the cases and works before the family courts. It is authorized to decide independently of the request of the parties for a number of temporary legal protections, as well as the cases to which the parties are bound by the request.

This study aims to determine the decisions of temporary legal protection that fall under the jurisdiction of the family courts after addressing the temporary legal protection remedy. The aim of this study is to examine the decisions of temporary legal protection in detail. The study also tried to be a guide for the practitioner and the researcher by compiling the judicial procedures and rules foreseen for the temporary legal protection decisions that were identified and examined. As a result of all these investigations, the lawsuits and affairs that fall under the jurisdiction of the family courts are handled as a whole with the principles and rules of civil procedure law and family law.

Keywords: Civil Procedure Law, Temporary Legal Protection, Civil Law, Family Law, Protection of Marriage, Divorce, Law No. 6284, Civil Law.

KISALTMALAR

Aksi grş.	: Aksi grş için bakınız.
Bkz.	: Bakınız
DHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBB	: İçtihat Bilgi Bankası
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
m.	: Madde
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TMK	: Türk Medeni Kanunu
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
S.	: Sayı
s.	: sayfa
4787 s.k.	: 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usûlüne Dair Kanun
6284 s.k.	: 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Şiddetin nlenmesine Dair Kanun
vd.	: ve devamı

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

KABUL VE ONAY	İİİ
ETİK BEYAN	İV
TEŞEKKÜR	V
ÖZET	VI
ABSTRACT	Vİİ
KISALTMALAR	VIII
İÇİNDEKİLER	1
GİRİŞ	6

1. BÖLÜM: GEÇİCİ HUKUKİ KORUMALAR

1.1. KAVRAM, TANIM, AMAÇ	9
1.1.1. Kavram	9
1.1.2. Tanım	10
1.1.3. Amaç	11
1.2. GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA KARARLARININ NİTELİĞİ	12
1.3. GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA KARARLARININ MUHTEVASI	15
1.3.1. Konu Yönünden Geçici Hukuki Koruma Kararı	16
1.3.2. Etki Yönünden Geçici Hukuki Koruma Kararı	17
1.4. MENFAAT DENGESİ YÖNÜNDEN GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA KARARI	18
1.4.1. Taraflar Arası Denge	19
1.4.2. Tedbir- Menfaat Dengesi (Ölçülülük)	20

1.5. GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA KARARLARININ UNSURLARI.....	21
1.5.1. Yargı Organlarınca Verilmiş Karar Olması	21
1.5.2. Tehlikeye Düşmesi Muhtemel Menfaat.....	23
1.5.3. Tehlike Olan Halin İspatı	25
1.5.4. Geçicilik.....	27
1.5.5. Bağlayıcılık	28
1.5.5.1. Geçici Hukuki Koruma Tedbiri Kararlarının Kesin Hüküm Teşkil Etmemesi 28	
1.5.5.2. Taraf/Taraflar İçin Kararın Bağlayıcılığı	30
1.5.5.3. Asıl Davaya Bakan Hâkim İçin Kararın Bağlayıcılığı.....	30
1.5.5.4. Üçüncü Kişiler İçin Kararın Bağlayıcılığı	31
1.6. ÇEKİŞMESİZ YARGI İŞLERİ VE GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA İLİŞKİSİ	31
1.7. GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA KARARLARINI SINIFLANDIRILMASI	33
1.7.1. Teminat Tedbirleri.....	34
1.7.2. Düzenleme Tedbirleri	35
1.7.3. Eda Tedbirleri	35

2. BÖLÜM:

AİLE MAHKEMLERİNİN GÖREV ALANINA GİREN GEÇİCİ HUKUKİ KORUMALAR

2.1. EVLİLİK BİRLİĞİNİN VARLIĞINA BAĞLI OLMAYAN GEÇİCİ HUKUKİ KORUMALAR.....	38
2.1.1. 4787 Sayılı Kanun Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yargılama Usûllerine Dair Kanun.....	38
2.1.2. 6284 Sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun	39
2.1.2.1. Genel Olarak	39
2.1.2.2. 6284 Sayılı Kanun Kapsamı	40
2.1.2.3. 6284 Kapsamında Geçici Hukuki koruma kararı.....	43

2.1.2.4.	6284 Sayılı Kanun Kapsamında Geçici Hukuki Korumalar	44
2.1.3.	Velayet Altındaki Çocuğun Şahsının Korunmasına Yönelik Türk Medeni Kanununda Yer Alan Geçici Hukuki Korumalar	46
2.1.3.1.	Hâkimin Çocuk Lehine Müdahalesi	46
2.1.3.2.	Çocuğun Yerleştirilmesi.....	50
2.1.3.3.	Velayetin kaldırılması	55
2.1.3.4.	Kayımlık.....	57
2.1.4.	Velayet Altındaki Çocuğun Mallarının Korunmasına Yönelik Türk Medeni Kanununda Yer Alan Geçici Hukuki Korumalar	58
2.1.4.1.	Hakimin Çocuk Malları Lehine Müdahalesi.....	58
2.1.4.2.	Çocuk Mallarının Yönetiminin Kayyıma Devredilmesi	60
2.2.	EVLİLİK BİRLİĞİNİN VARLIĞINA BAĞLI GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA KARARLARI	62
2.2.1.	Evlilik Birliğinin Korunmasına Yönelik Geçici Hukuki Koruma Kararları	63
2.2.1.1.	Hakimin Müdahalesi	63
2.2.1.2.	Hakimin Müdahalesi Kararının Şartları	64
2.2.1.3.	Hâkimin Müdahalesi Kararı	69
2.2.1.4.	Türk Medeni Kanunu'nda yer alan diğer tedbirler	71
2.2.2.	BOŞANMA VE AYRILIK DAVALARINDA GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA KARARLARI	86
2.2.2.1.	Genel Olarak	86
2.2.2.2.	Aile Hukukuna İlişkin Diğer Geçici Hukuki Korumaların Boşanma Davasında Durumu.....	88
2.2.2.3.	Koruma Kararının Şartları.....	89
2.2.2.4.	Boşanma Veya Ayrılık Davasına Konu Olan Eşlere İlişkin Geçici Hukuki Koruma Türleri.....	90
2.2.2.5.	Boşanma Veya Ayrılık Davasına Konu Olan Çocuklara İlişkin Geçici Hukuki Koruma Türleri.....	101

3. BÖLÜM:

AİLE MAHKEMELERİNDE YARGILAMA USULÜ

3.1.	HUKUK YARGILAMASINA HAKİM OLAN İLKELER İŞİĞİNDE AİLE HUKUKU YARGILAMASI	105
3.1.1.	Tasarruf İlkesi	105
3.1.2.	Taleple Bağlılık İlkesi	107

3.1.3. Taraflarca Getirilme İlkesi	108
3.1.4. Teksif İlkesi.....	110
3.1.5. Hukuki Dinlenme Hakkı	110
3.1.6. Usûl Ekonomisi.....	111
3.1.7. Dürüst Davranma Ve Doğru Söyleme Yükümlülüğü	112
3.1.8. Hâkimin Hukuku Uygulanması.....	112
3.1.9. Doğrudanlık.....	113
3.1.10. Aleniyet.....	113
3.1.11. Hâkimin Yargılamayı Sevk Ve İdaresi	114
3.1.12. Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi	114
3.2. TÜRK MEDENİ KANUNUNDA YER ALAN AİLE MAHKEMELERİNİN GÖREV ALANINA GİREN DAVA VE İŞLERE İLİŞKİN USÛL HÜKÜMLERİ	115
3.2.1. 4787 Sayılı Kanun Kapsamında Yargılama Usûlü	115
3.2.1.1. Genel olarak	115
3.2.1.2. Sulhe Teşvik.....	115
3.2.1.3. Aile Mahkemesi Hâkiminin Sulh yoluyla çözüme teşvik etme zamanı ...	117
3.2.1.4. Aile Mahkemesi Yargılama Usûlü.....	117
3.2.2. 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Yargılama Usûlü	117
3.2.2.1. Görev.....	117
3.2.2.2. Yetki.....	118
3.2.2.3. İlgililer ve Başvuruya yetkililer	118
3.2.2.4. Süreler	118
3.2.2.5. Yargılama Usûlü	119
3.2.2.6. Gizlilik	120
3.2.3. Evlilik Birliğinin Korunmasına Yönelik Geçici Hukuki Korumalar İçin Yargılama Usûlü	120
3.2.3.1. Görev.....	120
3.2.3.2. Yetki.....	121
3.2.3.3. Taraflar.....	122
3.2.3.4. Süreler	122
3.2.3.5. Yargılama Usûlü	123

3.2.3.6. Sona Ermesi	124
3.2.4. Boşanma Ve Ayrılık Davalarında Yargılama Usûlü	125
3.2.4.1. Görev	125
3.2.4.2. Yetki	125
3.2.4.3. Taraflar	125
3.2.4.4. Süreler	126
3.2.4.5. Yargılama Usûlü	127
3.2.4.6. Sona Ermesi	127
3.3. AİLE MAHKEMESİNİN GÖREV ALANINA GİREN GEÇİCİ HUKUKİ Korumalara Karşı Kanun Yolu	128
3.4. HARÇLAR	129
3.5. ADLİ TATİL	130
SONUÇ	132
KAYNAKÇA	134
ÖZGEÇMİŞ	135

GİRİŞ

Kişinin kendi hakkının tesis ettiği ilkel yöntemin terk edildiği, hakkın tesisinin egemen güç tarafından sağlandığı günden bu yana yargılama faaliyeti düzene girmiş fakat bununla birlikte karmaşık bir hal almış ve yargılama süreleri uzamıştır. Sosyal devlet ilkesi, davanın, lehine sonuç alan taraf için hükmün yararını ortadan kaldıracak kadar uzun sürmemesini gerektirir¹. Fakat durum gösteriyor ki yargılama süreci² için makul sayılan süreler bile hayatın akışı için gereğinden fazla uzun. Bununla birlikte dava süreci ne kadar kısa olursa olsun dava lehine sonuçlanan taraf “müddeabihe” erişemeyebilir³. Yargılamayla geçecek bir gün bile uyuşmazlık konusu menfaate ulaşmaya engel olabilir. Bu karşı tarafın fiilinden kaynaklanabileceği gibi dava konusunun özelliğinden de kaynaklanıyor olabilir. Bu durumda yapılması gereken salt yargılama sürelerinin makul süreye çekilmesini sağlamaya çalışmak yerine bunu da kapsayan bir üst kavram olarak hukuki korumanın etkinliğini artırmaktır.

Etkin hukuki koruma kişinin menfaate ulaşma güdüsü ile devletin gerçeğe ulaşma hedefini birlikte tatmin eden yargısal korumayı ifade eder. Kişinin menfaate ulaşma güdüsü yargılamanın bir an önce sonuçlanmasına odaklandığı için bu baskı altında yargılama araçlarını etkili kullanamama tehlikesi doğar. Devletin gerçeğe ulaşma hedefi ise titiz bir yargılama gerektirdiğinden, yargılama süresini uzatır. Etkin koruma kişinin, dava konusu menfaate ulaşacağından emin olduğu, bu güvence sayesinde yeterli ve gerekli yargılama araçları ortaya koyduğu, davanın (haklı nedenlerle dahi) olsa uzamasından zarar görmediği bir hukuk korumasını ifade eder. Hak sahibinin yargılama sürecinden beklediği menfaatin, dava konusunun yargılama süresi içinde değişmesi veya yok olması sebebiyle, kısmen veya tamamen elde edilememesi halinde ise etkin bir

---

¹ **AZRAK**, A. Ülkü, “Sosyal Devlet”, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Siyasi Bilimleri Fakültesi, Reşat Kaynar’a Armağan, 1981, s. 9.

² “Dava dilekçesinin verilmesinden hükmün kesinleşmesine kadar geçen sürece yargılama süreci denir” (**YILMAZ**, Ejder, Geçici Hukuki Koruma Tedbirleri, Ankara 2001, Yetkin Yayınları, C. I., s. 28.).

³ **BORAN GÜNEYSU**, Nilüfer, Medeni Usûl Hukukunda Karar, Ankara 2014, Adalet Yayınları, s. 138.

hukuki korumadan söz etmek mümkün değildir⁴. Etkin hukuki koruma ancak uyuşmazlığın ortaya çıkmasından itibaren yargılama öncesi ve yargılama süresi boyunca hükmün kesinleşmesine kadar⁵ etkili olacak geçici hukuki koruma araçlarıyla mümkün olur⁶. Zira “Geçici hukuki koruma, gerçek ve etkili hukuki korumanın hem garantisi hem sonucudur”⁷.

Bununla birlikte devlet toplumu ve bireyleri henüz zarar, hatta zarar tehlikesi, doğmadan korumakla etkin hukuki koruma sağlamış olur. Zararın tazmini için en hızlı mekanizmayı devreye sokmak dahi devletin etkin hukuki koruma sağlamış olması için yeterli değildir. Bu husus kişiler ve aile hukuku için ayrı önem arz etmektedir. Aile mahkemelerinin görevine giren dava ve işler açısından yargılama süreci daha kritiktir. Yargılama süreci başladığı andan itibaren yeni bir düzenin tesisi gerekir. Türk hukuk yargılaması bu öneme binaen aile mahkemelerini evlilik birliğinin ve sülhlerinin korunması, toplumda şiddetin önlenmesi amacıyla zararın oluşmasını beklemeksizin, tehlikenin bertaraf edilmesini sağlayacak geçici hukuki koruma kararına hükmetmekle görevlendirmiştir.

Çalışmanın temelini ve kapsamını hukuk yargılamasının bir unsuru olarak aile mahkemeleri ve geçici hukuki koruma yargılamasının önemli bir kısmını oluşturan aile mahkemelerinin görev alanına giren geçici hukuki korumalar oluşturmaktadır. Çalışmanın kaynağını 4727 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usûllerine Dair Kanun oluşturmaktadır. Bu kanunun çizdiği sınırlar dahilinde aile mahkemelerinin görevine giren geçici hukuki korumalar tespit edilerek, korumanın kaynağı kanun hükmü ışığında açıklanmıştır. Ayrıca geçici hukuki korumaların kapsam ve mahiyetinin yanısıra 4727 sayılı kanun temelinde yargılama usûlleri incelenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümü konuya ışık tutması ve tartışmaların temellendirilmesi açısından geçici hukuki korumaların her yönüyle ele alınmasından ibarettir. Aile

---

⁴ **ALANGOYA**, Yavuz, “Anayasanın Medeni Usûl Hukukuna Etkisi, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 1981, Cilt I, Sayı 1981/2, s. 6.

⁵ **GÖKSU**, Mustafa, “Hukuku Muhakemeleri Kanununa Göre İhtiyati Tedbirin Uygulanmasını Talep Etme Zorunluluğu”, DEÜHFD, C.16, Özel Sayı 2014, s. 1253.

⁶ Yargıtay İBK, 17.4.2014, 1/1 (Resmi Gazete s. 28975)

⁷ **ÖZEKES** Muhammet, Pekcanitez Usûl Medeni Usûl Hukuku, 15. Bası, 2017, On İki Levha Yayıncılık, s.1620.

Mahkemelerinin görevine giren işlerden, geçici hukuki korumaların tespiti ve anlaşılması ancak geçici hukuki koruma kararlarının yapısı ve temellerinin bilinmesiyle mümkündür. “Efradını cami, ağyarını mâni” bir anlatımla çalışmanın esasına dair temel bilgiler sunulmuştur. İkinci bölüm tespit edilen aile mahkemelerinin görev alanına giren geçici hukuki korumaların tek tek ele alınması ve açıklanmasından üzerine inşa edilmiştir. Kurum ve kavramlar medeni usul hukuku esasları ve ilgili kanun maddeleri temelinde açıklanmıştır. Son bölümde ise tespit edilen ve sınıflandırılan geçici hukuki korumalar için hukuk yargılamasına hâkim olan ilkeler kapsamında irdelenmiş ve yargılama usûlüne ilişkin özellik arz eden durumlar incelenmiştir. Sonuç kısmında ise tez çalışması ile ulaşılan sonuçlar ifade edilecektir.

1. BÖLÜM:

GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA

1.1. KAVRAM, TANIM, AMAÇ

1.1.1. Kavram

Geçici Hukuki Koruma üst kavram olarak Türk mevzuatında yerini yakın tarihte almış olsa da türleri olan ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz ve delil tespiti kavramlarıyla, diğer tedbirler hukukumuz açısından yerleşik bir uygulamadır⁸. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz ve delil tespitine ilişkin kanun maddelerini ve geçici hukuki koruma öngören diğer kanunlara atıf hükmünü “Geçici Hukuki Korumalar” başlığı altında topladığı güne kadar, geçici hukuki koruma kararına hükmedilmekte fakat tek bir başlık altında anılmamaktaydı. Yani geçici hukuki koruma kavramı Türk Hukuku bakımından oda ve koridorları ziyadesiyle kullanılan fakat çatısı konmamış bir evdi. Dolayısıyla neyin bu kapsamda ele alınacağı veya hangi uygulamaların bu kapsamda ele alınamayacağı sınırları ve esasları net olarak belirlenmiş değildi.

Bunun da ötesinde Türk mevzuatında yer bulan belki ilk geçici hukuki koruma tedbiri “ihtiyati tedbir” olduğu için doktrin, “ihtiyati tedbir” kavramını tüm diğer türleri kapsar şekilde “geçici hukuki koruma” kavramıyla özdeşleştirilmişti⁹. Özellikle HUMK döneminde ve nadiren de olsa HMK yürürlüğe girdikten sonra bunun pek çok örneği karşımıza çıkmaktadır¹⁰. Örneğin Ercan, “Türk Hukukunda ihtiyati tedbir için genellikle “ihtiyati tedbir” kavramı kullanılmakla birlikte, başka terimler de kullanılmaktadır.

---

⁸ YILMAZ, C. I, s. 38.

⁹ YILMAZ, C. I, s. 39.

¹⁰ KURU/ARSLAN/YILMAZ 2014 yılına kadar aynı doğrultuda tanım yaparak “...güvence altına almaya yarayan geçici hukuki korumalara (tedbirlere) ihtiyati tedbir denir.” demiştir. (KURU/ARSLAN/YILMAZ, Medeni Usûl Hukuku Ders Kitabı, , 2014 (Ders Kitabı 2014), s. 614. Ayrıca bkz. TAŞ KORKMAZ, Hülya, Türk Hukukunda İhtiyati Tedbirler, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi SBE, Diyarbakır 1995; ÖZKÖK, Süleyman, “İhtiyati Tedbirler”, Turhan Kitabevi, 2002.).

Mesela; Üstündağ ihtiyati tedbir terimi ile birlikte “geçici himaye- koruma önlemleri” terimlerini, Yılmaz “koruyucu önlem, geçici koruma önlemleri” terimleri, Önen ise koruyucu önlem terimini kullanmaktadır” diyerek doğru kullanımı yadsımıştır¹¹.

Ayrıca uygulamada ihtiyati hacze konu olacak pek çok uyuşmazlık için ihtiyati tedbir kararı alınarak, karşı tarafın dönüşü mümkün olmayan zararlara uğratıldığı görülmektedir¹². Bugün gelinen noktada ise doktrinde ve onu takip eder şekilde mevzuatımızda üst kavram olarak geçici hukuki koruma kavramı yerleşmiş olup ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz, delil tespiti, yürütmenin durdurulması, tutuklama gibi tedbirlerin birer geçici hukuki korumanın türleri olduğu benimsenmiştir.

1.1.2. Tanım

Türk hukuk sisteminde geçici hukuki korumaların kapsam, unsur ve sınırları ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz ve delil tespitinin özelliklerinden yola çıkarak, tüme varım yöntemiyle belirlenmektedir¹³. Geçici hukuki korumanın tanımı ve genel kaideleri bu türler esas alınarak derlense de, diğer kanunlarda yer alan geçici hukuki koruma türleri bunlara istisna teşkil eder ya da sosyal ve ekonomik hayatın gerekliliklerine göre şekil alması sonucunu doğurur. Doktrinde birden fazla tanım yer alsa da hepsinin bu yöntemle belirlendiği ve geçici hukuki koruma kavramını aynı doğrultuda ele aldığı görülmektedir.

Bu tanımlara göz atıldığında Yılmaz, “Kesin hukuki himaye (dava) sonucunun ortaya çıkmasına kadar yargılama öncesinde ve sonrasında doğabilecek risklerden (tehlikelerden, sakıncalardan) davacı ve/veya davalıyı korumak için yargı organlarınca verilen geniş ya da dar kapsamlı hukuki himayedir.”¹⁴ diyerek geçici hukuki korumanın hükümden ayrılan yönlerine dikkat çekmiş ve bir menfaat dengesinden ziyade koruma amacı üzerinde durmuştur.

---

¹¹ **ERCAN**, İbrahim, “Medeni Usûl Hukukunda İhtiyati tedbir”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi SBE, 1992, s. 8.

¹² Detaylı bilgi için bkz. **ERİŞİR**, 15 vd.; **KURU**, Baki, “Hukuk Muhakemeleri Kanun Tasarısı Hakkında Genel Değerlendirme”, Medeni Usûl ve İcra İflas Hukukçuları Toplantısı V, 2007, s. 82 (Makale)..

¹³ **ERİŞİR**, s. 90.

¹⁴ **YILMAZ**, C. I, s.32.

Erişir, “Gecikmesinde tehlike olan bir halin engellenmesi ya da durdurulması amacıyla, iddia edilen talebe hukuki dinlenilme hakkının ertelenmesi yolu açılarak prensip itibarıyla yaklaşık ispat seviyesinde ispat ölçüsü ile yetinilerek geçici olarak yürürlük kazandıran, karşı tarafın menfaatlerini çeşitli usûlî araçlarla dengeleyen, ivedi bir yargısal hukukî korumadır.”¹⁵ tanımıyla geçici hukuki korumayı unsurları ve özellikleriyle anlatmıştır. İlk bakışta mevcut veya müstakbel bir dava veya çekişmesiz yargı için talepten bahsedilmediği ve ayrıca bağlayıcılık özelliğinin göz ardı edildiği düşünülse de yargı kararı olduğunun belirtilmesi tüm bunları kapsamaktadır.

Albayrak ise Erişir’in bu tanımını doğru bulmakla beraber ispat yükü konusunda normalden ayırık yönleri dikkat çekmek üzere tanıma “ispat yükü kuralının normal yargılamadan farklı olabileceği durumların olduğu” ibaresini eklemiştir¹⁶. Bu husus ispat konusunda detaylı olarak ele alınır.

1.1.3. Amaç

Geçici Hukuki korumanın temel amacı yargılama süreci sonunda elde edilecek esas hukuki korumanın, yargılamanın sonuna kadar etkin kalmasını sağlamaktır. Geçici hukuki koruma yargılama sürecini kolaylaştıran veya hızlandıran bir enstrüman değildir. Bununla birlikte geçici hukuki koruma taraflardan birinin tatmin olmasını da amaçlamaz. Geçici hukuki koruma ne tarafların ne de yargı örgütünün ödev ve külfetini azaltmaz. Geçici hukuki korumanın temel amacı adil yargılanmanın sağlanmasıdır. Bu amacı da yargılamanın etkin bir hukuki koruma ile neticelenmesini sağlayarak gerçekleştirmiş olur.

Geçici hukuki korumanın bu amaca ulaşmasını sağlayacak üç unsur vardır. Bunlar yargılamanın adil olmasını sağlayan iddia ve savunma araçlarının ispat değerinin¹⁷ korunması, yargılama sonucunda adaletin tesisini sağlayacak dava konusunun korunması veya yargılama sürecinden zarar görmemesi için süjeler arasındaki olağan hayat düzeninin korunmasından ibarettir. Bunu aşan her koruma geçici hukuki koruma

---

¹⁵ ERİŞİR, s. 5.

¹⁶ ALBAYRAK, Hakan, “Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Yaklaşık İspat”, Yetkin Yayınları 2013, s. 54.

¹⁷ AKYOL, Leyla, “Medeni Usûl Hukukunda Delillerin Tespiti”, Yetkin Yayınları, 2011, s. 14.

kararının amacından sapmasına adaletin tesisinden ziyade geçici hukuki koruma talep eden lehine bir adaletsizliğin ortaya çıkmasına sebep olur.

1.2. GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA KARARLARININ NİTELİĞİ

Yargılamada gerçekleşen işlemler taraf usûl işlemi ve mahkeme usûl işlemleri olmak üzere ikiye ayrılır. Bunlardan taraf usûl işlemleri, hüküm ve sonucu usûl hukuku tarafından belirlenmiş, yargılamann ilerlemesini hedefleyen tarafların kendi arasında veya mahkeme ile taraf arasında yapılan işlemlerin tümüdür¹⁸. Mahkeme usûl işlemleri ise mahkemenin iç işleyişi ile ilgili işlemler ve mahkeme kararlarından ibarettir. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu karar ve hüküm terimlerini birbiri yerine kullanmış fakat HMK ile bu yanlıştan dönülmüştür. Doktrinde ise sıklıkla karar ve hüküm kavramları birbiri yerine kullanılmaya devam etmiştir¹⁹. Karar, hükmü de kapsar şekilde, yargılamaya ilişkin her türlü işlemin dayanağını oluşturan açıklamalardır²⁰.

Mahkeme kararları sınıflandırması, yapılan işlemin etki, hüküm ve sonuçlarının tespiti bakımından önem arz eder²¹. Örneğin verilen karara karşı kanun yoluna başvurma imkânı bu ayrıma göre belirlenir. Mahkeme kararlarının sınıflandırılmasına ilişkin ilk görüş kararları geçici kararlar ve esas kararlar ayrımı yaptıktan sonra esas kararları ara kararı ve nihai kararlar olmak üzere ikiye ayırmıştır²².

Bu görüşe yakın bir diğer görüş ise kararları geçici koruma sağlayan kararlar, ara kararları ve nihai kararlar olmak üzere üçlü bir ayrıma tabi tutmuştur²³. Her iki ayırım da geçici kararların esas kararlardan farkının hâkimin geçici kararları taraf teşkili sağlanmaksızın verilebilmesi bununla beraber tarafın kararı veren mahkemeye itiraz hakkının bulunması olarak açıklar. Bunun yanı sıra geçici kararlar için temyiz kanun yoluna başvurmak nihai karar olmadıkları için mümkün olmaz. Fakat geçici koruma

---

¹⁸ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.174; ERDÖNMEZ, Pekcanitez Usûl, s. 435; ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s. 300.

¹⁹ BORAN GÜNEYSU, s. 9.

²⁰ BORAN GÜNEYSU, s. 11.

²¹ ATALI, Murat, Pekcanitez Usûl Medeni Usûl Hukuku, 15. Bası, 2017, s.1969.

²² KARAFAKİH, İ. Hakkı, Hukuk Muhakemeleri Usûlü Esasları, 1952, s. 56; POSTACIOĞLU, İlhan, Medeni Usûl Hukuku Dersleri, 1975, s. 488, BERKİN, Necmeddin, Medeni Usûl Hukuku Esasları, 1969, s. 861.

²³ KARAKURUMER, Altunser, Medeni Usûl Hukukunda Hüküm, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi SBE, 2011, s. 5.

kararlarını doktrinde esas alınan nihai karar - ara kararı ayırımına dâhil ederek istisna yönlerini ele almak yerine amacına göre sınıflandırmak bilimsel açıdan zorluklara neden olmuş, hüküm konusuyla ilgili birçok konu açıklanırken karışıklıklara yol açacağı öngörülmüştür.

Doktrinde ağırlıklı olarak benimsenen görüşe göre yargı kararları esas olarak ara karar, nihai karar (hüküm) olarak ikiye ayrılır²⁴. Buna göre kural olarak hâkimin yargılamadan elini çekmesi sonucunu doğuran kararlar nihai karar, yargılamanın devamına hizmet eden, yargılamanın bir sonraki aşamaya geçmesini sağlayan veya yargılamaya ilişkin ihtilaflara nihai karara kadar etkin hukuki çözüm sunan kararlara ara kararı denir. Buradan hareketle ara kararı hâkimin yargılamaya devam etmek üzere re'sen veya talep üzerine verdiği her türlü kararı ifade eder. Bu ayırım özellikle karara karşı kanun yolunun açık olup olmadığına ilişkin önem arz eder.

Doktrin ve uygulamada ara karar- nihai karar ayırımı için, ağız birliği ile esas alınan bu kıstas Ermenek'e göre görevsizlik ve yetkisizlik kararları söz konusu olduğunda vekalet ücretine ilişkin sakıncalar doğurmaktadır. Bu ayırım ile ilgili Ermenek, şekli anlamda kesinleşmesine rağmen, davaya ilişkin derdestliği ortadan kaldırmayan kararlar ara kararı, şekli anlamda kesinleşmesi itibariyle davanın derdestliğine son veren kararlar ise nihai kararlar olarak tanımlamıştır²⁵.

Karar başlığı altında "ara karar- nihai karar" temel ayırımı ele alındığında Özekes'e göre tedbir kararları nihai kararların alt başlıklarından (gerçek nihai kararların karşıtı olan) geçici nihai karar başlığında incelenmelidir²⁶. Bu görüş kararın tekrar ne zaman inceleneceği farkına dikkat çekmiştir. Buna göre gerçek nihai kararlar ancak temyiz aşamasında incelenebilecekken, geçici nihai kararlar itiraz üzerine karar veren mahkeme tarafından tekrar incelenme imkânına sahip olacaktır. Bu durumda ihtiyati haczin kabulü veya Bölge Adliye Mahkemelerinin faaliyete geçmesinden sonra ihtiyati tedbir talebinin kabulü kararı geçici nihai karardır. Fakat bu taleplerin reddi veya bu

---

²⁴ **KURU**, (Ders Kitabı), s. 453; **ATALI**, Pekcanıtez Usûl, s. 1969; **MUŞUL** Timuçin, "Medeni Usûl Hukukunda Ara Kararları". Dicle Üniversitesi HFD, S. 4, 1988, s. 218.

²⁵ **ERMENEK**, İbrahim, Davaların Birleştirilmesi ve Ayrılması, Yetkin Yayınları, 2014, s. 217-223 (Davaların Birleştirilmesi ve Ayrılması).

²⁶ **ÖZEKES**, Muhammet, İhtiyati Haciz / İcra İflas Hukukunda, Seçkin Yayıncılık, 1999, s. 31.

karara karşı yapılan itiraz üzerine verilen kabul veya ret kararı, bu kararlara karşı istinaf kanun yolunun açık olması sebebiyle esaslı nihai karar kabul edilir. Sonuç olarak aynı sonucu doğuran tedbir talebinin kabulü veya tedbire karşı yapılan itirazın reddi kararları aynı etkiyi doğurmasına rağmen farklı sınıflandırılmış olur.

Doktrinde kabul edilen yerleşik tanım uyarınca nihai kararların temel özelliği mahkemenin davadan el çekmesi kriteridir. Bu kriteri göz ardı ederek mahkemenin dava konusunun korunması için verdiği tedbir kararlarına nihai karar olduğunu söylemek zordur. Bununla birlikte nihai kararlar usûle ilişkin olabileceği gibi esasında maddi hukuk alanında etkisini gösteren kararlardır. Fakat ara kararlar salt usûl hukuk alanını ilgilendirir. Aynı şekilde geçici hukuki koruma kararlarının da maddi hukuk alanında sonuç doğurmaması temel özelliklerindedir.

Yine nihai karar- ara karar başlığı altında Muşul bu kararları ara karar olarak görmüştür²⁷. Ara kararı yargılamanın bir sonraki aşamaya geçmesi için re'sen veya talep üzerine verilen kararlardır. Buna ön inceleme aşamasında hâkimin duruşma öncesi yapacağı incelemede dava şartları ve ilk itirazlara ilişkin (bu hususlara ilişkin tarafları dinlemeye gerek duymadığı takdirde) davadan el çekmeyi gerektirecek bir eksiklik bulunmadığına ilişkin kararı örnek gösterilebilir (HMK m. 138)²⁸. Zira hâkim bu kararı vermekle davayı ön inceleme duruşması aşamasına taşımış olur ve davanın devamını sağlar.

Bununla birlikte geçici hukuki koruma kararları hâkimin davadan el çekmesi sonucunu doğurmamakla birlikte, hükmün erişebilirliğini koruyarak dava sonucunun etkin kalmasına hizmet eder. Bu yönüyle geçici hukuki koruma tedbiri kararları kendine has özellikleri olan ara kararlardır²⁹. Ara kararı olması için bir ara sorun olması gerektiği,

---

²⁷ MUŞUL, s.248.

²⁸ ERMENEK, s. 156.

²⁹ YILMAZ, Ejder / YILMAZ, H. Ümit, Örnekleriyle Adli Yazışma Usûlleri, Genişletilmiş 2. Baskı, 1990, s. 873; ERCAN, s. 88; TAŞ-KORKMAZ, s. 95; ALBAYRAK, s. 172. Ayrıca bkz. "...istemle varılması amaçlanan hedefin elde edilmesinin imkansız hale geleceğinden endişe edilmesi halinde, ara kararı şeklinde gerekli ve yeterli tedbirlerin verilmesi mümkündür." Yargıtay 23. HD, 2.2.2012, 207/650 (Erişim Kazancı İBB 15.01.2018); "...tarihli ara kararıyla davacı eş için aylık 100,00 TL tedbir nafakasına hükmettiğini..." Yargıtay 3.HD, 26.1.2012, 19435/1797 (Erişim Kazancı İBB 15.01.2018).

ara kararı alınmadan bir sonraki aşamaya geçilemeyeceği bu sebeple tedbir kararlarının ara kararı olmayacağı eleştirisi çok yerinde görünmemektedir. Zira tedbir talebinin cevapsız bırakılarak davanın tamamlanmış olması da temyiz sebebidir³⁰. Direk olarak davayı bir sonraki aşamaya taşımasa bile davadan umulan menfaatin teminine dolaylı olarak hizmet eder. Hükmün icrasının imkânsız olduğu bir davanın ilerlemesinin bir anlamı yoktur. Bu yönüyle geçici hukuki koruma kararları davada alınan diğer ara kararların da etkin sonuca ulaşmasına hizmet eder.

Dava açılmasından önce verilmiş kararlar ara kararı özellikleri göstermemesi nedeniyle istisna tutulabilecekse de etki ve sonuçları bakımından bu kararlar da ara kararları gibi muamele görür. Geçici hukuki koruma tedbiri talebi üzerine verilen kabul³¹ ve ret³² kararları ara kararı olduğu gibi tedbirin kaldırılmasına³³ ilişkin kararlar da hâkimin davadan el çekmesine sebep olmadığı için birer ara karardır.

1.3. GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA KARARLARININ MUHTEVASI

Geçici hukuki korumanın gerçek anlamda etkin hukuki koruma sağlaması için dava sonucundan umulan menfaati korumakla beraber yargılama sürecine zarar vermemesi, yargılama sürecinin tarafları arasındaki dengeyi koruması ve amacını aşan bir etki doğurmaması gerekir. Talep edenin dava sonucuna ulaşma yolunun açık tutulmasıyla beraber, bundan karşı tarafın hukukunun zarar görmemesi de etkin hukuki koruma için önemlidir. Dava sonucundan umulan menfaatin ulaşılabilirliğini korumak adına hukuk devletinin gerekliliklerinden taviz verilmesi düşünülemez.

Anayasada tanınan hak arama hürriyetinin sağladığı, yargılama ilkelerinin ihlal edilmesini göze alarak hakka ulaşmak değildir. Hakka ulaşma sürecinin tamamlanması

---

³⁰ "...ihtiyati tedbir kararının uygulanmasına yönelik temyizinin incelenmesine gelince; Davalı-davacı kadının birleştirilen davası hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemesi usul ve yasaya aykırıdır" Yargıtay 2. HD, 29.2.2012, 1934/4264 (Erişim Kazancı İBB 15.01.2018).

³¹ "...ara kararı ile takdir edilen tedbir nafakasının..." Yargıtay 17. HD, 07.2.2005,13432/805 (Erişim Kazancı İBB 15.01.2018).

³² "...ihtiyati tedbir talebinin reddine dair ara kararına yapılan kanun yolu incelemesinde..." Yargıtay 17. HD, 03.6.2013, 6898/8269 (Erişim Kazancı İBB 15.01.2018).

³³ "...dava sonunda verilen nihai hüküm niteliğinde bulunmayan ve ihtiyati tedbir kararının kaldırılmasına dair kararın..." Yargıtay 11. HD, 01.12.1975, 5543/6904 (Erişim Kazancı İBB 14.01.2018).

aşamasında, hakkın özünün zarar görmesine engel olmaktadır³⁴. Konusu, kapsamı ve sınırlarıyla bir bütün olan geçici hukuki koruma kararı ancak bu hususları gözeterek etkin hukuki koruma tesis edebilir. Tüm bunları sağlayacak olan ise geçici hukuki koruma kararının muhtevasıdır.

1.3.1. Konu Yönünden Geçici Hukuki Koruma Kararı

Dava konusu ve/veya dava konusuyla ilintili kanuna, ahlaka aykırı olmayan her menfaat geçici hukuki koruma kararına konu olabilir. Mahkeme bu kararı taraflara, resmi makamlara veya üçüncü kişilere, bir davranışı yapmayı, yapmamayı veya bir durumu tesis etmeyi emretmek suretiyle gerçekleştirir. Geçici hukuki koruma kararı korumanın gerçekleşmesi için taraflara ve/veya üçüncü kişilere³⁵ aktif veya pasif davranışlar emredebilir.

Geçici hukuki koruma kararı ile yaratılan hukuki durumun konusu, dava konusunun kendisi olabileceği gibi dava ile ilintili herhangi bir husus da olabilir. Önemli olan geçici hukuki koruma kararına konu olan hususun dava konusuna taraflarca ve veya iddia ve savunma araçlarına mahkeme tarafından erişilebilirliğini korumak için gerekli ve yeterli olmasıdır.

Dava konusundan ayrı olarak geçici hukuki koruma kararına konu olan durum veya şey için dava edilebilirlik şartı³⁶ aranmaz. Esas olan geçici hukuki koruma kararı ile korunmak istenen menfaat yani dava konusunun dava edilebilirlik şartını sağlamasıdır. Kanuna ve ahlaka aykırı olmamak kaydıyla dava edilebilir olmayan bir durumun tesisi de geçici hukuki koruma kararının konusunu teşkil edebilir.

---

³⁴ "...hakkın özünün zarar görmemesi için geçici hukuki korumalara hep ihtiyaç duyulmuş..." Yargıtay İBK, 21.2.2014, 1/1 (RG, 17.04.2014, S. 28975)

³⁵ Örneğin teminat mektubunun bankaca ödenmemesini emreden geçici hukuki kararı için bkz. Yargıtay 15. HD, 04.2.2013, 462/708.

³⁶ Dava edilebilirliğin kanunda sayılanlar arasında yer almamakla birlikte bir dava şartı olduğu yönünde bkz. **PEKCANİTEZ**, Hakan, Pekcanitez Usûl Medeni Usûl Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, 2017, C I, s. 950.

1.3.2. Etki Yönünden Geçici Hukuki Koruma Kararı

Her şeyden önce geçici hukuki koruma kararının usûle ilişkin bir araç olması sebebiyle sonucu ve etkileri bakımından bunu aşarak maddi hukuk alanında etki doğurması ve doğurduğu etkinin kalıcı olması beklenemez. Geçici hukuki koruma kararları, yargılamada verilen hükmün gerçekleştirilebilmesi yolunu açık tutar³⁷. Bunun ötesine geçilerek asıl dava sonucunun öne çekilmesi etkisi doğuran geçici hukuki koruma verilebilmesi tartışma konusudur. Fakat uyumsuzluğu çözer mahiyette bir geçici hukuki korumaya karar verilmesi mümkün değildir³⁸. Tehlike olan hali bertaraf etmekle³⁹ sınırlı işlevi, bunu aşan etki doğurur şekilde geçici hukuki koruma kararının verilmesine engeldir.

Geçici hukuki koruma tedbiri kararları birer ara karardır. Ara kararlarının yargılama sürecinin devamını sağlayan ve bununla sınırlı bir araç olması sebebiyle maddi hukuk alanını etkileyecek nitelikte geçici hukuki korumaya hükmedilmesi mümkün değildir⁴⁰. Geçici hukuki korumanın kesin hükümden umulan menfaati, mevcut veya müstakbel bir tehlikeden koruması yeterlidir. Bunu aşarak maddi hukuk alanında herhangi bir menfaati karşılaması beklenmemelidir⁴¹. Tedbir kararı ile taraf lehine kazanılmış hakkın doğması da söz konusu değildir⁴². Bu tedbirlerin en geç kesin hüküm ile birlikte sona ermesi ve bizatihi tedbirin ne tarafların ne de üçüncü kişilerin maddi hukuk alanı etkileyen sonuç doğurmaması gerekmektedir.

Geçici hukuki korumanın sağladıkları, kalıcı olmaz, hükmün kesinleşmesiyle tüm sonuçları ileriye etkili olarak ortadan kalkar⁴³. Nihai kararla geçici hukuki koruma kararın tesis ettiği düzenin devam ediyor olması, geçici hukuki koruma kararının kalıcı etki doğurduğu anlamına gelmez. Geçici hukuki koruma kararı m. 397/II gereği, talep edenin

---

³⁷ ÖZEKES, Pekcanitez Usûl, s. 2437.

³⁸ GÖKSU, s. 1261; Yargıtay 15. HD 06.7.2012, 4060/5172.

³⁹ Bu tehlikenin ilânihaye ortadan kalkması değil, koruma kararının alınmasından hükmün kesinleşmesine kadarki süre için savuşturulması anlamındadır. Hükmün kesinleşmesinden icrasına kadar gerçekleşecek tehlike geçici hukuki koruması kapsamında olmaz.

⁴⁰ MUŞUL, T, s. 221.

⁴¹ ERİŞİR, s. 121; GÖKSU, s. 1261.

⁴² ÖZKAN, HASAN, Açıklamalı- İctihatlı ve Uygulamalı İhtiyati Haciz, İhtiyati Tedbir, Delil Tespiti, Kamu Alacağı'nın Tahsilinde İhtiyati Haciz, Legal Yayıncılık, 2015, s.68.

⁴³ Yargıtay 11. HD 06.10.2005, 10513/9383.

haksızlığı hüküm altına alınmadığı sürece hem ilk derece yargılaması hem de kanun yolunu kapsar şekilde hükmün kesinleşmesine kadar sonuçlarını doğurur⁴⁴. Şu kadar ki geçici hukuki koruma talep edenin haklılığının hüküm altına alındığı hallerde kararın kesinleşmesinden önce ilâmlı icra takibi yapılır ve hüküm icra edilirse, geçici hukuki korumanın etkisi ortadan kalkar. Sonuç olarak geçici hukuki koruma kararının etkisi talep edenin haksızlığının hüküm altına alınması, hükmün kesinleşmesi veya hükmün icra edilmesi hallerinden birinin varlığı halinde son bulur⁴⁵.

Hükmün kesinleşmesinden sonra, dava sürecinde tesis edilen geçici düzenin devam ettiği durumlarda ise bunu sağlayan düzenin nihai karar ile korunmuş olmasıdır. Burada söz konusu olan geçici hukuki korumanın hüküm ile kesin hukuki korumaya dönüşmesidir⁴⁶. Boşanma davası sürerken velayete ilişkin alınan tedbir kararının, boşanmanın gerçekleşmesini sağlayan hüküm ile birlikte kesinleşerek kalıcı hale gelmesi bu duruma örnek gösterilebilir. Hükmün kesinleşmesinden sonraki dönem için velayeti düzenleyen karar nihai karardır. Geçici hukuki korumanın hükmün kesinleşmesinden sonra da etkilerini devam ettirmesi, onun nihai karar ile kesin hukuki korumaya dönüşmesiyle sağlanır. Hükmün kesinleşmesinden sonra da devam edecek bir düzenin geçici hukuki korumayla tesisi mümkün değildir⁴⁷.

1.4. Menfaat Dengesi Yönünden Geçici Hukuki Koruma Kararı

Geçici hukuki koruma tedbirlerinin uygulanmasında amaç talep edenin korunması değil, taraflar arasındaki menfaat dengesinin sağlanması yoluyla etkin hukuki koruma sağlamaktır. Haklı olana hakkın ne pahasına olursa olsun teslimi menfaat çatışmasına bir son vermekle birlikte etkin ve dengeli bir hukuki koruma sağlamakta yetersiz kalır⁴⁸. Devletler eliyle sağlanan hak arama özgürlüğünün, salt talep edenin hakkına ulaşabilmesine hizmet ederek, karşı tarafın haksız müdahalelere maruz kalmasına engel olmadığı sürece “ihkak-ı hak”tan bir farkı yoktur. Geçici hukuki koruma kararları davanın

---

⁴⁴ ERİŞİR, s.120.

⁴⁵ Detaylı bilgi için bkz. TAŞ KORKMAZ, s. 132 vd.; ÖZKÖK, s. 82 vd..

⁴⁶ YILMAZ, s. 37.

⁴⁷ “...boşanmanın reddine ilişkin kararın kesinleşmesinden sonra da devam edecek şekilde velayet düzenlemesi yapılması doğru değildir” Yargıtay 2. HD., 12.4.2010, 5312/7058 (Erişim Legal Bank İBB 15.01.2019)

⁴⁸ ERİŞİR, s. 71.

taraflarının menfaat dengesinin sağlanmasına hizmet eder. Bu nedenle bu dengenin, geçici hukuki korumanın etki alanı genişletilerek herhangi bir taraf lehine veya orantısız tedbirler dolayısıyla karşı taraf aleyhine bozar etki yaratması söz konusu olmamalıdır. Mahkeme karşı tarafın uğrayacağı telafisi mümkün olmayan zarara rağmen tedbir kararı veremeyeceği gibi nispeten küçük bir alacağın temini için borçlunun ekonomik hayatını durduracak bir tedbir kararı da veremez.

1.4.1. Taraflar Arası Denge

Çekişmeli yargıda uyuşmazlığın tarafları arasında bir çatışmanın olması kaçınılmazdır. Bu çatışma tedbir kararının gerçekleştireceği değişim ve karşı tarafın mevcut durumunu korumak istemesi geriliminden kaynaklanmaktadır⁴⁹. Modern hukukun temelinde ise devletin bu çatışmada taraflar arasındaki dengeyi koruması ve tarafların yargılama sürecini eşit silahlarla tamamlaması yatar. Bunun için hem kanun yapma aşaması hem uygulama hem de yargılama sürecin boyunca, kanun koyucu, idare ve mahkeme mütemadiyen bu hassas terazinin kefelelerine talep eden ve karşı tarafı koyarak ikisi arasında adaleti sağlamalıdır.

Kanun koyucu talep eden lehine, ispat derecesini yaklaşık ispat seviyesine çekmek ve hukuki dinleme hakkının karşı taraf aleyhine ertelenmesinin yolunu açmak gibi imkânlar getirmiştir. Karşı taraf aleyhine bir dengesizlik yaratmamak için ise geçici hukuki koruma tedbiri kararı ile birlikte talep edenin teminat yatırmaya karar verilebilmesini ve ayrıca başlıca geçici hukuki koruma tedbirlerinin icrasını talep edilmesi için hak düşürücü süre uygulamasını öngörmüştür⁵⁰. Bu örneğin ihtiyati haciz için 10 (İİK m. 261), ihtiyati tedbir için ise 1 gün (HMK m. 393) olup, bu süre içinde talep edilmeyen ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kararı sonuçsuz kalır. Böylelikle geçici hukuki koruma kararları talep eden lehine bir tehdit unsuru olamaz.

Yargı örgütü ise bu çatışmada bir tercih yapmaktansa hukuk düzeni⁵¹ için doğru kararı vermekle görevlendirilmiştir. İstisnalar dışında hukukun, hukuku (hukuki alanı)

---

⁴⁹ ERİŞİR, s. 69.

⁵⁰ ERİŞİR, s. 73.

⁵¹ Taraflar yerine hukuk düzeninden bahsetmemizin sebebi hâkimin hukuku uygulamaktan başka çaresinin bulunmayışıdır. Taraf veya bazen her iki taraf için doğru olmayan bir karara salt hukuk normları bunu gerektirdiği için hükmedildiği bilinmekte ve uygulamada görülmektedir.

müdahaleye maruz kalmış tarafı korumak prensibi üzerine bina edildiğini kabul etmekte bir sakınca yoktur. Gerçekten de yargı örgütünden umulan, yargılama neticesinde, hukuku müdahale suretiyle zayıflatılmış kimsenin, hukukunu korumasıdır.

Bununla birlikte kişinin hukukunun müdahaleye maruz kaldığının tespiti ancak yargılama süreci sonunda belli olur. O zamana kadar yapılması gereken bir tarafın korunmasından ziyade, her iki tarafın zararına engel olacak ve her iki tarafın azami yararını koruyacak yöntemin belirlenmesidir⁵². Yani hukuk düzeni, öncelikle hukuku müdahaleye maruz kalmış tarafı geçici hukuki koruma tedbiri vasıtasıyla karşı tarafla dengeli bir konuma getirilmeli ve fakat karşı tarafı bu yolla talep eden lehine zayıf konuma düşürmemelidir. Mahkeme bir yandan talep edenin maruz kaldığı tehlikeni yoğunluğu ve bu tehlikeyi bertaraf edecek hukuki korumanın içeriğini belirlerken diğer yandan da tedbir kararı verdiği takdirde karşı tarafın uğrayacağı zararı tartmalıdır⁵³.

Her şeyden önce taraflar arası dengenin bozulması, yargılamanın kasıtlı olarak sürüncemede kalmasına sebep olur. Yargılamanın makul sürede ve makul masrafla tamamlanması, davadan beklenen menfaate ulaşamama tehlikesi bertaraf edilmiş olsa dahi önemlidir. Özellikle talep edenin davadan beklediği menfaatin geçici hukuki koruma yoluyla elde etmiş olması, onun davayı sürüncemede bırakmak istemesine sebep olacağından, bu mümkün olmamalıdır⁵⁴. Koruma kararının yargı sürecinin uzun sürmesinin etkilerini ortadan kaldırması, yargılamanın usûl ekonomisine aykırı şekilde uzayabileceği anlamına gelmez. Dava sürecinin tarafların kötü niyeti sonucu sürüncemede kalmaması için davadan beklenen menfaat gerçekleşmeksizin koruma altına alınmış olmalıdır. Böylelikle sürecin nihayete ermesi için taraflar da mahkeme kadar özenli davranır.

1.4.2. Tedbir- Menfaat Dengesi (Ölçülülük)

Bunun sonrasında hem çekişmeli hem de çekişmesiz yargı için alınacak tedbir ve davadan umulan menfaat için muhtemel tehlike ile orantılı olmalıdır. Mahkeme yalnızca tehlikenin engellenmesi için gerekli ve tehlikenin engellenmesinde yeterli tedbirlere

---

⁵² ÖZEKES, Pekcanitez Usûl, s. 2445.

⁵³ ÖZEKES, Pekcanitez Usûl, s. 2501.

⁵⁴ ÜSTÜNDAĞ, Saim, İhtiyati Tedbir, İstanbul Üni. Yayınları, 1981, s. 10.

başvurabilecek bu konuda çok hassas bir ölçü gözetir. Bu nedenle kanun koyucu geçici hukuki koruma tedbirlerine hükmedilmesinde, somut olaya göre hâkimin takdir yetkisine sıklıkla başvurmuştur Türk Medeni Kanunu 346 ve devamı hükümleri kapsamında müdahale, çocuğun yerleştirilmesi veya velayetin kaldırılması tedbirlerinden çocuğun korunmasında yeterli ve gerekli olan tedbire hükmetmek konusunda aile mahkemeleri yetkili kılınmıştır.

Muhtemel tehlikenin engellenmesinde ne tür bir tedbirin uygun düşeceğine ilişkin karar verme yetkisi kural olarak mahkemededir. Hâkim kural olarak talep üzerine tedbir kararı verebilecek olsa da tedbirin kapsam ve sınırlarını serbestçe tayin eder⁵⁵. Ayrıca mahkeme talep edilenden farklı bir tedbire de hükmedebilir. Fakat taleple bağlılık prensibinin sonucu olarak bu talepten fazlasına ilişkin olamaz⁵⁶. Mahkeme gerekli ve yeterli tedbir kararını almaktan ne bir adım geri durur ne de bundan fazlasına hükmedebilir.

1.5. GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA KARARLARININ UNSURLARI

1.5.1. Yargı Organlarınca Verilmiş Karar Olması

Geçici hukuki koruma tedbiri kararı kural olarak yargı organlarınca verilir⁵⁷. Yukarıda da ele alındığı gibi geçici hukuki koruma tedbirleri kişinin yargılama süreci dolayısıyla hak kaybına uğramasını önlemek amacıyla, sosyal devlet anlayışının gereği olarak⁵⁸ uygulanır. Devletin yargı eliyle zarar vermesini engellemek yine devletin ve özelinde, güçler aykırılığı ilkesi gereğince yargı organlarının görevidir.

Burada özenle ayrıştırılması gereken konu niteliği itibari ile geçici olan yargı organı dışındaki diğer makamlarca tesis edilen hukuki korumalardır. Bunları iki ayrı grup olarak ele almakta fayda görmekteyiz. Bunlar geçici hukuki koruma tedbirlerine yargı organlarınca hükmedilebilmesinin istisnası olan kararlar ve teknik olarak geçici hukuki koruma sayılmayan “hukuki korumalar” dır.

---

⁵⁵ **ALBAYRAK**, s. 46.

⁵⁶ **ALBAYRAK**, s. 47.

⁵⁷ **YILMAZ**, C. I, s.35.

⁵⁸ **ERİŞİR**, s. 83.

Yargı örgütüne mensup olmayan kurumlara bu yetkinin kanun ile verilebilmesinin kaynağı Anayasa'nın 142. maddesidir. Nitekim "Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usûlleri kanunla düzenlenir." hükmü gereği mahkemelerin yetkisi kanunla belirleneceği gibi hangi işlerin mahkemeler yetkisinin dışında bir makama verileceği de ancak ve ancak kanunla belirlenebilir. Örneğin kamu alacaklarına ilişkin ihtiyati hacze karar verme yetkisi 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanun m. 13 hükmü ile⁵⁹ alacaklı kamu idaresinin bulunduğu yerdeki en yüksek mahalli amire verilmiştir. Bunun gibi 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine dair Kanun 3. Maddesi, kanunla örneklendirilmiş tedbirlere veya benzerlerine karar verme yetkisini mülki amire tanımıştır. Bu geçici hukuki koruma tedbirlerinin yargı kararı olması unsurunu ortadan kaldırmaz yalnızca kanunla getirilmiş bir istisna teşkil eder.

Kanunla idareye verilen sınırlı geçici hukuki koruma kararları dışında icra dairelerinin geçici hukuki koruma yetkisinden⁶⁰ bahsedilemez. Zira icra daireleri kanun ön gördüğü önlemleri uygulamakla görevlendirilmiş olması, teknik anlamda geçici hukuki koruma kararı almakla yetkilendirildiği sonucunu doğurmaz. İcra mahkemelerinin kendisine verilen yetki kapsamında geçici hukuki koruma tedbirine hükmedebileceği konusunda bir şüphe yoktur.

Geçici hukuki korumaya hükmetmek yetkisi tartışma konusu olan bir diğer merci hakemlerdir. Nitekim HMK'nın yürürlüğe girmesi ile Türk İç Tahkim Hukuku açısından bu tartışmaya son verecek şekilde hakemlerin yetkisinin yalnızca geçici hukuki korumaya karar vermekle sınırlı olduğu, kararın icra edilebilirliğine mahkemenin karar verilebileceği hüküm altına alınmıştır. HMK 414. madde uyarınca hakemler, aksi kararlaştırılmadıkça, talep doğrultusunda ihtiyati tedbir veya delil tespitine karar verebilir ve bu kararı uygun bir teminata da bağlayabilir. Bu kararın icrasını, geçerli bir tahkim sözleşmesine dayanmak kaydıyla, mahkemeler emrer. Hakemlerin bu yetkisi şüphesiz tahkim yargılamasına tabi uyumsuzluk ve tahkim sözleşmesinin tarafları ile sınırlıdır. Hakemlerin resmi organ veya üçüncü kişileri etkileyen bir geçici hukuki korumaya

---

⁵⁹ Doktrindeki eleştiriler için bkz. **YILMAZ**, C. II, s. 1314; **ERİŞİR**, s. 107

⁶⁰ Detaylı bilgi için bkz. **KONURALP**, Cengiz Serhat, İcra ve İflas Hukukunda İhtiyati Tedbirler, On İki Levha Yayıncılık, 2013.

hükmetmesi mümkün değildir. Bu nedenle kanun hükmünde geçici hukuki koruma kararı alma yetkisi ihtiyati tedbir ve delil tespiti ile sınırlı tutulmuştur. Zira bir diğer geçici hukuki koruma türü olan ihtiyati haciz ancak resmi organlar tarafından gerçekleştirilir fakat hakemin resmi organlara haczi emredememesi bu kararı almasını anlamsız kılar. Ancak hakemler ihtiyati hacze karar veremese dahi aynı etkiyi doğuracak ihtiyati tedbire (bankadaki parayı çekilememesi gibi) karar verebilir⁶¹. Bunun gibi yukarıda belirtilen sınırlı yetkisi dahilinde hakemler diğer kanunlarda sayılan başkaca geçici hukuki korumaya hükmedebilir.

1.5.2. Tehlikeye Düşmesi Muhtemel Menfaat

Geçici hukuki korumalar için talepte bulunanın genel hükümler uyarınca taraflara ilişkin dava şartlarını taşıması zorunludur. Buradan hareketle talep edenin bu talebinde hukuki yararı bulunması gerektiği açıktır. Burada özellik arz eden husus, bu hukuki yararın genel geçer bir hukuki yarardan ziyade, HMK m. 389 gereğince “Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe” dir. İhtiyati tedbir için öngörülen bu sebep bunu genişleten veya daraltan bir hüküm olmadıkça diğer geçici hukuki koruma kararları için de uygulama alanı bulur. Salt tarafın talebi veya ciddi olduğuna dair emarelere dayanmayan tehlike iddiası, geçici hukuki korumaya hükmedilmesi için yeterli değildir. Gerçekten de geçici hukuki koruma talep eden, ciddi bir endişe dolayısıyla ve bu tehlikeyi ortadan kaldırmaya yönelik bir tedbir talebiyle mahkemeye başvurmalıdır. Hâkim de geçici hukuki korumaya hükmettiği kararında muhtemel tehlikeyi belirtmekle birlikte bu sebeplerden hangisine istinaden korumaya hükmettiğini açıklamalıdır⁶².

Tehlikeye düşeceğinden endişe duyulan dava konusunun bizatihi kendisi olabileceği gibi dava/istem konusuyla ilintili başkaca bir menfaat de olabilir. Burada önemli olan koruma kararının, dava konusuyla ilintili olması ve dava konusu hakkı elde etmek hususundaki endişeleri ortadan kaldırmak için gerekli ve yeterli olmasıdır. Talep

---

⁶¹ TUNÇ YÜCEL, s. 43.

⁶² ÖZEKES, Pekcantez Usûl, s. 2467.

eden karşı tarafın dava konusu şeyi devredeceğinden endişe duyacağı gibi, boşanma davasında dava konusuyla ilintili olarak çocuklara ilişkin tedbir talebinde bulunulabilir. Fakat boşanma davasının konusundan bağımsız olarak, salt hak kazanılacak nafakanın temini için karşı tarafın taşınmaz mallarına ilişkin tedbir talebi reddolur⁶³.

Bu tehlikenin illa karşı tarafın bir işlem veya fiilinden kaynaklanmış olması aranmaz. Dava konusu şeyin özelliği dolayısıyla ile hükmün icrası zorlaşacak, gecikecek veya imkânsız hale gelecek olabilir⁶⁴. Tehlikenin kaynağı geçici hukuki koruma talebinin değerlendirilmesinde önem arz etmez. Önemli olan bir mevcut veya müstakbel tehlikenin varlığı ve bunun aşağıda ele alınacağı üzere ispat edilmiş olmasıdır.

Burada söz konusu tehlike, hakkın daha doğru bir ifadeyle dava/istem sonucundan umulan menfaatin, yalnızca tamamen imkânsız hale gelmesi değil kanunun açık hükmü (HMK m. 389) gereği elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşması veya tamamen imkânsız hale gelmesi ve yahut geç elde edilmesidir. Burada menfaatin elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşması veya tamamen imkânsız hale gelmesi tedbir kararı için yeterlidir. Fakat menfaatin değişen durumlar sebebiyle geç elde edilme tehlikesinin bulunması halinde tedbir kararına hükmedilebilmesi için bir sakınca veya ciddi bir zararın doğacak olması aranacağı kanunun hükmünün lafzından anlaşılmaktadır.

Son olarak mahkeme tehlikenin yol açacağı sonucun telafisi mümkün olup olmadığını dikkate almaz. Dava konusunun erişilebilirliğinin ortadan kalkması sonucu uğranılan zararın tazmininin mümkün olması, geçici hukuki koruma kararının reddi sebebi değildir⁶⁵. Hukuki korumanın asıl görevi kişilere hakkının teslimidir. Bunun mümkün olmaması halinde tazminini sağlaması mümkün olsa da bu ihtimalin ortaya çıkmaması için tüm önlemleri almak yine hukuk devletinin görevidir. Ancak bu halde devletin etkin hukuki koruma sağladığından söz edilebilir.

---

⁶³ Yargıtay 2. HD, 01.4.2013, 5601/8913. Yargıtay 2. HD, 29.3.2013, 7875/8726. (Erişim Lexpera İBB 11.08.2019)

⁶⁴ **ERCAN**, s. 1.

⁶⁵ Yargıtay 11. HD, 25.2.2013, 1854/3274. (Erişim Lexpera İBB 11.08.2019)

1.5.3. Tehlike Olan Halin İspatı

Geçici hukuki korumanın işlevi, tarafların asıl yargılama sonucunu beklemele kaybedeceği zaman diliminde dava konusu menfaatin tehlikeye düşmesi ihtimalini ortadan kaldırmaktır. Karar açısından yeterli ve gerekli yargılamanın yapılması için geçen zaman dava sonucunun erişebilirliğini tehlikeye düşürmektedir. Bu nedenle geçici hukuki koruma kararına daha hızlı ve basit bir yargılama sonucunda hükmedilmelidir ki hukuki korumanın etkinliği sağlansın. Bu nedenle geçici hukuki koruma yargılamasında hüküm yargılamasından ayrıklı uygulamalara yer verilmiştir. Bunların başında ispat araçları gelmektedir. Gerçekten de geçici hukuki koruma kararı vermek için, nihai karar verilmesinde geçerli ispat kurallarının uygulanıyor olması, uzun sürmesi nedeniyle, geçici hukuki koruma kararı verilmesinin işlevini yerine getirememesine sebep olur. Bu nedenle koruma talep eden lehine yargılama araçları bakımından birtakım kolaylıklar gündeme gelir. Bunların başında tehlike olan halin, yani geçici hukuki koruma sebebinin varlığının ispatına ilişkin ayrıklı düzenlemeler gelir.

Hukuk yargılamasında hüküm verilebilmesi için hâkimin dava sebebi vakıalara ilişkin tam bir kanaate sahip olması aranır⁶⁶. Fakat kanunla buna birtakım istisnaların getirilmesi mümkündür. İstisnai olarak hukuk yargılamasında dava konusu menfaatin korunmasının önem arz ettiği davalarda ya yaklaşık ispat derecesinde kanaati hükme ulaşmak için yeterli görülmüş ve yahut da iddianın ispatı aranmamıştır⁶⁷.

Yaklaşık ispat karar verebilmek için vakıanın varlığıyla ilgili hâkimde oluşması gereken kanaatin derecesi için getirilmiş bir ölçüttür. Tam ispat aranan kararlar ile karşılaştırıldığında yargılamayı kolaylaştırıcı bir araç gibi görünse de yaklaşık ispat şartı yalın bir talebin, kabul için yeterli olmadığını gösterir, bir bakıma zorlaştırıcı bir yargılama enstrümanıdır⁶⁸. Geçici hukuki koruma özelinde incelendiğinde talep edenin, mahkmeden kabul kararı alabilmesi için beyanı yeterli olmayacak bunu en az yaklaşık

---

⁶⁶ GÜNAY İNAN, Esra, Aile Hukukunda Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri, Adalet Yayınları, 2018, s.41; ALBAYRAK, s. 57.

⁶⁷ 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ile korunan menfaatin üstünlüğü hâkimin, vakılara ilişkin yaklaşık ispat düzeyinde dahi ispat aramaksızın, hüküm verme yetkisiyle donatılmasına neden olmuştur.

⁶⁸ Yargıtay 21. HD, 20.4.2015, 5842/88588. (Erişim Kazancı İBB 06.05.2017)

ispat derecesinde ispatlamış olması gerekir⁶⁹. Bununla karşı tarafın hukuki dinlenilme hakkına riayet edilmemesi ihtimalinde, usûli açıdan avantajlı konuma getirilen talep sahibi, bu talebini yaklaşık ispat seviyesinde de olsa ispat etmek suretiyle karşı taraf ile dengeli bir konuma çekilmek istenmiştir⁷⁰.

Yaklaşık ispat maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmeyen, ara kararlar sonuca bağlanacak usûle ilişkin talepler için hâkimde kanaat oluşturacak vakıaların ispatında kullanılır⁷¹. Yaklaşık ispatın yeterli olduğu kararlar için mahkeme delil serbestisi ve delillerin serbestçe değerlendirilmesi ilkesine tabi olur⁷². Yaklaşık ispat üzerine alınan kararlar kesin hüküm teşkil etmeyeceği için mahkemede oluşacak, vakıanın varlığı yönünde kanaat yeterli olur. Bunun ötesinde vakıanın sübutunu gösterir deliller

---

⁶⁹ Yargıtay 11. HD, 27.6.2012, 7151/11123 (Erişim Kazancı İBB 06.05.2017).

⁷⁰ “...Geçici hukuki koruma yargılamasını asıl hukuki koruma yargılamasından ayıran özelliklerden biri ispat ölçüsü noktasındadır. HMK'nın ihtiyati tedbirle ilgili 390. maddesinin gerekçesinde geçici hukuki korumalarda ispat hususu üzerinde durulmuştur. “ Kanun da açıkça öngörülmemişse ya da işin niteliği gerekli kılmıyorsa, bir davada (normal bir yargılamada) yaklaşık ispat değil, tam ispat aranır. Çünkü, hakim, mevcut ispat ve delil kuralları çerçevesinde, tarafların iddia ettiği bir vakıakonusunda tam bir kanate varmadan o vakıayı doğru kabul edemez. Örneğin, bir alacak davasında taraflardan biri bir sözleşmenin varlığına dayanıyorsa hakim bu sözleşmenin varlığı konusunda (mevcut ispat yükü ve delil kuralları çerçevesinde) tam bir kanaate sahip olmalıdır. Yani, zayıf veya kuvvetli bir ihtimal, karar vermek için yeterli değildir. Sözleşmenin varlığı konusunda tam kanaat uyanmazsa o zaman ispat yükü kendisine düşen tarafın aleyhine bir karar verilmesi gerekir. Ancak kanun koyucu bazen ya doğrudan kendisi düzenleme yaparak ya da işin niteliği ve olayın özelliği gereği hakime, bu durumu belirterek, ispat olgusunu düşürme imkanı vermiştir. Bu düşürülmüş ispat ölçüsü çerçevesinde, tam kanaat değil, kuvvetle muhtemel, yaklaşık bir kanaat yeterli görülmektedir. Doktrinde bu yön karar verilmesi için tam ispat ölçüsü yerine yaklaşık ispat ölçüsü olarak ifade edilmektedir. Ancak, yaklaşık ispatla yetinilmiş olması, ispatın aranmayacağı ya da ispat kurallarının tamamen dışına çıkılacağı anlamına gelmez. Bir taraf iddiasını mahkeme önüne ne kadar inandırıcı şekilde getirirse getirsin, bu sadece bir iddiadan ibarettir. İddia edilen vakıanın sabit yani doğru kabul edilebilmesi için, ispat yükü üzerine düşen tarafın bunu kanundaki delil sistemi içinde yine kanunun aradığı ispat ölçüsü çerçevesinde ispat etmesi gerekir. Tam ispatın arandığı durumlardan bu ölçü tereddütsüz ortaya konmalıdır. Yaklaşık ispat durumundan ise hakim o iddianın ağırlıklı ihtimal olarak doğru olduğunu kabul etmekle birlikte, zayıf bir ihtimal de olsa, aksinin mümkün olduğunugözdardı etmez. Bu sebepledir ki, genelde geçici hukuki korumalara, özel de ihtiyati tedbire ve ihtiyati hacze karar verilirken haksız olma ihtimalide dikkate alınarak talepte bulunandan teminat alınması öngörülmüştür. Geçici hukuki korumalarda, bazen karşı tarafın dinlenmemesi, tüm delillerin ayrıntılı bir biçimde incelenmesine yeterli zamanın olmaması gibi sebeplerle yaklaşık ispat yeterli görülmüştür. Bu çerçevede ispat ölçüsü bakımından bir yenilik getirilmemekle birlikte, “ Yaklaşık ispat” kavramı kullanılarak doktrinde kabul gören ifade tasarıya alınmış, ayrıca burada hem tam ispatın aranmadığı belirtilmiş hem de basit bir iddianın yeterli olmadığı vurgulanmak istenmiştir.” (HMK m. 390 Gerekçesi)

⁷¹ **ALBAYRAK**, s. 76.

⁷² **ALBAYRAK**, s. 90.

kullanılması ve hâkimin bu delilleri kanunda emredildiği şekilde değerlendirmesi gerekmez.

1.5.4. Geçicilik

Hukuki korumaların geçici olması onu asıl taleplere ilişkin hükümden ayıran en belirgin özelliğidir. Geçicilik yalnızca süre ile sınırlı olması, kaldırılabilir olması değiştirilebilir olması ile değil etkilerinin bir süreyle sınırlı olmasını ve bir tamamlayıcı merasim olmaksızın kalıcı etki göstermeyecek olmasını da ifade etmektedir.

Korumanın geçiciliğinin tespitinde farklı yaklaşımlar benimsenmiştir. Bunlardan ilki geçici hukuki korumanın etkisinin, asıl talep hakkındaki yargılama⁷³ sonucu itibariyle ileriye dönük olarak ortadan kalkmasını ifade eder. Bu yaklaşım geçiciliği, nihai korumaya erişime yönüyle ele alarak, geçici koruma ve nihai koruma arasındaki zamansal bağılılığı ön plana çıkarır⁷⁴. Süre yönüyle geçici hukuki korumayı ele alan bu yaklaşım geçiciliğin, asıl talep sonucuyla ve bu sonuçta belirtilmek şartıyla en geç asıl talep hakkındaki sonucun kesinleşmesi ile hukuki korumanın tüm etkilerinin ortadan kalkması olduğunu savunur⁷⁵. Burada hedefe nihai koruma alınarak, ona ulaşılan kadarki dönemi esas alan bir koruma, geçici koruma sayılır.

İkinci yaklaşım geçiciliğin tespitinde kararın, yaklaşık ispatın yeterli olması, hukuk dinlenilme hakkının ertelenmesi gibi nedenlerden dolayı doğru olmama ihtimaline yoğunlaşarak, nihai koruma⁷⁶ birlikte geriye etkili olarak ortadan kalkmasını esas alır. İhtiyatiliğin ön planda olduğu bu yaklaşıma göre nihai koruma, olağan kanun yolları dışında kaldırılması mümkün olmayan bir başka deyişle kesin hukuki korumayı ifade eder⁷⁷. Örneğin zilyetliğin korunması davasında nihai kararla sağlanan hukuki koruma, kesin hüküm meydana getirmemesi⁷⁸ sebebiyle, karşı tarafın açacağı istihkak davası ile etkisiz hale gelebilir. Bunun gibi ayrılık kararıyla sonuçlanan ilk dava sonrasında,

---

⁷³ ERİŞİR, s. 108.

⁷⁴ ERİŞİR; s. 108.

⁷⁵ ÖZKÖK, s. 58.

⁷⁶ Bu yaklaşıma göre geçici hukuki korumayı ortadan kaldıracak şey teknik anlamda nihai karar ile sınırlı değildir. Bu nedenle bilinçli olarak “nihai koruma” ifadesine yer verilmiştir.

⁷⁷ ERİŞİR, s. 109.

⁷⁸ İBK, 09.10.1946, 6/12.

boşanma davası açılmasında, boşanma kararı ilk davanın sonucu etkisiz hale getirir. Bu nedenle ilk davanın “nihai karar”ı bu yaklaşıma göre “nihai koruma” sağlamış olmaz, geçici hukuki korumaya daha yakın bir başlık olarak “maddi ara karar” tesis eder⁷⁹.

Üçüncü yaklaşım ise ihtiyatilik ve geçiciliği bir arada ele alarak, asıl talep hakkındaki sonuca kadar ve sonuçla birlikte etkileri kalkacak olan, doğruluğundan şüphe edilse dahi asıl talebi korumak için ihtiyaç duyulan bir korumayı ifade eder. Kesin ve nihai olmayan bir korumaya dikkat çeken bu görüş süre ve içeriğinin etkisi yönüyle sınırlılığı açıklamaktadır⁸⁰. Geçiciliğin, kararın kaldırılabilirliği ile paralel olduğu düşünülse de bir kararın geçici olup olmadığını belirleyen, “hem geçici hukuki korumanın ardından asıl korumanın gelip gelmediği hem de hukuki korumaya artık değişmeyeceği nazarı ile bakılıp bakılamayacağı”⁸¹ olmalıdır.

1.5.5. Bağlayıcılık

1.5.5.1. Geçici Hukuki Koruma Tedbiri Kararlarının Kesin Hüküm Teşkil Etmemesi

Esasa ilişkin tüm nihai kararlar, şekli anlamda kesinleşmek suretiyle maddi anlamda kesin hüküm teşkil eder⁸². Buradan hareketle geçici hukuki koruma kararlarının nihai karar kabul edildiği takdirde esasa ilişkin olmaması, ara kararı kabul edildiği takdirde ise nihai karar olmaması sebebiyle kesin hüküm teşkil etmediği açıktır. Geçici hukuki korumanın geçicilik özelliği ile kesin hüküm birbiri ile bağdaşmamaktadır⁸³.

Kesin hükmün temelini oluşturan vakıanın gerçekliği kanuni kesin bir karinedir⁸⁴. Kesin hüküm, hükme konu olan vakıanın gerçekliğini, hukuk mahkemeleri önünde tekrar tartışma konusu olmaktan çıkacak şekilde tespit eder. Bunun içinde hâkimin tam kanaatini yansıtan mahkeme kararı yanı sıra, bu karara karşı başvuru yollarının tükenmiş olması gerekir. Yani vakıaya ilişkin tercih edilen tüm ispat araçları kullanılmış, taraflar

---

⁷⁹ ERİŞİR, s. 109.

⁸⁰ TAŞ KORKMAZ, s.95; ERCAN, s. 89.

⁸¹ ERİŞİR, s. 115.

⁸² BORAN GÜNEYSU, s. 220; ATALI, Pekcanitez Usûl, s. 2057; Yargıtay 16. HD, 15.7.1991,12819/10931 (Erişim Kazancı İBB 06.05.2017).

⁸³ ERİŞİR, s. 158.

⁸⁴ AKKAN, Mine, “Medeni Usûl Hukukunda Tarafların Farklı Olması Durumunda Kesin Hükmün Delil Niteliği”, DEÜHFD, C. 11, Özel Sayı 2009, 2010, s.6.

kendilerini savunmuş ve mahkemenin bunlardan yola çıkarak ulaştığı kanaat olarak nihai karara yansımıştır. Oysa yaklaşık ispat durumunda bütün deliller incelenemediği gibi karşı tarafa da kendini savunma imkânı her zaman tam olarak verilmez⁸⁵. Bu nedenle geçici hukuki koruma yargılamasında kararın temelini oluşturan vakıaların gerçekliği de kesin karine teşkil etmez.

Geçici hukuki koruma yargılamasında doğru karar verilmeme ihtimali baştan kabul edilmiştir⁸⁶. Bu sebeple geçici hukuki koruma kararlarının bir uyuşmazlık hakkında ilânihaye etkili sonuç doğurması adil yargılanma ilkesine aykırılık teşkil eder. Kesin hükmün tüm gelecek için geçerli bir gerçeği temsil etmesi ve/veya bir hakkın varlığına delil teşkil etmesi kuraldır. İstisnaen değişen şartlar nedeniyle hukuki durumun yeniden ele alınabilmesi imkânı tanınmıştır⁸⁷. Fakat geçici hukuki korumada esas olan kararın etkisinin ortadan kalkmasıdır.

Bununla birlikte kesin hüküm aynı uyuşmazlığın tekrar hukuk yargılamasına konu olamamasını amaçlarken, geçici hukuki koruma kararları bunun aksine hukuk yargılamasına konu olmuş veya olacak uyuşmazlıklar hakkında verilir. Ayrıca geçici hukuki koruma kararı sonrası değişen durumlar sebebiyle koruma kararı kaldırılabilir (m. 396) ve yerine aynı vakıa için içeriği farklı geçici hukuki koruma kararı verilebilir. Hatta değişen durumlar sebebiyle bir koruma kaldırılmış fakat önceki hal tekrar etmişse, kaldırılan geçici hukuki koruma kararıyla aynı içerikte bir koruma kararı tekrar verilebilir. Aynı şekilde reddedilen geçici hukuki korumanın tekrar istenebilmesi mümkündür. Kesin hükmün aksine tarafları, konusu, sebebi aynı olan geçici hukuki koruma kararı başvurulacak kanun yolu bulunmasa dahi kesin hüküm teşkil etmez ve yeni bir karar ile başkaca geçici hukuki korumalar tesis edilebilir.

---

⁸⁵ **ALBAYRAK**, s. 102.

⁸⁶ **ERİŞİR**, s. 119.

⁸⁷ **PEKCANITEZ**, s... TMK 361 ve 365. Maddeleri uyarınca nafakanın değişen şartlara göre miktarının değişmesi veya tamamen ortadan kaldırılması bu duruma örnek gösterilebilir.

1.5.5.2.Taraf/Taraflar İçin Kararın Bağlayıcılığı

Geçici hukuki koruma kararları, yargı kararı olması sebebiyle öncelikle davanın tarafları için bağlayıcıdır. Zira salt mahkemenin işleyişine yönelik alınmış kararlar hariç bütün yargı kararları öncelikle yargılamanın tarafları için bağlayıcıdır. Yargılama hukuku açısından taraflar, hükmün gereğini yerine getirmekle yükümlü oldukları gibi dava sürecinde mahkemenin verdiği ara kararları ile de bağlıdır. Geçici hukuki koruma kararın yerine getirilmemesi, kanunda öngörüldüğü hallerde, tarafın müeyyide ile karşılaşmasına sebep olur.

1.5.5.3.Asıl Davaya Bakan Hâkim İçin Kararın Bağlayıcılığı

Geçici hukuki korumalar kural olarak taraflardan herhangi biri lehine kazanılmış hak doğurmaz. Tedbir kararının asıl hak ve davanın esası üzerinde bir etkisi olmaz⁸⁸. Geçici hukuki korumaların geçicilik özelliği, bu kararın kesin hüküm; bu kararın temelini oluşturan vakıaların da kesin karine teşkil etmesine engel olduğundan, geçici hukuki koruma kararını veren hâkim her zaman kararını ileriye etkili olarak kaldırabileceği gibi karar içeriğinde değişikliği de uygun görebilir. Fakat bu hakimin geçici hukuki kararı ile bağlı olmadığı anlamına gelmez.

Hakimler geçici hukuki koruma kararından dönemezler⁸⁹. Uygulamada ve doktrinde hâkimin verdiği geçici hukuki koruma kararından kendiliğinden veya talep üzerine değişikliğe gidebileceği kabul edilmektedir. Bu ise önceki kararın ileriye etkili olarak kaldırılması ve yeniden bir geçici hukuki koruma tahsisi ile mümkün olur. İlk karar tarihinden itibaren etkili olacak bir geçersizlik veya iptal söz konusu değildir. Bu kararların ileriye etkili olarak kaldırmaları ve değiştirebilmelerinin kaynağı, hâkimin karar ile bağlı olması değil kararların geçicilik özelliğidir.

---

⁸⁸ ÖZEKES, Pekcanitez Usûl, s. 2485.

⁸⁹ TANRIVER, Süha, Medeni Usûl Hukuku, Yetkin Yayınları, 2016, s. 980.

Öncelikle hâkim, karara niteliğini veren geçicilik unsurunun sonucu olarak, sona ermesini⁹⁰ beklemeksizin kendiliğinden veya süresinde yapılan itiraz üzerine geçici hukuki korumanın kaldırılması kararı verebilir. Bu karar ileriye etkili bir kaldırma kararı olup kesinlikle bir rücu değildir. Karar ileriye etkili olarak kaldırılacak ve ancak karar nedeniyle uğranılan zararın tazmini gündeme gelebilir. Basit ve çabuk yargılama yapılması ile yaklaşık ispatın yeterli olması unsurunun sonucu olarak kararın doğru olmama riskini barındırması geçici hukuki koruma kavramının doğasında vardır. Talep edenin haklılığı yönünde kesin bir yargı oluşmamasına rağmen hâkim, mevcut veya müstakbel tehlikeyi bertaraf etme gereği üzerine geçici hukuki korumaya karar verir. İşte geçicilik unsurunun içinde ihtiyatılığı barındırması tam olarak bunu ifade eder. Bu nedenle kararın yerinde olmaması ihtimali gözetilerek geçici hukuki korumadan her zaman dönülebileceği benimsenmiştir. Fakat bu bir dönme değil esasında geçici hukuki korumanın mahkeme kararı ile kaldırılmasıdır.

1.5.5.4.Üçüncü Kişiler İçin Kararın Bağlayıcılığı

Resmi makamlar kararın emrettiği aktif veya pasif işi yerine getirmekle, üçüncü kişiler ise kararın gereğine uymakla yükümlüdür. Kural olarak geçici hukuki korumanın üçüncü kişiler için bir edim ön görmesi mümkün değildir. Fakat Türk Medeni Kanun'u 198. Maddesi ile Hâkim aleyhine geçici hukuki koruma talep edilen eşin borçlularına, diğer eşe ödemelerini emredebileceğine hükmetmiştir. Kanun ile getirilen bu istisna ile aleyhine geçici hukuki koruma talep edilen eşin borçluları için aktif bir davranış emretmektedir.

1.6. ÇEKİŞMESİZ YARGI İŞLERİ VE GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA İLİŞKİSİ

Hukuk yargılamasında, yargılama faaliyeti çekişmeli ve çekişmesiz olmak üzere ikiye ayrılır. Bu ayrım verilen kararın hukuki niteliğinden bağımsız olarak yalnızca

---

⁹⁰ Bilinçli olarak geçici hukuki korumanın “kendiliğinden sona ermesi” (TAŞ, 132; ÖZKÖK, 82; Yargıtay 23. HD, 04.10.2011, 1096/840.) tabiri kullanılmamıştır. Mahkemenin müstakil “Geçici hukuki korumayı kaldırma” kararı ile korumanın ortadan kalkması halinde geçici hukuki korumanın kaldırılması, bunun dışındaki sebepler ile korumanın ortadan kalktığı hallerde ise geçici hukuki korumanın sona ermesinden bahsetmek yerinde olur. Geçici hukuki korumanın sona erdiği hallerde korumanın nihai karar, hakem kararı, dosyanın işlemde kaldırılması kararı ile sona ermesi; süresi içinde dava açılmamış olması veya tedbir kararında belirlenen sürenin geçmesi halinde ise kendiliğinden sona ermesi gündeme gelir.

yargılama faaliyetinin gösterdiği özellikler bakımından yapılan bir ayrımdır. Çekişmesiz yargı, hukuk yargılamasının bir alt çeşididir⁹¹. Bir kararın çekişmesiz yargı işi olması, verilecek kararın hukuki niteliğini değil, o kararı vermek için yapılacak yargılamanın tabi olacağı kuralların farklı olmasını ifade eder⁹². Geçici Hukuki koruma ise hâkim tarafından verilen “kararın niteliği” sınıflandırmasına dahildir. Bu nitelendirme yargılamanın değil kararın tabi olduğu usûl hukuku kurallarını belirler.

Çekişmesiz yargı ve geçici hukuki koruma kararlarının benzer ve ayrık yönlerini ele alan çalışmalarda, özellikle ispat kuralları bakımından benzerlik gösterdiği vurgulanmıştır⁹³. Fakat çekişmesiz yargının Hukuk Muhakemesi içinde ayrık kaldığı unsurlar ile geçici hukuki koruma kararlarının ayrık kaldığı unsurlar birbirinden farklıdır. Çekişmesiz yargı işlerinde hâkimin kendiliğinden araştırması ilkesi benimsenmiştir ve bu yönüyle hukuk yargılamasında taraflarca getirilme ilkesinin istisnasını oluşturur. Fakat geçici hukuki korumalar için genel olarak Hâkimin kendiliğinden araştıracağı veya dava malzemesinin taraflarca getirileceğinden bahsedilemez. Gerçekten de boşanma ve ayrılık davası devam ederken alınacak önlemler için hâkimin kendiliğinden harekete geçmesi öngörülmüş (TMK m. 169) fakat evliliğin korunması için tasarruf ilkesi doğrultusunda Hâkim yalnızca eşlerin talebi üzerine müdahalede bulunması imkânı tanınmıştır (TMK m. 195). Öte yandan Hâkim geçici hukuki koruma kararı vermek için kararı gerektirecek vakıaların yaklaşık derecesinde ispatını yeterli bulur. Tam ispat aramamalıdır. Fakat çekişmesiz yargı işlerinin hukuk yargılamasının genelinden ayrık düşerek tam ispat yerine yaklaşık ispat ile yetinildiğinden bahsedilemez.

Geçici hukuki korumalar çekişmeli yargıya tabi bir davada hükmedilebileceği gibi, kanun koyucu çekişmesiz yargı işi olarak geçici hukuki koruma öngörmüş olabilir. Örneğin 4320 Ailenin Korunmasına Dair Kanuna göre aile mahkemesi hâkimi tarafından verilecek tedbir kararlarının birer çekişmesiz yargı işi olduğu HMK 382/17. Maddesi uyarınca hüküm altına alınmıştır. HUMK döneminde sürmekte olan bu kanun uyarınca verilen tedbir kararlarının niteliği tartışması⁹⁴ böylelikle sona ermiştir. Yürürlüğe girmesi

---

⁹¹ **KURU**, NK, s.123.

⁹² **GÜNAY İNAN**, 35

⁹³ **ERİŞİR**, s. 259.

⁹⁴ Detaylı bilgi ve bibliyografya için bkz. **ERİŞİR**, d.n. 349 ve 350.

itibariyle 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun 4320 sayılı kanun yerine geçerek yapılan atıflar bu kanuna yapılmış sayılacağından, 6284 sayılı kanun uyarınca hâkim tarafından verilen tedbir kararları birer çekişmesiz yargı işi olarak kabul edilmektedir.

Bunun gibi Medeni Kanun 190. Maddede ele alınan evlilik birliğinin korunmasına ilişkin önlemlerden, “eşlerden birinin evlilik birliğini tek başına temsil etmek konusunda yetkili kılınması” ise HMK 382. Maddede açıkça sayılması nedeniyle bir çekişmesiz yargı işidir. Ayrıca Medeni Kanun 346 ve 347. Maddelerinde düzenlenen çocuğun korunmasına yönelik önlemlerin çekişmesiz yargı işi veya geçici hukuki koruma olduğu 382. Maddede sayılmamış olması nedeniyle tartışma konusudur. Sübjektif hakkın yokluğu ve re’sen harekete geçme yetkisi⁹⁵ nedeniyle çekişmesiz yargı işi olduğu görüşü⁹⁶ kabul edildiği takdirde çekişmesiz yargı yoluna tabi geçici hukuki korumalardan sayılmalıdır.

1.7. GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA KARARLARINI SINIFLANDIRILMASI

Geçici hukuki korumanın yalnızca teminat etkisi gösterebileceği yönündeki klasik görüş hayatın olağan akışında yetersiz kalmış ve bu görüşe göre istisna kabul edilen eda ve düzenleme etkisi doğuran geçici hukuki korumaların uygulama alanı genişlemiştir. Bu nedenle uygulamaya paralel olarak teminat, düzenleme ve eda etkisi gösteren⁹⁷ geçici hukuki korumalar ayrımı benimsenmiştir. Ayrık görüşlere rağmen⁹⁸ genel olarak kabul gören bu üçlü ayrım, esas olan tedbirin neyi emrettiği veya neyi amaçladığı değil, tedbirin doğuracağı etkidir⁹⁹. Gerçekten de bu üç kategori arasında özellikle lehine tedbir

---

⁹⁵ Yargıtay 2. HD, 21.6.2016, 10241/12086 (Erişim Kazancı İBB 06.05.2017).

⁹⁶ **KURU**, NK, s. 78. **BUDAK**, Ali Cem, “Türk Hukukunda Çekişmesiz Yargı, Medeni usûl ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı- IV, 2006, s. 129. **ERİŞİR**, s. 262. Alman Hukukunda da çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin çekişmesiz yargı işi olduğu yönünde bkz. **ERİŞİR**, d.n. 348.

⁹⁷ Doktrinde geçici hukuki korumanın amacı esas alınarak yapılan (**ÜSTÜNDAĞ**, s. 13 vd., **ÖZKÖK**, s. 11 vd., **ERCAN**, s. 20 vd., **TAŞ KORKMAZ**, s. 31 vd., **KONURALP**, s. 32 vd.) bu ayrımın, amaç değil etkileri baz alınarak yapılmış bir ayrım olduğu konusunda bkz. **ERİŞİR**, s. 348. Gerçekten de her geçici hukuki korumanın amacı hakkın gerçekleştirilmesi olmayıp müstakbel icrasını teminat altına almaktır. Burada farklılık yaratan geçici hukuki korumanın menfaat üzerinde geçici de olsa oluşturduğu etkidir.

⁹⁸ Detaylı bilgi için bkz. **ERİŞİR** s. 351.

⁹⁹ **ERİŞİR**, s. 348.

kararı hükmedilen tarafın hukuki durumu açısından ciddi farklar vardır. Bunun sonucu olarak bu üç tedbire hükmedilebilmesinin koşulları da farklı olmalıdır.

1.7.1. Teminat Tedbirleri

Bu tür geçici hukuki korumalar en yaygın ve geçici hukuki korumanın muhtevasını tam anlamıyla anlatan kararlardır. Zira burada esas olan asıl dava konusu menfaatin icrası ve buna paralel olarak koruma talep edenin dava sonucu bakımından tatmin edilmiş olması değildir. Bu geçici hukuki koruma türlerinde yalnızca hakkın, müstakbel icrasının tehlikeye düşmesini önlenmesi söz konusu olur.

HMK 391 uyarınca kural olarak hâkim somut olayın gereğine göre alacaklının tatmini sonucu doğurmayan her türlü tedbire karar verebilir. Bu kapsamda malın aynen veya madden muhafaza altına alınması tedbirin konusunu oluşturabilir. Ayrıca bir işin yapılması veya yapılmaması da teminat tedbirlerinin konusunu oluşturabilir meğerki söz konusu iş asıl davanın konusunu teşkil etsin. Bir malın yed'i emine tevdi, çekişmeli haklar serhi konulması, dava konusu aracın garajda muhafazası veya dava konusu araziye inşaat yapılmaması kararı teminat tedbirlerinin başlıca örnekleri arasındadır.

JAUERNİG, mevcut durumun korunmasından¹⁰⁰ bahsetse de bu her zaman mümkün değildir. Teminat amacı doğrultusunda mevcut durumda değişiklikler olmasının önünde bir engel yoktur¹⁰¹. Önemli olan hakkın yerine getirilmemesi, lehine tedbir hükmedilenin dava sonucu menfaat yönünden tatmin edilmemesidir. Koruma talep edenin mevcut durumunda değişiklik olmasa dahi, aleyhine koruma kararı verilenin fiili durumda kayıpların olması gündeme gelebilir. Örneğin bir malın aynının çekişmeli olması halinde, dava sonucu borçlu aleyhine olması durumunda malın teslimini güçleştirecek her türlü tehlikeden korunması için yedi emine teslimi kararında, mevcut durumun korunmasından bahsetmek mümkün değildir. Burada korunan maddi hukuk açısından mevcut durumun korunmasıdır. Gerçekten de mal borçlunun mal varlığında kalmakta fakat fiili olarak elinden çıkmış bulunmaktadır. Teminat tedbirinin tespitinde

---

¹⁰⁰ JAUERNİG, Othmar, Der zulässige Inhalt einstweiliger Verfügungen, ZZZ 79/ 5-6, Y. 1996, s. 327(ÜSTÜNDAĞ s. 13'den naklen) ;ÖZKÖK, s. 12; TAŞ KORKMAZ, s. 33-34, DEREN YILDIRIM, s. 80; ERİŞİR, s. 351; YILMAZ Z. S., s. 11.

¹⁰¹ ÜSTÜNDAĞ, 13.

esas olan lehine geçici hukuki koruma tesis edilenin dava sonucu menfaat bakımından mevcut durumunda bir değişiklik olmaması, dava sonucu açısından tatmin edilmemesidir.

1.7.2. Düzenleme Tedbirleri

Düzenleme Tedbirleri ara zamanda “cari olacak düzenin”¹⁰² dava sürecince sürüncemede kalacağı veya olumsuz etkileneceği kaygısıyla mahkemeler tarafından tesis edilmesidir. Bu tür geçici hukuki korumalarda, koruma sebebi dava konusunun tehlikeye düşeceği endişesi değil, davanın başkaca olumsuz etkiler meydana getirmesi tehlikesidir.

Aile hukuku ve Şirketler hukuku davalarında sıklıkla uygulama alanı bulan düzenleme tedbirleri adli yargıya konu olan ve özellikle sürekli borç ilişkilerinden doğan uyuşmazlıklar için gündeme gelebilir¹⁰³. Boşanma davası devam erken çocukla aynı evde yaşamayan ana veya babanın, çocukla münasebetinin geçici hukuki koruma kararı ile belirlenmesi buna örnektir. Gerçekten de boşanma davasının uzun sürmesi halinde, dava konusunun zarar görmesi söz konusu olmayacaksa da, dava devam ederken çocukların ana veya baba ile ilişki kurma hakları yargı kararıyla güvence altına almış olur.

1.7.3. Eda Tedbirleri

Eda tedbirleri, tedbir talep edenin dava ile haklılığı kesinleşmeden, geçici hukuki koruma kararının bağlı olduğu asıl dava sonucu yönünden tatmin edildiği, tedbir kararlarıdır¹⁰⁴. Eda tedbiri kararları asıl dava sonucunun öne çekilmesi etkisi doğuran¹⁰⁵, geçici hukuki koruma tanımı için istisna teşkil eden kararlardır. Gerçekten de geçici hukuki koruma yalnızca kararı mevcut veya müstakbel tehlikeyle karşı karşıya olan tedbir talep eden tarafın, yaklaşık ispatın yeterli olması, hukuki dinlenilme hakkının ertelenmesi gibi yargılama kolaylıklarıyla karşı taraf ile dengeli konuma getirilmesini amaçlar. Teminat tedbirleri tüm bunları içerdiği için genel olarak geçici hukuki korumaların, özelde ise ihtiyati tedbirin özünü ifade eder. Bununla birlikte tehlikenin bertaraf edilmesi

---

¹⁰² ÜSTÜNDAĞ, s. 14.

¹⁰³ STEIN/ JONAS §940, II. (ÜSTÜNDAĞ, s. 31ve 32'den naklen)

¹⁰⁴ ÖZEKES, Muhammet/ERİŞİR, Evrim, “Konusu Para Alacağı Olan Geçici Hukuki Korumaların Karşılaştırılması ve Değerlendirilmesi”, MİHDER, 2006/3, Sayı 5, s. 1241.

¹⁰⁵ ARSLAN, Ramazan, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Geçici Hukuki Korumalar Konusunda Getirdiği Yenilikler, Bankacılar Dergisi, Ocak 2013, s.13. ERİŞİR, d.n. 85.

için teminat tedbirinin sağlayacağı korumadan daha fazlasına ihtiyaç duyulduğu davalarda, geçici hukuki koruma yükümlüsünün hukuk alanına daha fazla müdahale eden eda tedbirlerine hükmetmek HMK 391'in hâkime yönelttiği bir imkân ve aynı zamanda bir yükümlülüktür.

Asıl dava sonucunu öne çeken bir tedbir kararının verilemeyeceğini savunanlar bulunmakla beraber, HMK ilgili maddelerinde bunu açıkça yasaklayan bir hüküm yoktur. Kanunun 391. Maddesinde hâkime verilen “her türlü tedbiri alma” yükümlülüğünün eda tedbirlerini de kapsadığı düşünülmektedir. Tehlikenin bertarafı için gerekli ve yeterli her türlü tedbiri alma emri, özellikle nihai hak kaybı tehlikesinin olduğu durumlarda verilecek tedbir kararının nihai etkiler göstermesini zorunlu kılar.¹⁰⁶ Özellikle dava sonucuna ulaşmada zamanın önemli olduğu yani zamanla yarışılan dava ve işlerde etkin hukuki koruma tesis edecek tek koruma aracı eda tedbirleridir¹⁰⁷.

Her ne kadar eda tedbiri etkin hukuki koruma garantisinin önemli bir aracı olsa da karşı taraf aleyhine ortaya çıkacak her türlü tehlike riskine rağmen eda tedbirine hükmedilmesinden bahsetmek uygun değildir¹⁰⁸. Henüz haklılığı konusunda bir kanaat bile oluşmamış tarafın, dava sonucu yönünden tatmin edilmesi belli sınırlamalara bağlı kalmadığı takdirde talep eden lehine orantısız bir güç sağlar ve karşı taraftan salt usûl araçlarını kullanarak güçlü konuma gelir. Yargılamanın amacı ise zayıf olanı koşulsuz korumak, onu karşı tarafa nazaran güçlü kılmak değil, tarafların dengeli imkânlarda hak arama hürriyetini kullanmasını sağlamaktır. Yargılama sürecinde yargılama araçlar bakımından taraf dengesinin, tedbir talep eden lehine bozulmaması için eda tedbiri kararının ancak zorunluluk halinde, daha sıkı ispat şartları altında ve istisnai olarak verilmesi gerekir. Eda tedbirlerinin teminat ve düzenleme tedbirlerinden ayrılan yönü hâkimin tedbir talebini değerlendirmesine ve tedbir kararını uygun görmesine ilişkindir. Yargılama ve sona ermesi açısından eda tedbirlerinin diğer tedbirlerden ayrılan bir yönü bulunmamaktadır.

---

¹⁰⁶ **ERİŞİR**, 398.

¹⁰⁷ **ERİŞİR**, 400.

¹⁰⁸ Aksi görüş için bkz. **ERİŞİR**, s. 401 vd.

Eda tedbirine karar verilmesinde, taraflara yüklenecek riskin nicelik ve nitelik yönünden dengesi göz önünde bulundurulmalıdır. Eda tedbirini talep eden için koruma kararının verilmemesi, davadan umulan faydaya erişememe veya geç erişmesinden dolayı ortaya çıkacak telafisi güç zararların doğması riskini taşır. Aleyhine tedbir kararı verilen için ise kararın verilmesi, davanın lehine sonuçlanması durumunda hukuki koruma ile yaratılan durumun eski hale getirilememesi riskini barındırır. Unutulmamalıdır ki eda tedbirleri istisnai bir yargılama araçtır. Bu durumda aleyhine koruma kararı hükmedilenin üstleneceği risk, geçici hukuki koruma kararı verilmemesi durumunda talep edenin üstleneceğinden büyük veya eşit ise eda tedbirine karar verilememelidir. Ancak eda tedbiri kararı ile aleyhine karar verilen için ortaya çıkan risk, talep edenin dava sonucuna erişememe riskine nazaran küçük ise, şüphesiz eda tedbirine karar verilebilmelidir.

2. BÖLÜM:

AİLE MAHKEMELERİNİN GÖREV ALANINA GİREN GEÇİCİ HUKUKİ KORUMALAR

2.1. EVLİLİK BİRLİĞİNİN VARLIĞINA BAĞLI OLMAYAN GEÇİCİ HUKUKİ KORUMALAR

2.1.1. 4787 Sayılı Kanun Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yargılama Usûllerine Dair Kanun

Aile mahkemelerinin, ailenin ve çocuğun korunmasına ilişkin tedbir alma görevinin kaynağı 4787 sayılı kanun 6. maddesidir¹⁰⁹. Buna göre aile mahkemesi hâkimine görev alanına giren konularda geçici hukuki koruma alma yetki ve göreviyle donatılmıştır. Kanunun lafzından örneklendirme yoluyla sayılmadığı anlaşılan tedbirler, şüphesiz aile ve küçüğün korunması için yeterli değildir. “Diğer kanunlar” ile bu hükmün genişletebileceğinin ifadesi hükmün amacını gerçekleştirme bakımından yerinde olmuştur.

Buradan hareketle Türk Medeni Kanunu ve 6284 sayılı Ailenin korunması ve Kadına Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda olduğu gibi aile mahkemelerinin başkaca

---

¹⁰⁹ “Aile mahkemesi, diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere görev alanına giren konularda:

1. Yetişkinler hakkında;

- a) Evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri konusunda eşleri uyararak, gerektiğinde uzlaştırmaya,
- b) Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin gerekli önlemleri almaya,
- c) Resmî veya özel sağlık veya sosyal hizmet kurumlarına, huzur evlerine veya benzeri yerlere yerleştirmeye,
- d) Bir meslek edinme kursuna veya uygun görülecek bir eğitim kurumuna vermeye,

2. Küçükler hakkında;

- a) Bakım ve gözetime yönelik nafaka yükümlülüğü konusunda gerekli önlemleri almaya,
- b) Bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunan veya manen terk edilmiş halde kalan küçüğü, ana ve babadan alarak bir aile yanına veya resmî ya da özel sağlık kurumuna veya eğitimi güç çocuklara mahsus kuruma yerleştirmeye,
- c) Çocuk mallarının yönetimi ve korunmasına ilişkin önlemleri almaya,
- d) Genel ve katma bütçeli daireler, mahallî idareler, kamu iktisadî teşebbüsleri ve bankalar tarafından kurulmuş teşekkül, müessese veya işletmelere veya benzeri işyerlerine yahut meslek sahibi birinin yanına yerleştirmeye,

Karar verebilir.”

tedbirler almakla görevlendirilmesi mümkündür. 4787 sayılı kanun aile mahkemelerinin geçici hukuki koruma kararına hükmetmesinin kaynağı olmakla beraber diğer kanunlarda geçen tedbirler için de bir temel oluşturur.

2.1.2. 6284 Sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

2.1.2.1. Genel Olarak

Anayasanın 41. Maddesi 2. Fıkrası uyarınca “Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar.” Bu sosyal devlet ilkesinin bir gereğidir. Devlet en çok da kendi bekası için toplumun temel taşı aileyi korumalıdır. Bunun ötesinde sosyolojik olarak zayıf konumda olanı korumak devletin asli görevidir. Bunun için kanun koyucu daha önceki kanun ve uygulamalarla ve toplumun bakış açısıyla zayıf konuma düşürülen kadını ve fiziksel ve bilişsel olarak zayıf olan çocuğu koruma yoluna gitmiştir.

Anayasanın bu maddesi gereği olarak 1998 yılında yürürlüğe giren 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, 2012 tarihinde kabul edilen 6284 sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun yürürlüğe girmesiyle mülga edilmiştir. 6284 Sayılı kanun kendisinin uygulanması konusunda aile mahkemelerinin görevli olduğunu hükme bağlamıştır (6284 s. K. M. 2). Bu kanun alınacak tedbirler, aile mahkemesi tarafından verilen geçici hukuki korumalardandır.

HMK 382/17. Maddesi ile 4320 sayılı kanun kapsamında aile mahkemesi tarafından verilen tedbir kararlarının birer çekişmesiz yargı işi olduğu hüküm altına alınmıştır. 6284 sayılı kanunun yürürlük tarihi itibari ile 4320 sayılı kanuna yapılan atıflar 6284 sayılı kanuna yapılmış sayılır. (6384 m. 23/2) 6284 sayılı kanun kapsamında verilen tedbir kararları, çekişmesiz yargı yoluna tabi geçici hukuki korumalardır. Buna göre kanun kapsamındaki tedbirler basit yargılama usûlü ve re’sen araştırma ilkesi uygulanarak karara bağlanır¹¹⁰.

---

¹¹⁰ GÜNAY İNAN, s. 39.

2.1.2.2. 6284 Sayılı Kanun Kapsamı

2.2.1.4.5 Kişi Yönünden

6284 sayılı kanunun sağladığı korumanın, Aile mahkemelerinin görev alanına giren diğer geçici hukuki korumalardan en önemli farkı, bu kanunla hüküm altına alınan geçici hukuki korumaların çekişmesiz yargı yoluna tabi olmasıdır. Bunun bir sonucu olarak 6284 sayılı kanun uyarınca yapılacak geçici hukuki koruma taleplerinde dava veya taraftan bahsetmek mümkün olmaz. Bu nedenle başvuru şartı olarak evlilik veya boşanma davasından bahsetmek mümkün değildir. 6284 sayılı kanundaki geçici hukuki korumalar için yalnızca talep eden vardır. Bu nedenle taraflar arasındaki bağ değil, istem sahibi kanunun uygulama alanını belirlemede etkili olmuştur.

6284 sayılı kanun, bu kanun kapsamında koruma talep edebilecekleri dört grupta ele almaktadır. Buna göre şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan çocuklar, kadınlar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurları, müstakbel şiddetten korunmak veya devam eden şiddetin önlenmesi için aile mahkemesinden koruma talep edebilir.

Kanun kapsamında talepte bulunacak gruplardan ilki kadınlardır. Kadın olarak doğan veya Medeni kanunun 40. Maddesi kapsamında cinsiyetini kadın olarak değiştiren¹¹¹ şiddet tehlikesiyle karşılaşan veya şiddete uğrayan her ergin kişi bu korumadan faydalanabilir. Kişinin kadın olması başlı başına yeterlidir. Esas olan nüfus kaydının kadın olmasıdır. Lezbiyen, biseksüel gibi özel hallerin koruma kapsamı dışında olduğu tartışması¹¹² yersizdir. Ayrıca kendisini şiddet veya şiddet tehlikesiyle mağdur edenle evlilik, nişanlılık gibi bir bağ aranmaz. Her kadın aile mahkemesine başvurarak 6284 sayılı kanuna dayanarak geçici koruma kararı talep edebilir.

---

¹¹¹ **SERT**, Selin; “Türk Medeni Hukukunda Cinsiyet Değiştirme”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2015, Sayı: 118, s. 255-270 ; **TURAN BAŞARA**, Gamze, “Türk Medeni Kanunu’nun 40. maddesi Kapsamında Cinsiyet Değişikliği ve Hukuki Sonuçları”, TBBD, 2012, Sayı103. s. 245-266.

¹¹² **KAVAK**, s. 149.

6284 sayılı Kanun kapsamında korumadan yararlananlardan bir diğ er grup çocuklardır. Çocuk, doğumla başlayıp erginliğ e kadar devam eden yaşam kesitini ifade eder¹¹³. Türk Medeni Kanun’u uyarınca (TMK 11), evlilik veya yargı kararı (TMK11/II) ile ergin olma hali yoksa (TMK 12), 0-18 yaş arası her kişi çocuktur. Çocukluk doğum ile başlar 18 yaşının doldurulduğı gün sona erer. Bu halde yargı kararı ile ergin kılınmadıysa 18 yaşından küçük ve evlenmemiş herkes çocuktur. Şiddete uğrama tehlikesi altında olan veya şiddete uğrayan her çocuk 6284 sayılı kanun kapsamında hukuki koruma talep edebilir.

Kanun koyucu kadın ve çocuk olarak genellemekle birlikte aile bireylerini özellikle korumuştur. Aynı evi paylaşan kan, kayın hısımları ve sözleşme ilişkisiyle bağı kişiler en geniş anlamda aileyi ifade eder¹¹⁴. 6284 Sayılı Kanun en geniş anlamda aileyi, aynı çatı altında yaşama kriterini baz alarak korumuştur¹¹⁵. Bu durumda aile bireylerinden kadın veya çocuklar için tanınan koruma 18 yaşını doldurmuş erkek aile bireyleri lehine genişletilmiştir. Kadın ve çocuklardan farklı olarak aile bireylerinin aile içinde gelişen şiddet ve şiddet tehlikesinden korunması anlaşılmalıdır. 18 yaşını doldurmuş bir erkeğin sokakta darp edilmesi bu kanun kapsamındaki korumaya dahil edilememelidir. Kanun koruma sağlarken istem sahibinin beyanını esas alarak basit ve hızlı bir yargılama süreci öngörmüştür. Bu nedenle 6284 sayılı kanun korumasından faydalanacak kişiler belirlenirken genişletici yorumdan kaçınmakta fayda görölmektedir.

6284 sayılı kanun ile korunan dördüncü ve son grup tek taraflı ısrarlı takip mağdurlarıdır¹¹⁶. Tek taraflı ısrarlı takip Anglo-Amerikan kökenli “stalking” suçunun karşılığı olarak ilk kez 6284 sayılı kanun ile hukukumuzda yer bulmuştur.¹¹⁷ Buna göre aralarında sosyal bağ olup olmamasına bakılmaksızın, herhangi bir yol veya iletişim

---

¹¹³ **AKARSLAN**, Mediha; Ana Hatlarıyla Çocuk Hakları ve Çocuk Hakları Mevzuatı, 1998, s. 6.

¹¹⁴ **GENÇCAN**, Aile, s. 94.

¹¹⁵ **BÖLÜKBAŞI**, Özlem, “6284 Sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kadının Ve Aile Bireylerinin Korunması”, Erzincan Üni. SBE, Yüksek Lisans Tezi, 2014, s. 14.

¹¹⁶ Detaylı bilgi için bkz. **UYUMAZ**, Alper/**AKDAĞ**, İdris, “Türk Özel Hukukunda Şiddet ve İsrarlı Takip Kavramı ile İsrarlı Takip Mağdurunun Korunması”, GÜHFD, Cilt: XIX, Yıl: 2015, Sayı: 2, s. 45-94.

¹¹⁷ **TÜRKMEN**, Ahmet, “Yeni Bir Hukuki Olgu Olarak İsrarlı Takip ve Taciz (Stalking) ve Bunun Türk Medeni Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, DEÜHFD, C. 11, Özel S. 2009, s. 1389.

vasıtasıyla tek taraflı olarak baskı altında tutulan kişi 6284 sayılı kanun korumasından faydalanabilir. Tek taraflı ısrarlı takip kabul edilen eylem ayrıca suç veya kişilik haklarına saldırı teşkil ediyorsa buna karşı başvuru yolları saklı kalmak koşuluyla mağdur lehine, bu kanun dolayısıyla etkin ve önleyici koruma tesis edilmiş olur. Bu cümleden hareketle kadın çocuk ve aile bireyleri dışında, tek taraflı ısrarlı takibe maruz kalmak kaydıyla yetişkin erkekler de 6284 sayılı kanun kapsamında istemde bulunabilir.

Kanun koyucu söz konusu şiddet veya tehlikenin mağduru bu dört grubun yansıra hâkimin kendiliğinden, bakanlık veya kolluk görevlilerinin ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine geçici hukuki korumaya karar verebileceğini öngörmüştür. Bu durumda mağdur veya mağdurla beraber ihbar yetkisi tanınanlar şiddet uygulayan veya şiddet uygulayacağı tehlikesi bulunan kişi aleyhine geçici hukuki koruma kararı alınmasını aile mahkemesi hâkiminden talep edebilir.

2.2.1.4.6 Konu Yönünden

6284 sayılı kanun korumasında önemli olan mağdurun kanunda sayılan kişilerden olmasıdır. Kanunun koruduğu kişilere yönelik her şiddet tehlikesi, şiddet ve tek taraflı ısrarlı takip için mahkeme koruyucu ve önleyici tedbiri almakla görevlidir. Mülga 4320 Sayılı kanun yalnızca şiddete uğramış kişileri koruyarak, tekrar şiddete uğramalarının önüne geçmekteydi. 6284 Sayılı Kanun bunun ötesinde, kişinin şiddete uğramasını önleyici tedbirlere yer vermek üzere, şiddet tehlikesine karşı da koruma öngörmüştür.

Şiddet kişinin yaşam alanında fiziksel veya psikolojik baskı oluşturan, her türlü davranışlı ifade eder. 6284 sayılı kanun etkili koruma sağlamak amacıyla şiddeti, “Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış”(6284 s.K. m2/d) olarak detaylı tanımlamıştır. Buna göre kanunda sayılı kişilere yöneltilen veya yöneltilmesi ihtimali olan şiddet içeren davranışa karşı 6284 sayılı kanun kapsamında önlem alınır.

Şiddet aktif ve kasıtlı bir davranışı ifade eder¹¹⁸. Örneğin eşin evin giderlerine katılmaması şiddet değildir. Şiddet muhatabın zarar göreceğini bilerek ve isteyerek yapılan aktif davranıştır. Akıl hastası kocası tarafından dövülen eşin mağduriyeti şiddet olarak değerlendirilemez. Bu doğrultuda 6284 sayılı kanun kapsamında koruma bulmayacağı savunulmaktadır¹¹⁹. Fakat kanunun lafzıyla birlikte amacına uygun değerlendirilmelidir. Buna göre şiddetin gerçekleştiğinin ispatının aranmaması gibi kolaylaştırıcı hükümler kanunun odak noktasının koruma talep eden mağdur olduğu açıktır. Bu durumda şiddet uygulayanın akıl sağlığı durumunun araştırılması kanunun etkin koruma sağlamasına engel olacağından, akıl hastası kocası tarafından şiddet uygulanan eşin 6284 sayılı kanun kapsamında korunması gerekmektedir.

2.2.1.4.7 Zaman Yönünden

6284 sayılı kanun uygulamasında belirleyici olan kadın, çocuk, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurlarının şiddete veya şiddet tehlikesine karşı korunmasıdır. Bunun için kanun kapsamında talepte bulunabilecek kişiler, her zaman kanunun görevlendirdiği birimlerden geçici hukuki koruma kararı alınmasını talep edebilir.

2.1.2.3.6284 Kapsamında Geçici Hukuki koruma kararı

Hızlı ve yüzeysel bir yagılama ile hükmedilen 6284 sayılı kanun kapsamındaki geçici hukuki koruma kararları mutlaka kararın verildiği andan itibaren etkili olmak şartıyla belirli bir süre için verilir. Her hal ve karda bu korumanın süresi, ilk seferde altı ayı geçemez. (6284 m. 8/2).

Tedbir kararının reddi yalnızca istem sahibine tebliğ edilirken, tedbir talebinin reddi yalnızca istemde bulunana tebliğ edilir. Kabule ilişkin kararın tebliğinde şiddet uygulayana koruma kararına aykırı hareket etmesi halinde zorlama hapsi yapılacağı ihtar yazılı olmalıdır (6284 m. 8/5).

---

¹¹⁸ **AYAN**, s. 307

¹¹⁹ Mülga 4320 sayılı Kanun için bkz **AYAN**, s.308.

2.1.2.4.6284 Sayılı Kanun Kapsamında Geçici Hukuki Korumalar

Kanun koyucu 6284 sayılı kanun kapsamında alınacak önlemleri koruyucu ve önleyici tedbirler olarak ikiye ayırmıştır. Her iki başlık altında tedbirleri örneklendirmek yoluyla saymış ve sayılanlara benzer tedbirleri almak konusunda hâkime takdir yetkisi vermiştir. Hâkim somut olay için gerekli olduğu taktirde bu tedbirlerden bir veya birkaçına veya benzer tedbirlere hükmedebilir.

2.2.1.4.8 Koruyucu Tedbirler¹²⁰

Hâkim tarafından 6284 sayılı kanun kapsamında karar verilecek geçici hukuki koruma örnekleri kanunda, iş yerinin değiştirilmesi, ayrı yerleşim yeri belirlenmesi, aile konutu şerhi ve kimlik ve diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi gelmektedir. Bunlardan ilki iş yerinin değiştirilmesidir. Hâkim istem üzerine, bu yönde istem yoksa mağdurun onayını almak suretiyle kişinin tabi olduğu mevzuat hükümlerine göre, bulunduğu il içinde veya gerekiyorsa il dışında mağdurunun iş yerinin değiştirilmesine hükmedebilir. Mağdurun devlet memuru olduğu durumlarda daha sık uygulama alanı bulan hükme göre hâkim kararı mağdurun işyerine tebliğ ederek uygulanmasını emreder.

Hâkimin vereceği koruyucu tedbir kararlarına bir diğer örnek ise ayrı yerleşim yeri belirlenmesidir. Birlikte yaşama yükümlülüğü bulunması nedeniyle yalnızca eşler için uygulama alanı bulunan ayrı yerleşim yeri belirlenmesi kararı, ancak mağdurun nüfus müdürlüğüne başvurarak adresle ilgili işletimlerin yerine getirilmesini sağlamasıyla yerine getirilmiş olur. Bundan ayrı olarak Türk Medeni kanunun aile konutuna ilişkin öngördüğü şartların varlığı halinde hâkim aile konutu şerhi verilmesi için, ilgili tapu sicili müdürlüğüne kararı bildirmelidir.

Ayrıca şiddet veya şiddet tehlikesi ile mağdur olan kişinin hayati tehlikesi var ve diğer tedbirler mağduru korumakta yeterli olmuyorsa, aile mahkemesi kararı ile mağdurun kimlik ve diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi kararı verebilir. Tanık Koruma hükümleri uyarınca kimlik ve diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi kararı verilebilmesi için şiddet veya şiddet tehlikesine maruz kalan ilgilinin aydınlatılmış

---

¹²⁰ 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği

rızasının olması gereklidir. Bu karar İç işleri Bakanlığınca gereği yerine getirilmek üzere Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir. Karar üzerine yapılan işlemin sonucu İç işleri bakanlığınca Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir.

2.2.1.4.9 Önleyici Tedbirler¹²¹

Hâkim şiddet tehlikesiyle karşı karşıya olan ilgiliyi, kanun kapsamında olduğu sürece, şiddetin gerçekleşmesini önleyici tedbirler almakla görevlidir. Buna göre hâkim şiddet uygulayanın istem sahibi aleyhine tehdit, hakaret, aşağılama veya küçük düşürme benzeri her türlü davranışta bulunmamasına ilişkin geçici hukuki korumaya hükmedebilir. Ayrıca aynı konutta yaşayanlar için hâkim, konutun korunana tahsisine, kira sözleşmesinin koruma kararı süresince feshedilmemesine, müşterek konut kamu konutu ise, kamu konutu tahsisi kararının kaldırılması yönünde talepte bulunulmamasına karar verilebilir. Kira sözleşmesine ilişkin tedbir kiralayana bildirilirken, kamu konutunun tahsisine ilişkin karar ise ilgili kamu kurumuna bildirilir.

Hâkim bundan ayrı olarak evlilik ilişkisi aramaksızın ve aynı evde yaşayıp yaşamadığına bakmaksızın, şiddet uygulayanın, korunanın bulunduğu ev iş yeri okul veya korunan kişinin bulunacağı sair yerlere yaklaşmamasına ilişkin geçici hukuki korumaya karar verebilir.

Hâkim tarafından daha önce verilmiş bir çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair karar varsa ve çocuğa şiddet uygulanması tehlikesi söz konusuysa şiddet tehlikesine karşı aile mahkemesi hâkimi 6284 sayılı kanun kapsamında çocukla kurulacak kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılmasına veya sınırlandırılmasına veya kararın tümüyle kaldırılmasına hükmedebilir.

Ayrıca hâkim şiddet uygulama ihtimali bulunan aleyhine yakınlarla çocuklara ve tanıklara yaklaşmamasına, eşyalara zarar vermemesine, iletişim araçlarıyla rahatsız etmemesine, kamu göreviyle nedeniyle silah taşınması zorunlu olsa dahi silahını kişisel silahsa emanete, kamu görevi nedeniyle bulunduruluyorsa ilgili kuruma teslim edilmesine karar verebilir. Şiddet uygulayanın kullanıyor olması halinde hâkim korunanın bulunduğu

---

¹²¹ Bkz. dn.119.

yerde bu maddeleri kullanmaması veya bu maddeler etkisindeyken korunana yaklaşmamasına hükmedebilir. Ayrıca hâkim bu maddelere bağımlılıktan kurtulması için bir sağlık kuruluşunda muayene ve tedavi olmasına karar verebilir. Bu durumda tedbirin etkin uygulandığının ve şiddet uygulayan üzerindeki etkilerinin takibi Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi tarafından yapılır. Ayrıca şiddet uygulayanın bu eğilimi bir sağlık sorunundan kaynaklanıyor olabileceği ihtimalinde hâkim şiddet uygulayanın muayene ve tedavisine yönelik Geçici hukuki korumaya hükmedebilir.

Kendisine karşı koruma talep edilen evin geçimini sağlayan veya evin geçimine katkıda bulunan ise ve ilgili lehine nafaka yükümlüsü değilse, hâkim ayrıca nafakaya hükmeder. Derdest bir boşanma, ayrılık veya evliliğin iptali davası olmamasına rağmen kanun açık hükmü (6284 m. 17) gereği takdir edilen nafaka tedbir nafakası niteliğindedir. Hâkim kendiliğinden harekete geçecek ve kendiliğinden araştırır. İlgilinin talebi aranmaz.

2.1.3. Velayet Altındaki Çocuğun¹²² Şahsının Korunmasına Yönelik Türk Medeni Kanununda Yer Alan Geçici Hukuki Korumalar

2.1.3.1. Hâkimin Çocuk Lehine Müdahalesi

Türk Medeni Hukukunun İkinci Kitabı, İkinci kısım birinci bölüm altıncı ayırım başlığı velayettir. Velayet başlığı altında çocuğun şahsının korunmasına ilişkin geçici hukuki korumalar yer almaktadır. Bunlardan ilki çocuğun korunması için hâkimin müdahalesini öngören 346. Madde hükmüdür. Buna göre “Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır.”

2.2.1.4.10 Hâkim Müdahalesinin Şartları

aa. Çocuğun fiziksel, ruhsal veya fikri gelişiminin tehlike altında olması

Velayet, çocukların bakım, eğitim, öğretim ve korunması ile temsil görevlerini kapsar.¹²³ Çocuğun velayeti altında bulunduğu ana ve/veya babanın bu görevlerini yerine

---

¹²² Vesayet altındaki çocuğa ilişkin koruma tedbirine hükmetme yetkisi Sulh Hukuk Mahkemelerininindir.

¹²³ Yargıtay HGK., 23.11.2011, 2-547/695 (Erişim Lexpera İBB 28.02.2019).

getirmesine rağmen, çocuğun fiziksel, ruhsal ve fikri¹²⁴ gelişimi zarar görmüş ise hâkim talep üzerine veya kendiliğinden müdahale kararı alacaktır. Türk Medeni Kanunu 346. Madde ve devamı ile koruma altında olan çocuğun üstün yararadır.

Çocuğu maruz kaldığı zarar veya zarar doğması tehlikesi çocuğun fiziksel, ruhsal ve fikri gelişiminden en az biri için risk oluşturmalıdır. Zarar veya zarar doğması tehlikesi çocuğun bedensel, duygusal veya hukuki alanına yönelik olmalıdır.

Hâkimin müdahalesi için çocuğun gelişiminin zarar görmesi sonucu aranmaz. Çocuğun menfaatinin tehlike altında olması, gelişiminin zarar görme tehlikesi altında olması hâkim müdahalesi için yeterli sebeplerdir. Zararın kaynağı çocuğun şahsının korunması bakımından önem taşıyamaz. Türk Medeni Kanunu 346. Ve devamı maddeleri için esas olan çocuğu zarara uğratan mevcut veya müstakbel tehlikenin ortadan kalkmasıdır.

ab. Ana-Babanın tehlikeyi bertaraf edememesi

Hâkimin müdahalede bulunabilmesi için aranan bir diğer koşul ana babanın mevcut durumu ortadan kaldıracak bir çare bulamaması veya durumu ortadan kaldırmaya yönelik çarelere güçlerinin yetmemesidir. Hâkimin müdahalesi bu cümleden hareketle ana babanın velayete ilişkin görevlerinde duyarlı olduğu fakat tehlikeyi ortadan kaldıramadıkları hallerde gündeme gelecektir.

ac. Hâkim müdahalesinin, yeterli olması

Çocuğa ilişkin geçici hukuki korumalar için esas olan çocuğun üstün yararının¹²⁵ korunmasıdır. Velayete ilişkin uyuşmazlık ve davalarda kamu yararının ön planda olması ve hâkimin kendiliğinden harekete geçmesi ve kendiliğinden araştırma yetki ve görevinin bulunması bundandır. Hâkim kendiliğinden veya talep üzerine çocuk lehine gerekli ve yeterli tedbirleri almakla görevli ve yetkilidir. Dolayısıyla çocuğun karşı karşıya kaldığı tehlike veya uğradığı zarar hâkimin yol gösterme, nasihat ve talimatlarıyla ortadan kalkacak ve çocuğun ana baba yanından başka yere yerleştirilmesini veya velayetin

---

¹²⁴ ÖZTAN, s. 108.

¹²⁵ GENÇCAN, s. 1532.

kaldırılmasını gerektirmeyecek, nispeten hafif bir tehlike veya zarar olmalıdır.¹²⁶ Aile mahkemesi orantılılık ilkesi gereğince nispeten hafif müdahaleyle tehlikeyi ortadan kaldırabilecekken, çocuğun yerleştirilmesi veya velayetin kaldırılması gibi ağır bir tedbire başvuramaz.

Çocuğun şiddete maruz kaldığı durumlarda 6284 sayılı kanun TMK 346. Madde hükmüne göre daha etkin ve usul ekonomisi ilkesine uygun bir koruma tesis edeceğinden şiddet yoluyla gelişiminin zarar görmüş olması halinde bu hüküm uygulanmayacaktır.

ad. **Kusur**

Çocuğun korunmasına yönelik geçici hukuki koruma kararına hükmedilmesi için ana babanın kusuru aranmaz. Ana babanın kusuru geçici hukuki korumanın kararının muhtevasını etkiler. Hâkimin müdahalesi kararı, çocuğun bedensel, ruhsal ve fikri gelişiminin engellenmesi veya zarar görmesinde ana babanın kusurunun olmadığı ve hatta ana babanın bu durumu aşamadığı hallerde gündeme gelir. Gerçekten de çocuğun gelişiminin tehlike altında olması veya zarar görmesinde ana babanın kusuru var ise hâkim somuy olayın şartlarına göre çocuğun yerleştirilmesi veya çocuğun velayetinin kaldırılması/değiştirilmesi kararı alacaktır.

Kanun koyucu Medeni Kanununun 346. Maddesi ana babanın çare bulamadığı veya durumun düzeltilmesine gücünün yetmediği hallerle sınırlı olarak hâkim müdahalesine karar verilebileceğine hükmetmiştir. Çocuğun gelişiminin zarar görmesinde kusuru olmayan ve hatta durumun düzelmesi yönünden çaresiz olan ana ve babanın çocukla ilişkisi devam edecek ve fakat hâkim durumun aşılması için gerekli önlemleri alacaktır. Sonuç olarak ana babanın kusuru çocuğun korunması için aranan şartlardan değildir. Fakat nispeten basit önlem olan ve ana babanın velayete ilişkin durumunda değişikliğe yol açmayan hâkim müdahalesi kararına genel olarak ana babanın mevcut durumda kusurunun bulunmadığı hallerde hükmedilecektir.

---

¹²⁶ **GRASSINGER**, Gülçin Elçin, Türk Medeni Kanununda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler, İstanbul 2009, XII Levha Yayıncılık, s. 108.

2.2.1.4.11 Hâkim Müdahalesinin Muhtevası

Hukuk hâkimi ne yargılama sürecinde ne de kararında tarafları cezalandırma saiki taşıyamaz. Bundan hareketle hâkim ana ve babayı cezalandırmaya yönelik bir geçici hukuki koruma kararı almamalıdır.

Hâkimin çocuk lehine müdahalesi, çocuğu korumaya yönelik basit¹²⁷ geçici hukuki korumalardır. Fiilen veya hukuken çocuğun ana babadan alınması veya ana babanın velayete ilişkin yetkilerini kısıtlanması sonucu doğuran, örneğin velinin temsil yetkisini kaldırmak gibi, müdahalede bulunamaz.¹²⁸ Hâkimin müdahalesi kararından sonra da çocuk anne babasıyla, karardan önceki durum ne ise, birlikte yaşamaya devam edecektir.

Hâkim çocuğun yararını gözeterek ve maddenin sınırlarını aşmayacak şekilde korumaya hükmedecektir. Kanun hükmü geçici hukuki korumanın muhtevasını belirlemek konusunda hâkime takdir yetkisi tanımıştır. Hâkimin geçici hukuki koruma kararı almakla görevli iken, kararın muhtevasını belirlemek konusunda yetkilidir. Hâkim çocuğun korunması için gerekli ve yeterli korumaya somut olaya ve çocuğun şartlarına ve tehlike veya zararın boyutuna göre karar verecektir. Hâkim öncelikle diğer kanunlarda yer alan çocuğun korunmasına yönelik tedbirlere başvurabilir. Fakat hâkim kanunlarda yer almayan ve 346. Madde sınırlarını aşmayan müdahalede bulunmasına engel bir hüküm yoktur. Evlilik birliğinin korunmasına yönelik koruma kararları için getirilen “kanunilik” sınırı (TMK m. 195) çocuklar için öngörülmemiştir. Bu nedenle hâkim kanunda yer almayan bir tedbire hükmedebilecektir.

Hâkim çocuğun gelişmesine engel durumun aşılması için somut olayın gereğiyle orantılı bir geçici hukuki koruma kararı tesis edecektir. Buna göre hâkim taraflara öğüt vermekle yetinebilir. Özellikle ana ve babanın çaresiz olması halinde yalnızca çözüme yönelik öğüt vermek sonuca ulaşmakta etkili olacaktır. Bunun yeterli olmadığı veya olmayacağı hallerde hâkim uyarıda bulunabileceği gibi taraflara talimat da verebilir. Hâkim Medeni Kanun 346. Hükmü ile tarafların hukuki durumunda ir değişiklik

---

¹²⁷ GENÇCAN, s. 1595.

¹²⁸ GRASSİNGER, s.109.

yaratamaz. Bu madde hükmü ile inşai bir arar tesis etmek mümkün değildir. Fakat hâkim ana babanın sebepsiz yere rıza göstermediği için çocuğun gelişimine engel olduğu hallerde, ana babanın rızası yerine geçecek (TMK m. 128 kıyasla) bir geçici hukuki korumaya hükmedebilir.¹²⁹

2.1.3.2.Çocuğun Yerleştirilmesi

Velinin, velayetin gerektirdiği görevlerini yerine getirememesi, kötü yerine getirmesi veya haklarını kötüye kullanması halinde kanun koyucu çocuğun veliden alınmasına karar verir. Bu durumda çocuğun yerleştirilmesi veya velayetin kaldırılması/değiştirilmesi tedbirlerinden biri uygulama bulur. Bu önlemlerden ilki ve nispeten daha hafif sonuçları olanı çocuğun yerleştirilmesi geçici hukuki korumasıdır.

Bu halde çocuğun fiili olarak aileden ayrılması, velayetinin ise ana ve babada olduğu görülmektedir. Çocuk üzerindeki tehlike velayetin kaldırılması sonucunu gerektirecek kadar ağır olmamakla birlikte, ana babanın velayetten kaynaklanan çocuğun oturma yerini belirleme yetkileri¹³⁰ ellerinden alınmasından başka yollarla durumun aşılamayacak olması gerekmektedir.

2.2.1.4.12 Çocuğun Yerleştirilmesi şartları

ae. **Dava sebebi**

Çocuğun yerleştirilmesini gerekli kılan halleri üç başlık altında toplanmıştır. Türk Medeni Kanunu 347. Madde çocuğun “bedensel ve zihinsel gelişiminin tehlikede bulunduğu” veya “manen terkedilmiş halde kalması” halinde kendiliğinden çocuğun başka bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirilmesine karar verebilir. Bununla birlikte “çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu onlardan katlanmaları beklenemeyecek derecede bozuyorsa ve durumun gereklerine göre başka çare de kalmamışsa” ana ve baba veya çocuğun talep etmesi halinde de çocuğun yerleştirilmesi kararı alınabilir.

Çocuğun yerleştirilmesi geçici hukuki korumasına hükmedilebilmesine sebep olan hallerden ilki çocuğun bedensel ve zihinsel gelişiminin tehlike altında bulunmasıdır.

---

¹²⁹ GRASSİNGER, s.122.

¹³⁰ GRASSİNGER, s.144.

Hâkimin çocuk lehine müdahalesi ile benzerlik gösteren bu hüküm, ana babanın tehlikeye karşı önlem almadığı ve tehlikenin ana baba ile birlikte yaşamaya devam edildiği takdirde ortadan kalkmayacağı halleri ele almıştır. Burada durumun aşılmasında ana babanın çaresizliği aranmazken, çocuğun ana babadan ayrılmasının durumun aşılması için gerekli ve yeterli olması önem arz eder. Kaynak İsviçre Medeni Kanununda “Çocuğa yönelik tehlike ile mücadele edilmemesi (ZGB Art. 310)” lafzı çocuğun yerleştirilmesini gerektiren hal için daha açıklayıcı olmuştur.

Türk Hukukunda ana babanın tutumuyla ilgili böyle net bir ayırım olmamakla beraber doktrinde tehlikenin ağırlığı üzerinde durulmaktadır. Hâkimin müdahalesi ve çocuğun gelişimindeki tehlike nedeniyle yerleştirilmesi hükümleri adeta kademeli olarak uygulanmaktadır. Hâkimin müdahalesi çocuğun gelişimine yönelik tehlikenin bertaraf edilmesinde yetersiz kalmış veya yetersiz kalacağı hâkim tarafından öngörölmüş olmalıdır. Çocuğun gelişimine yönelik tehlikenin varlığı olgusu hâkimi ilk olarak Türk Medeni Kanunu 346. Madde hükmüne yönlendirmelidir. Hâkim ancak buradaki önlemlerin durumun aşılmasında yeterli olmayacağına kanaat ederse veya müdahalede bulunmasına rağmen sonuçsuz kalmışsa 347. Madde hükmüne başvurmalıdır.

Bir diğer dava sebebi ise çocuğun manen terkedilmiş olmasıdır. Fiilen ana ve/veya babanın himayesinde olmasına rağmen manevi olarak birlik sağlanamamış ailenin ihmali veya kötü muamelesi sonucu manevi olarak yalnız kalmışsa, hâkim kendiliğinden veya talep üzerine çocuğun yerleştirilmesine karar verebilir. Burada çocuğun manevi olarak terkedilmiş olması ve bu durumun devam edeceğinin öngörülmesi yeterlidir. Manevi olarak terkedilmiş olmasının bir zarar doğurmuş olması aranmaz.

Kanun çocuğun yerleştirilmesini üçüncü olarak çocuktan ziyade aile birliğini korumaya yönelik bir tedbir olarak öngörmüştür. Türk Medeni Kanunu 347/II hükmü “çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu onlardan katlanmaları beklenemeyecek derecede bozuyorsa ve durumun gereklerine göre başka çare de kalmamışsa...” lafzıyla ana babanın korunmasını amaçlamıştır. Burada korunan ana babanın huzuru, itibarı, malı değil can güvenliği olmalıdır. Ana baba evladının psikolojik ve ahlaki yapısının oluşmasında en büyük katkıyı üstlenen kişidir. Evladın sıkıntılı karakterinde de şüphesiz

ana baba ve çocuğuna sunduğu hayat yatmaktadır.¹³¹ Bu nedenle ana baba sonuçlarına katlanmakla yükümlüdür. Evladın sıradan huzur bozucu tavırları, ana ve babanın babasının parasını israf etmesi şüphesiz çocuğun yerleştirilmesi sebebi olamaz. Ancak aile bireylerinin can güvenliği için tehlike oluşturuyorsa ve başka çare kalmamışsa çocuğun yerleştirilmesi koruma tedbirine hükmedilir.

Her durumda çocuğun yerleştirilmesi kararı alınması için tehlike veya zararın devamlılık arz etmesi gerekir¹³². Tehlike sona ermiş veya zararın tekrarlanma imkânı kalmamışsa hâkim çocuğun yerleştirilmesine hükmedemez.¹³³ Çocuk yalnızca maddi nedenlerle ana babadan ayrılmamalıdır. Çocuğun yerleştirilmesi, çocuğun gelişiminde ana babanın maddi açıdan yetersiz kalmasının çaresi değildir. Maddi durumu yetersiz ana baba yanında çocuk mutluyrsa başkaca önlemler alınmalıdır.¹³⁴ Ayrıca çocuğun yerleştirilmesi için, ana baba ve çocuk ilişkisinin düzeleceğine dair hiçbir ümit kalmamış olmalıdır.

af. Talep

Medeni Kanun 347. Maddesini talep yönünden ikiye ayırmakta fayda vardır. İlk olarak birinci fıkrâ hükümünce çocuğun bedensel ve zihinsel gelişiminin tehlikede olduğu veya manen terkedilmiş olduğu haller için çocuğun yerleştirilmesi geçici hukuki korumasına hükmetmek üzere hâkim kendiliğinden harekete geçebilir. İkinci hal ise ailenin çocuktan zarar gördüğu haller için hâkim yetkili olmamakla beraber ana, baba veya çocuktan herhangi biri hâkimden yerleştirilme kararı almasını talep etmelidir.

Çocuk kendini korumak konusunda fiziksel ve aklen korumasız kabul edilir. Psikik gelişimi ne olursa olsun çocuğun kendini koruyamadığu varsayılmalı ve buna göre koruma altına alınmalıdır. Zira günlük hayatta akli başında ve olgun tavırları olan bir çocuğun zarar görme tehlikesi altında nasıl reaksiyon göstereceğini tahmin etmek ve kendisi için hukuki koruma talep etmesini beklemek yersizdir. 18 yaşından küçük her birey ergin kılınmadığu sürece çocuktur ve korunmaya muhtaçtır. Bu sebeple çocuğun

---

¹³¹ GRİSSINGER, s. 146.

¹³² ÖZTAN, s. 1149.

¹³³ GRİSSINGER, s. 147.

¹³⁴ ÖZTAN, s. 1148; OĞUZMAN/ DURAL, s. 305.

korunmasını esas alan hükümler açısından kendiliğinden harekete geçmesi etkin hukuki koruma sağlanması için gereklidir. Hâkim çocuğun korunmasını esas alan 347/I. Madde için de hâkimin kendiliğinden harekete geçebilmesini hüküm altına almıştır.

Kanunun 347/II. Maddesinde ile asıl korunan ana ve babadır. Bu nedenle hukuk yargılamasına hâkim olan ilkelere istisna getirilmemiş ve ana, baba veya çocuğun talep etmesi halinde hâkimin çocuğun yerleştirilmesine yönelik geçici hukuki korumaya hükmetmesi emrolunmuştur.

a. Çocuğun Yerleştirilmesi Geçici Hukuki Koruması

Çocuğun yerleştirilmesi fiili olarak çocuğun ailenin yanından veya himayesinden alınarak, başka bir aile yanına veya bir kuruma, yaşamını devam ettirmek üzere bırakılmasını ifade eder. Çocuğun yerleştirilmesi kararının çocuk üzerindeki velayet hakkında bir etkisi yoktur. Ana ve/veya baba veli kalmaya devam eder.¹³⁵ Ayrıca çocuğun ana baba yanından alınması, ana babanın çocukla kişisel ilişki kurma hakkını elinden almaz. Ana babanın çocuğa bakım yükümlülüğü (TMK m. 327) de ortadan kalkmaz. Bakım yükümlülüğünü, çocuğun bakımı için yalnızca parasal katkıda bulunarak yerine getirmiş olacaktır.¹³⁶

Türk Medeni Kanununun Velayet, Vesayet, Mirasa İlişkin Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük 3/I. Maddesi çocuğun yerleştirilmesi geçici hukuki korumasının “2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun 22 nci maddesine göre” uygulanacağına hükmetmiştir. 2828 sayılı kanun ilgili maddesi ise Çocuk Koruma Kanununa atıfta bulunmaktadır.

Çocuk son çareden olarak ailesinden alınmalı ve en uygun aile, kişi veya kuruma teslim edilmelidir. Burada en uygun olma durumu çocuğun bakımı, eğitimi ve ruhsal durumu dikkate alınarak karar verilmelidir. Öncelikle Medeni Kanun 347/II. Maddesi ayrı tutulmalı ve çocuğun iyileştirilmesi öncelikli olarak ele alınmalı ve buna en uygun kuruma yerleştirilmelidir. Medeni kanun 347/I maddesi bakımından ise çocuğun istekleri

---

¹³⁵ ÖZTAN, s. 1148.

¹³⁶ ÖZTAN, s. 1148.

dinlenmeli ve öncelikli olarak o değerlendirilmelidir. Her iki durumda da çocuğun yararı üstün tutulmalıdır.

Kanun çocuğun yerleştirilmesi hususunda aile yanını öncelikli tutmuştur. Bu durumda çocuğun yakın çevresi başta olmak üzere çocuk için uygun ve gelişiminin sekteye uğramayacağı, çocuğun bakımında istikrarlı davranacağı öngörülen aile seçilmelidir. Çocuğun akraba veya yakın çevresinde buna uygun veya üstlenecek bir aile olmaması durumunda çocuk, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu aracılığı ile koruyucu aile yanına yerleştirilir. Çocuğun aile yanı gibi kişi veya kişilerin yanına bırakabilecektir.¹³⁷ Burada önemli olan çocuğun bakımında istikrarı sağlayabilecek ve çocuğun gelişimi için faydalı kişinin tespitidir. Çocuğun yararını uygun yakın çevreden veya akrabası bir kişinin çocuk için kurumdan daha faydalı olacağı düşünülüyorsa çocuk kişinin bakımına bırakılmalıdır. Somut olayın özelliklerine göre hâkim gerekli karara hükmedecektir.

Çocuğun akraba ve yakın çevre koruyucu aile modeline (Koruyucu Aile Yönetmeliği m.4/a) göre yerleştirilememesi durumunda, çocuğun psişik durumuna göre koruyucu aile yanına veya bir kuruma yerleştirilmesine hükmedilir. Koruyucu aile (Koruyucu Aile Yönetmeliği m.4/h) Koruyucu Aile Yönetmeliğinde belirlenen esas ve usuller çerçevesinde korunmayı gerektiren duruma göre belirlenen sürede, il veya ilçe müdürlükleri denetiminde, ödeme karşılığı ya da karşılıksız olarak çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini üstlenen, aile ortamında yaşamını sağlayan, tercihen Koruyucu Aile Eğitimi veya Temel Aile eğitimlerden en az birini almış aileyi veya kişiyi ifade eder. Koruyucu aile yakın çevre veya akraba modelinde olabileceği gibi geçici, süreli veya uzmanlaşmış koruyucu aile de olabilecektir. Bu modellerden uygun olana hâkim somut olaya göre karar verecektir.

Hâkim geçici hukuki koruma kararında çocuğun kuruma yerleştirilmesine hükmetmiş ise bu çocuklarla ilgili hizmet kuruluşlarında bakılacağı anlamına gelir. Bu kuruluşlar çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, kreş ve gündüz bakım evi, çocuk ve gençlik

---

¹³⁷ GRASSİNGER, s. 151.

Merkezleri, Aile Danışma ve Rehabilitasyon Merkezi, Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleridir (Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu m. 3).

Hâkim somut olaya göre süreli veya süre belirlenmeksizin, ana baba ile kişisel ilişki düzeni ile birlikte çocuğun yerleştirilmesine hükmeder. Çocuğun bakımını maddi olarak aile üstlenmeye devam edecekse de maddi açıdan buna gücü yetmeyen aileler için nafaka hükümleri saklı olmak üzere Devlet çocuğun bakım giderlerini üstlenecektir (TMK m.347/III). Hâkim Hükümünde ayrıca 346. Maddede olduğu gibi korumanın etkinliğini denetlemek üzere bir denetçi atayacaktır. Değişen durumlar üzerine hâkim geçici hukuki koruma kararında değişikliğe gidebilecek veya kararın kaldırılmasına karar verebilecektir (TMK m. 351).

2.1.3.3.Velayetin kaldırılması

Medeni Kanunun çocuğun korunması için Aile mahkemesi hâkimine verdiği en ağır yetki velayetin kaldırılmasıdır. Velayet küçüğün ve bazen de ergin çocukların gerek şahıslarına gerekse mallarına özen gösterme ve onları temsil etme konusunda kanunun ana babaya yüklediği yükümlülükler ile bu yükümlülüklerin iyi bir şekilde yerine getirilmesini sağlamak üzere onlara tanıdığı hakların tümüdür.¹³⁸ Velayetin kaldırılması kararı çocuk üzerindeki bir hakkın kaldırılması değil ana babanın elinden veli olma alınmasını ifade eder. Bu sebeple velayetin kaldırılması doğmuş ve doğacak bütün çocukları kapsar. Hâkimin kararda açıkça belirtmesi halinde yalnızca karar ile korunan çocuk üzerindeki velayet kalkar.

a. Velayetin Kaldırılması Şartları

aa. Velayet görevinin yerine getirilememesi veya savsaklanması veya velinin yeniden evlenmesi

Velayetin kaldırılmasını gerektirecek ilk hal velayet görevinin yerine getirilememesini ifade eder. Bu sonuç için sayılan deneyimsizlik, hastalık, başka bir yerde bulunma gibi hallerden hepsinin ortak yanı ana babanın elinde olmayan sebepler veya hayat şartları nedeniyle velayet görevini gerektiği gibi yerine getirilmemesidir.¹³⁹ Kanun

---

¹³⁸ AKINTÜRK/ ATEŞ AKARAMAN, s. 406.

¹³⁹ Yargıtay HGK., 30.5.2018, 1587/1147 (Erişim Lexpera İBB 04.03.2019).

hükmünde sayılan sebeplerin tek başına varlığı velayetin kaldırılması sebebi değildir. Bu sebeplerin varlığına rağmen ana ve/veya baba velayet görevini gerektiği şekilde yerine getiriyorsa velayetin kaldırılması kararı almak mümkün değildir.¹⁴⁰ Bu sebepler kanunda örneklendirmek için sayılmıştır. Tahdidi değildir. Bunun gibi velayet görevinin yerine getirilmemesi sonucu doğuran ve ana babanın elinden bir şey gelmediği her sebep velayetin kaldırılması kararını gerektirir. Hastalık, deneyimsizlik anca ana ve/veya babanın velayet görevini yerine getirmesinde engel ise velayetin kaldırılması sebebi olabilecektir. Bunun sonucu olarak çocuğunu lise giriş sınav puanına uygun bir yatılı liseye gönderen annenin, velayet görevini yerine getiremediğinden bahsedilemez¹⁴¹.

Velayetin kaldırılmasını gerektiren ikinci hal ise velinin, velayet ilişkisinin gerektirdiği görevlerini ağır biçimde savsaklamasıdır. Kanun koyucu bu hükümle velinin ihmal veya kasıt düzeyinde kusurlu olmasına dikkat çekmiştir. Ayrıca görevini yerine getirmeme hali basit bir olgu değil görevini ağır bir şekilde savsaklamasını ifade eder.

Son olarak Türk Medeni kanunu 349. Madde anne babanın yeniden evlenmesi halinde velayetin değiştirilmesi ve kaldırılmasının mümkün olduğundan bahseder. Velinin yeniden evlenmesi tek başına velayetin kaldırılması sebebi değildir.¹⁴² Kanun hükmü yalnızca çocuğu korumak amacıyla getirmiştir. Bu nedenle ancak çocuğun yararı gerektiriyorsa velinin yeniden evlenmesi halinde, velayet değiştirilebileceği gibi kaldırılmasına da karar verilebilir.

aa. Çocuğun Korunmasına İlişkin Diğer Önlemlerden Sonuç Alınmaması

Velayetin kaldırılmasını kanun koyucu en ağır sonuç ve en son çare olarak, ancak diğer koruma kararlarının yetersiz kalması veya yetersiz kalacağı kesin bir şekilde ön görülmesi halinde başvurulacağını ele almıştır. Buna göre diğer korumalarla aşılabilecek haller için velayetin kaldırılmasına hükmedilmemelidir. Hâkim diğer geçici hukuki koruma kararlarına hükmetmiş fakat o korumalar çocuğun üstün yararını tesis etmekte

---

¹⁴⁰ Yargıtay 2 HD., 28.6.2016, 13524/12659 (Erişim Lexpera İBB 04.03.2019).

¹⁴¹ Yargıtay 2 HD., 4.5.2016, 8657/9149 (Erişim Lexpera İBB 04.03.2019).

¹⁴² Yargıtay HGK., 17.9.2008, 2-557/546 (Erişim Lexpera İBB 04.03.2019).

yetersiz kalmışsa veya henüz bir korumaya hükmedilmeksizin diğer korumaların sonuçsuz kalacağını öngörüyorsa velayetin kaldırılmasına hükmeder.

ab. Velayetin Kaldırılması Kararı

Velayetin kaldırılması kararı ana babanın bakım yükümlülüğünü kaldırmaz. Ana babanın bakım ödevi devam etmekle beraber çocuğa bir vasi atanır. Çocuğun bakımı için gerekli imkanları ana baba veya çocuk karşılayamıyorsa, bu giderler Devlet tarafından karşılanacaktır. Aile mahkemesi velayetin kaldırılması için kendiliğinden veya taraflardan birinin talebi üzerine harekete geçer. Velayetin kaldırılması kararı süresiz olarak verilir. Durumun değişmesi üzerine hâkimin yeni bir geçici hukuki korumaya hükmetmesi ve velayetin kaldırılması kararından dönmesi mümkündür.

2.1.3.4. Kayımlık

İsviçre Medeni Kanunu 308/I ve 308/II maddesinde çocuğun korunması için, olağan dönemde ve babalığın tespiti sürecinde geçerli olmak üzere iki ayrı kayımlık düzenlenmiştir. Buna göre kayyımın yetkileri ana babaya yardımcı olmaktan ibarettir. Ana babayı hâkimin aldığı kararları icra etme kararlara uyulmadığı takdirde hukuken icrasını sağlama yetkisine sahip değildir.¹⁴³ Türk Hukukunda İsviçre Medeni Kanununun 308. Maddesi anlamında çocuğun şahsının korunması için kayyım atanması geçici hukuki korumasına yer verilmemiştir. Bu hükümlerle ele alınan teknik anlamda kayımlıktan çok veliye yönlendirme ve tavsiyede bulunacak, veli üzerinde oluşturacağı manevi baskı ile çocuğun menfaatlerinin korunmasını sağlayacak kişidir. Doktrinde Türk hukukunda 346. Madde bağlamında atanacak denetçi ve uzmanın işlevleri bakımından İMK 308. Madde uyarınca kayyım atanmasını karşıladığı, bu nedenle özel bir kayyım atanmasına gerek olmadığını savunan yazarların¹⁴⁴ yanı sıra kanunda çocuğun maddi menfaatlerini korumak üzere kayyım atanabiliyorken şahıs varlığını korumak için kayyım atanmasına yer verilmemiş olmasını kanun boşluğu olarak nitelendiren yazarlar¹⁴⁵ vardır. İkinci grup bu nedenle Türk Hukukunda da kayyım atanabileceğini öngörmektedir.

---

¹⁴³ GRASSINGER, s 135.

¹⁴⁴ GÜMÜŞ, s. 186.

¹⁴⁵ ÖZTAN, s. 1141.

Türk Medeni Kanununda hâkim kararının uygulamasına yardımcı olması için bir uzmanın veya uygulamasını denetlemek üzere bir denetçi tayini mümkün olsa da velinin bir takım yetkilerinin, çocuğun şahıs varlığının korunması bakımından bir kayyım atanması öngörülmemiştir. Velinin birtakım yetkilerini üçüncü bir kişiye devretmesini gerektiren kayyım atanması uygulamasına Türk Hukukunda yer verilmemiştir.¹⁴⁶ Türk hukukunda çocuğa kayyım atanması Medeni Kanunun 345 ve 426. Maddelerinde öngörülmüş olmakla beraber bu teknik anlamda tam bir kayyım atamasıdır. Fakat 345. Ve 426. Maddeler ile kayyım atama yetkisi çocuğun korunması için koruma tedbirine hükmetmeye yetkili Aile Mahkemeleri değil, kendisine kayyım atanacak kişinin yerleşim yeri Sulk Hukuk Mahkemeleridir. Tüm bu açıklamalardan hareketle Türk Hukukunda İsviçre Medeni Kanunu 308. Madde bağlamında uygulanan kayyım atanması geçici hukuki korumasına yer verilmediğinden uygulanması mümkün değildir¹⁴⁷.

2.1.4. Velayet Altındaki Çocuğun Mallarının Korunmasına Yönelik Türk Medeni Kanununda Yer Alan Geçici Hukuki Korumalar

2.1.4.1. Hakimin Çocuk Malları Lehine Müdahalesi

Türk Medeni Kanununda velayet başlığı altında ön görülen geçici hukuki korumaların bir kısmı ise çocuğun mallarını korumayı amaçlayan geçici hukuki koruma kararlarıdır. Kural olarak çocuğun velayeti altına bırakıldığı ana ve/veya baba çocuğun mallarının yönetimine ilişkin hesap ve güvence vermezler (TMK m. 352). Fakat göre aile mahkemesi¹⁴⁸ hâkimi, velayet altındaki çocuğun anne-babasının, çocuğun mallarını yönetmekte özensiz davranması halinde gerekli önlemleri almakla görevlidir (TMK m. 360).

---

¹⁴⁶ GRASSİNGER, s. 136.

¹⁴⁷ GRASSİNGER, s. 137.

¹⁴⁸ "...velayet altında bırakılan" çocuk ve mallarına yönelik yapılacak işlemlerde velayete ilişkin hükümlerin uygulanması gerekecektir. Bu hükümleri uygulayacak mahkeme ise Aile Mahkemesidir. Mahkemece davacının talebi açıklattırılarak Türk Medeni Kanununun 342,345,352,360 ve devamı maddeleri de gözetilmek suretiyle işin esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde görevsizlik kararı verilmesi doğru değildir" Yargıtay 2HD., 21.02.2011, 1678/2803; "O halde: Çocuk mallarının yönetimi ve korunmasına ilişkin (4787 sayılı Kanun m. 6 f. I, b. 2/c, TMK m. 360-361) "önlemleri almaya" aile mahkemesi görevlidir. Görev kamu düzenine ilişkindir. Yargılamanın her aşamasında dikkate alınmalıdır." Yargıtay 2HD., 28.12.2006, 10084/18567 (Erişim Lexpera İBB 16.05.2019).

2.2.1.4.13 Hakimin Çocuk Malları Lehine Müdahalesinin Şartları

Türk Medeni Kanunu velayet başlığı altında ön plana çıkan çocuğun üstün menfaatidir. Bu nedenle ilgili hükümler ile hedeflenen çocuğun şahsının veya mal varlığının tehlikeye düşmeksizin koruma altına alınmasıdır. Bu nedenle TMK m. 360 uyarınca hâkim çocuğun mal varlığında bir zarar meydana gelmesini beklemeksizin müdahale kararına hükmedecektir. Hâkimin buna yönelik geçici hukuki korumaya hükmetmesinin tek şartı çocuğun ana babasının, çocuğun mallarını yönetmekte özensiz davranmasıdır¹⁴⁹. Hakimin müdahale kararı için çocuğun velayeti elinde olan ana ve/veya babanın çocuğun mallarının yönetimine ilişkin özensiz davranışlarının ispatı gerekli ve yeterlidir. Ana babanın çocuğun mallarını yönetmek konusunda özensiz davrandığının tespiti ise uzmanlık gerektirdiğinden aile mahkemesi hakimi bilirkişi raporları yardımıyla şartın varlığı halinde geçici hukuki korumaya hükmedecektir¹⁵⁰.

2.2.1.4.14 Hakimin Çocuk Malları Lehine Müdahalesi Kararı

Hakim TMK 360/II uyarınca ana babaya özellikle malların yönetimi konusunda talimat verebilir. Bununla birlikte çocuğun malları üzerindeki tehlikenin devam edeceği kuşkusuna varsa hakim ana babadan belirli dönemlerde hesap ve bilgi vermesini isteyebilir. Verilen bilgi ve hesabın yeterli görülmemesi halinde bu malların mahkeme tarafından belirlenen kişiye tevdiine veya ana babanın güvence göstermesine karar verilir (TMK m. 360/II). Bu geçici hukuki koruma kararı üzerine ana babanın göstereceği güvence aynî (rehin) veya

---

¹⁴⁹ "...başka bir ifade ile ana ve babanın çocuğun mallarını yönetmekte her ne sebeple olursa olsun yeterince özen göstermemeleri durumu mevcut olmadıkça; hakim, çocuk mallarının korunması konusunda ana ve babanın yönetme hakkına müdahale edemez, bu sonucu doğuracak bir karar veremez." Yargıtay 2HD., 15.03.2018, 1087/3427 (Erişim Lexpera İBB 16.05.2019).

¹⁵⁰ "...Mahkemece çocuğa annesinden intikal eden veya intikal etmesi gereken tüm mal varlığının gelirleriyle birlikte tespit edilmesi, bu mal varlığının velayet sahibi olan davalı baba tarafından nasıl değerlendirildiğinin, çocuk yararına kullanılıp kullanılmadığının araştırılması, bu hususta işin gereği olan şirketler hukuku, muhasebe ve çocuk mallarının korunması konusunda uzmanlığı olan bilirkişilerden rapor alınması suretiyle velayet hakkını kullanan babanın Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin uygulanmasına Dair Tüzüğün 4. maddesinde açıklandığı üzere çocuk malları hakkında gerekli özeni gösterip göstermediği tespit edilerek, çocuk mallarının korunmasında gerekli özenin gösterilmediğinin belirlenmesi halinde ...kanunda öngörülen tedbirlerin alınması gerekirken bu hususlar nazara alınmadan yazılı şekilde eksik inceleme ve araştırma ile hüküm kurulması doğru olmamıştır." Yargıtay 2HD., 14.04.2016, 4126/7637, (Erişim Lexpera İBB 16.05.2019).

şahsî (kefalet) güvence olabilir¹⁵¹. Bu halde ana ve babanın çocuğun malları üzerindeki yönetim görevi devam etmektedir¹⁵².

2.1.4.2.Çocuk Mallarının Yönetiminin Kayyıma Devredilmesi

Ana baba herhangi bir nedenle çocuğun mallarının tehlikeye düşmesine sebep olmuş veya çocuğun mallarına yönelik tehlikeyi önlemekte yetersiz kalmış olabilir. Bu hususta hakimın çocuk mallarına müdahalesi yetersiz kalmış veya yetersiz kalacağı hakim tarafından öngörülüyorsa, TMK 361 kapsamında çocuk mallarının yönetimi ana babadan alınarak kayyıma devredilmelidir.

2.2.1.4.15 Çocuk Mallarının yönetiminin Kayyıma Devredilmesi Şartları

aa.Çocuk Mallarının Tehlikeye Düşmesi ve Tehlikenin Başka Bir Şekilde Bertaraf Edilememesi

Çocuk mallarına hakim müdahalesi kararı için çocuk mallarına yönelik bir tehlikenin varlığı aranmaz. Çocuk mallarına yönelik bir tehlikenin varlığı halinde malların yönetiminin kayyıma devredilmesi gündeme gelecektir (TMK m. 361). Çocuk mallarının yönetiminin ana babadan alınması sonuçları bakımından ağır bir yaptırımdır¹⁵³. Bu nedenle kanun bu yaptırımı tehlikenin varlığına bağlamıştır. Ana babanın yönetimdeki özensizliği tek başına kayyım atanmasını gerektirmediği gibi, ana ve baba malların yönetimi konusunda özenli olsa dahi çocuk malları üzerindeki tehlikenin bertaraf edilememesi çocuk mallarının yönetiminin kayyıma devredilmesini gerektirir.

Ana babanın yönetimdeki özensizliği tek başına kayyım atanmasını gerektirmediği gibi, ana ve baba malların yönetimi konusunda özenli olsa dahi çocuk malları üzerindeki tehlikenin bertaraf edilememesi çocuk mallarının yönetiminin kayyıma devredilmesini gerektirir. Çocuk mallarının yönetiminin kayyıma devredilmesi ağır bir sonuç olsa da ana babanın cezalandırılması olarak görülmemelidir. Kanun koyucu çocuğun üstün yararını esas almış ana babasının kastı önemli olmaksızın tehlikenin bertaraf edilmesini sağlamak

---

¹⁵¹ AKINTÜRK/ KARAMAN ATEŞ, s. 433;

¹⁵² DURAL/ÖĞÜZ/ GÜMÜŞ, s. 336.

¹⁵³ AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 433.

üzere aile mahkemesi hâkimine, çocuğun mallarının yönetiminin kayyıma devredilmesi yetkisini tanımıştır.

ab. Çocuk Mallarının, Gelirlerinin Veya Bu Mallardan Ayrılmış Belirli Miktarların Kanuna Uygun Sarf Edileceğinden Kuşku Duyulması

Ana babanın çocuğun mallarını sarf etmesine ilişkin TMK 355 ve 356. Maddeleri sınırlamalar getirmiş ve ana babaya yol göstermiştir. Buna göre ana baba çocuk mallarının gelirlerini öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için ve hakkaniyete uyduğu ölçüde aile ihtiyaçlarını karşılamak üzere sarfedebilirler (TMK m. 355). Çocuğun gelirlerinden ayrı olarak sermaye biçiminde ödemeler, tazminatlar ve benzeri edimler ise yalnızca olağan ihtiyaçların gerektirdiği ölçüde sarf edilebilir (TMK m. 356). Çocuğun bakım, yetiştirilmesi ve eğitimi bu kalemleri aştığı takdirde ana baba ancak zorunluluk halinde ve hakim belirlendiği miktarda çocuğun diğer mallarından sarf edebilir (TMK m. 356/II). Bu kanuni sınırlamadan sapan her harcama çocuk mallarının yönetimin kayyıma devredilmesini gerektirir.

2.2.1.4.16 Çocuk Mallarının Yönetiminin Kayyıma Devredilmesi Kararı

Çocuğun mallarının yönetiminin kayyıma devredilmesi yalnızca ana babadan çocuğun mallarını yönetme yükümlülük ve yetkisinin alınmasını ifade eder. Bunu aşar şekilde bu karar ile velayetin ana babadan alındığı sonucuna varmak doğru değildir. Velayet, velayet altında bulunanın şahıs ve mal varlığını bütün olarak koruma altına alır. Ana babanın elinden velayet altındaki çocuğun mal varlığını yönetme yükümlülüğünün alınmış olması kendiliğinden velayetin kaldırılması sonucu doğurmaz. Ayrıca şartları varsa hâkim velayetin kaldırılması kararına (TMK m. 348) hükmedebilir¹⁵⁴.

Hakim çocuk mallarının yönetimini ana babadan alarak kayyıma devredebileceği gibi, yeterli görmesi halinde yönetimin ana babada kalması ile birlikte ana babaya yönetim konusunda bir kayyım atanmasına da hükmedebilir. Bu karar çocuk mallarının tümünü kapsar şekilde tesis edilebileceği gibi yalnızca belirli mallara ilişkin yönetimin kayyıma devredilmesi de mümkündür.

---

¹⁵⁴ GÜNAY İNAN, s. 155.

2.2. EVLİLİK BİRLİĞİNİN VARLIĞINA BAĞLI GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA KARARLARI

Aile Hukukunda yer alan korumaların önemli bir kısmı evlilik birliği devam ederken talep edilebilir korumalardır. Bu başlıkta anlatılan geçici hukuki korumaları diğerlerinden ayıran, hâkimden talep edilebilmesi için evlilik birliğinin varlığının gerekli olmasıdır. Bu başlık altında incelenen geçici hukuki korumalar ancak “eşler” için ve “diğer eşe” karşı gündeme gelir.

Evlilik ayırt etme gücüne sahip kadın ve erkeğin kanunun öngördüğü şekilde uyarak¹⁵⁵, evlilik akdi ile kurulan hayat ortaklığıdır. Kavram olarak evlilik “tam ve sürekli bir hayat ortaklığı yaratmak üzere ayrı cinsiyetten iki kişinin hukuken makbul ve geçerli bir şekilde birleşmesi olup, sosyal, ahlaki ve aynı zamanda hukuki bir kurumu” ifade eder¹⁵⁶. Türk Hukukunda ayırt etme gücüne sahip 17 yaşını doldurmuş, evli olmayan erkek ve kadının, yetkili memur önünde bizzat ve birbirini ardına evlenme iradesini açıklaması ile evlilik birliği kurulmuş olur (TMK 124 vd.)¹⁵⁷. Evlilik birliği kendini meydana getiren karı ve koca için resmi olarak sona erene dek bağlayıcıdır. Evlilik birliği yalnızca ölüm, boşanma, hükümsüzlük, eşlerden birinin gaipliği veya cinsiyet değiştirmesi ile sona erer¹⁵⁸. Fikren veya fiilen evlilik hayatının sonlanması karı koca için evlilik birliğinin onlara yüklediği yükümlülüklerin sona erdiği anlamına gelmez.

Evlilik birliği içinde geçici hukuki koruma kararları, korumanın bir dava olmaksızın¹⁵⁹ veya boşanma veya ayrılık davası devam ederken¹⁶⁰ talep edilmesine göre iki başlık halinde ele alınmalıdır. Buna göre evlilik birliğine korumaya yönelik talep müstakil ve yeni bir dava olmasına rağmen ikinci grup talepler için boşanma veya ayrılık davasının varlığı ön koşul olarak aranır.

---

¹⁵⁵ Yargıtay 2. HD, 13.1.2004, 16618/183 (Erişim Legalbank İBB 16.05.2019).

¹⁵⁶ AKINTÜRK, Turgut/ATEŞ KARAMAN, Derya, Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku 2. Cilt, 17. Baskı, Beta Yayınları 2015, s.59; ÖZTAN, Bilge, Aile Hukuku, Turhan Kitabevi, 2015, s. 119.

¹⁵⁷ AKINTÜRK/ ATEŞ KARAMAN, s.62 vd.; ÖZTAN, s.126 vd.

¹⁵⁸ ÖZTAN, s. 569 vd..

¹⁵⁹ AKINTÜRK/ ATEŞ KARAMAN, s.132 vd.; ÖZTAN, s.327 vd.; ERDEM, Mehmet, Aile Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 240 vd..

¹⁶⁰ AKINTÜRK/ ATEŞ KARAMAN, s.283 vd.; ÖZTAN, s.739 vd.; ERDEM, s.152 vd..

2.2.1. Evlilik Birliğinin Korunmasına Yönelik Geçici Hukuki Koruma Kararları

2.2.1.1.Hakimin Müdahalesi

Hukukun amacı devleti, kamu yararını ve bireyleri birlikte korumaktır. Bu nedenle aile hukuku, hukuk sistemlerinde ayrı bir önem ve özelliğe sahiptir. Türk hukukunda da aile kurumu kamunun temelini oluşturduğundan anayasal koruma altına alınmıştır.

Esas olan ailenin devamıdır. Fakat evliliğin korunmasında bireyler veya toplumun bir yararı kalmamışsa veya bireysel menfaatin zedelenmesi uğruna ailenin devamlılığını arzulamak sosyal devlet anlayışıyla bağdaşmamaktadır¹⁶¹. Bu nedenle Türk Medeni kanunu öncelikle ailenin korunmasına, evliliğin onarılmasına yönelik tedbirlere yer vermiş, evliliğin devamı mümkün değilse bile evlilik resmen sona erene dek bireylerin çıkarlarının ve aile kurumunun birlikte korunmasını amaçlamıştır. Öyle ki evliliğin sona ermesinden sonra dahi eski eşlere, birbirlerine veya ortak çocuğa karşı birtakım görevler yüklemiştir. Zira özellikle ortak çocuğun varlığıyla, eşler evliliği sonlandırırsa dahi ebeveyn olmaları sebebiyle evlilik birliğine ait bazı yükümlülükleri yerine getirmeye devam etmek durumundadır.

Türk medeni kanununun 195. Maddesi ve devamında, kaynak İsviçre Medeni Kanununa paralel olarak¹⁶², eşlerin, diğer eşin evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşmesi halinde devam eden bir boşanma ve ayrılık davası olmaksızın, evliliğin korunması ve devamını sağlamak üzere hâkimden koruma talep edebilmesine imkân tanınmıştır. Bu evliliğin eşlerden biri için katlanılamaz hale geldiği veya evliliği birliğinin geleceğinin tehlikeye düştüğü hallerde tarafların durumu düzelmek üzere hâkimin müdahalesini isteme davası¹⁶³ açma yoluna başvurmasını sağlar. Bu durumda yeterli olduğu takdirde hâkim eşleri uyarır, uyarının yeterli olmadığı veya hâkimin uyarının yetersiz olacağını

---

¹⁶¹ Yargıtay 2. HD, 25.1.2018, 10179/1176 (Erişim 07.03.2019 Lexpera İBB).

¹⁶² “Bir eşin aileye karşı yükümlülüklerini yerine getirmemesi veya eşlerin evlilik birliği için önemli bir konuda eşlerin uyuşmazlığa düştüğü durumda, birlikte veya ayrı olarak mahkemeye arabuluculuk yapması için başvurabilirler.” (ZGB 172/1). (Erişim 15.03.2019 <https://zgb.gesetzestext.ch>)

¹⁶³ GENÇCAN, Ömer Uğur, Aile Hukuku, Yetkin Yayınları, 2011, s. 781.

düşündüğü hallerde tarafları uzlaştırmak, uzman yardımı almalara, nafakaya hükmetmek gibi yöntemlerle evliliğin devamını sağlamak üzere müdahalede bulunur¹⁶⁴ .

2.2.1.2.Hakimin Müdahalesi Kararının Şartları

2.2.1.4.17 Evlilik Birliği

Medeni Kanunun 195. madde ve devamı maddelerince sağlanan korumadan yararlanmak için gerekli olan geçerli ve devam eden bir evliliğin bulunmasıdır. Özel dava şartı olarak hâkim talebin esasına geçmeden evvel geçerli bir evliliğin olup olmadığını incelemekle yükümlüdür. Kanun koyucu Anayasanın 41/II. Maddesi hükmünün¹⁶⁵ hukukumuzda uygulaması olarak, TMK 195. Madde ve devamında evlilik birliğinin sürdürülebilirliğini korumak adına hâkimin müdahalesi yolunu açmıştır. Resmi evlilik ilkesi¹⁶⁶ uyarınca nişanlılık veya dini nikah adı altında birlikte yaşama durumunda kanunlarda aile lehine sağlanan devlet korumasından yararlanılması mümkün değildir. Aynı şekilde evlilik herhangi bir şekilde butlanla sonuçlanmışsa, MK 195 ve devamı kapsamında verilmiş koruma kararları da kendiliğinden ileriye dönük olarak etkisini kaybeder.

2.2.1.4.18 Evlilik Birliğinden Doğan Yükümlülüklerin Yerine Getirilmemesi Veya Eşlerin Evlilik Birliğine İlişkin Önemli Bir Konuda Uyuşmazlığa Düşmesi

Dava sebebi, dava konusunun temelini oluşturan hayat olayıdır¹⁶⁷. Maddi hukuk normunun, somut olaya uygulanması, normu karşılayan bir vakıanın varlığıyla mümkündür¹⁶⁸. Eşlerin hâkim müdahalesine başvurusunda kanun koyucu dava sebebini iki durum ile sınırlamıştır. TMK 195. Madde uyarınca hâkimin müdahalesinin talebiyle dava açılması yalnızca eşlerden birinin evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri yerine

---

¹⁶⁴ **ERDEM**, s. 241.

¹⁶⁵ “Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.”

¹⁶⁶ **ÖZTAN**, s.9; **ÇAKIRBAY ÇİMEN**, Hatice, “Sosyal Devlet İlkesi Açısından Ailenin Korunması”, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üni. SBE, 2009, s. 54 vd.; **GÜNAY İNAN**, s. 7.

¹⁶⁷ **ALANGOYA**, Yavuz, “Dava Temeli, Hâkimin Dava Malzemesinin Toplanması ve Bu Konudaki Gelişmeler Hakkında”, Kazancı Hakemli Dergi, 2005/Mayıs, s. 83.

¹⁶⁸ **İYİLİKLİ**, Ahmet Cahit, “Hukuk Yargılamasında Dava Sebebi Üzerine Bir İnceleme” TBB Dergisi, 2013, s.106.

getirmemesi veya eşlerin evlilik birliğine ilişkin önemli bir uyuşmazlığa düşmesi hallerinde mümkün olur.

Evlilik birliğinin kurulması kadar sürdürülebilirliği de önem taşır. Kanun koyucu bu nedenle evlilik birliğinin sükûletlerine bazı hak ve yükümlülükler öngörmüştür. Medeni Kanun 185. Maddesi ve devamında yer alan bu hak ve yükümlülüklerde esas olan eşlerin birliğe eşit katkı sağlaması ve birliğin zarar görmesine engel olmasıdır. Eşlerin evliliğe katkısı maddi ve manevi katkı olarak iki türdür. Eşler maddi ve manevi olarak evliliğe eşit katkıda bulunmalıdır¹⁶⁹. Türk Medeni Kanunu'nda öngörülen bu hak ve yükümlülükler özellikle sadakat gösterme, ortak çocuğun bakımının üstlenilmesi, aile konutunun seçimi, birliğin giderleri için parasal katkıda bulunmaktır.

Bu maddeler birliğin sükûletleri için hem hak hem de yükümlülük öngörür. Örneğin karı ve kocanın mesleğini seçme hakkı tanınırken, bu meslek seçiminde evlilik birliğinin huzur ve yararının göz önünde bulundurulması yükümlülüğü de getirilmiştir. Bu nedenle doktrinde hak ve yükümlülük olarak ayrı ele alınıyor olsa da¹⁷⁰ Medeni Kanun 184 ve devamı maddelerinin getirdiklerini hak ve yükümlülük diye ayırmak mümkün değildir. Tüm bu maddeler evliliğin sükûletleri için hak ve yükümlülüğü birlikte öngörür.

Karı veya kocadan herhangi biri bu yükümlülüklerden bir kısmı veya tamamını yerine getirmediği takdirde bunu karşı taraftan talep edebilir. Bu halin sürekli olduğu veya yinelenme ihtimalinin bulunduğu¹⁷¹ durumlarda son çare¹⁷² olarak hâkime başvurabilir. Bunun yanı sıra bu yükümlülük evlilik birliğinin sürdürülebilirliği veya aileyi oluşturan bireylerin menfaatleri bakımından önem arz etmelidir¹⁷³.

Hâkimin müdahalesini talep edebilmek için bir zarar doğmuş olması aranmaz¹⁷⁴. Hâkim müdahalesi bir ceza değil evlilik birliğini korumayı hedefleyen bir tedbirdir. Bu

---

¹⁶⁹ ÖZTAN, s. 200; DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s. 157; AYAN, s. 50-51; GENÇCAN, s. 1102; GÜMÜŞ, s. 13.

¹⁷⁰ ERDEM, Mehmet, Aile Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 211 vd.

¹⁷¹ GENÇCAN, Aile, s. 784, AYAN, Serkan, Evlilik Birliğinin Korunması, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2004, s.194.

¹⁷² Yargıtay 2. HD, 2014/25663, 25.5.2015 (Erişim 02.01.2019 Kazancı İBB).

¹⁷³ AYAN, s. 195.

¹⁷⁴ AYAN, s. 193.

nedenle zarar doğmuş olması müdahalenin şartlarından değildir. Bu yükümlülüğün aksaması boşanma sebebi oluşturan veya evlilik hayatını çekilmez kılan kadar ağır olması beklenmezken, o hallerde de geçici hukuki koruma talep edilmesi evleviyetle mümkündür¹⁷⁵.

Karı ve koca evliliğin sone ermesine dek bu haklardan yararlanır ve bu yükümlülükler ile yüklü olur. Bu nedenle evlilik resmen sona erene dek eşler bu korumalardan yararlanabilmelidir. Örneğin fikren veya fiili olarak evlilik hayatının sona ermiş olması eşlerin giderlere güçleri oranında katılma yükümlülüğünden kurtarmaz¹⁷⁶. Eşlerin ayrı yaşadığı durumlarda dahi¹⁷⁷ eşler bir diğerinin yükümlülüğünü yerine getirmemesi sebebi ile hâkimin müdahalesine başvurabilir.

Evlilik devam ederken, boşanma veya ayrılık davası açılmaksızın hâkim müdahalesine başvurma nedeni olan bir diğer hal ise eşlerin evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşmesidir. Hükmün bu kısmı, evlilik birliği üzerindeki hukuki korumanın güncel kalmasını sağlamıştır. Öyle ki kanunda anılmamış herhangi bir hak veya yükümlülük konusunda uyuşmazlığa düşen karı ve veya koca, şayet evliliğe ilişkin ve önemli bir konu ise bu uyuşmazlığın çözümü için hâkim müdahalesini talep edebilir. Bununla birlikte eşler için yükümlülüğün ihlali teşkil etmemekle birlikte, evlilik birliği için ciddi bir sorun oluşturan fikir uyuşmazlıkları için de hâkim müdahalesi talep edilebilir. Eşler arasındaki fikir uyuşmazlığının çözümünde eşlerin evlilik birliğinin yönetim ve temsilinde eşit haklara sahip olduğu ilkesi üzerine bir koruma tesis edilmelidir¹⁷⁸.

Burada dikkat edilmesi gereken üzerinde uyuşmazlığa düşülen konunun eşler arasında ve evlilik birliği, eşlerin bizzat kendisi veya çocuklara ilişkin olmalıdır. Örneğin çocuğun eğitim göreceği okul konusunda uyuşmazlık başlı başına müdahale sebebiyken,

---

¹⁷⁵ GÜNAY İNAN, s. 60.

¹⁷⁶ Yargıtay 3. HD, 2013/5259, 30.4.2013. (Erişim 02.01.2019 Kazancı İBB)

¹⁷⁷ Eşlerin birlikte yaşaması evliliğin getirdiği bir yükümlülüktür. Eşler müstakil olarak bu yükümlülüğün yerine getirilmesi için de hâkim müdahalesine başvurabilir. Fakat TMK m. 197 ile bu yükümlülüğü yerine getirmemeyi haklı kılan sebepler sayılmış ve eşlerin bu hallerde ortak hayatı tatil etmesine karşı hâkim müdahalesine başvuru yolu kapanmıştır.

¹⁷⁸ KILIÇOĞLU YILMAZ, Kumru, “Evlilik Birliğinin Korunması”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2015, s. 433.

eşlerden birinin diğer eşin ailesiyle anlaşamaması ancak ve ancak evlilik birliğini olumsuz etkiliyorsa hâkimin müdahalesini talep etmek için geçerli sebep oluşturabilir. Fakat bu durumda hâkim diğer eşin ailesini uyarma yetkisi bulunmadığından bu sorunun evlilik birliğini etkilemesine zemin oluşturan eşi uyarmakla yetinerek, eşler arasında uzlaşma sağlamayı hedefler.

ÖZTAN, eşlerin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar konusunda uyuşmazlığa düşmeleri halinde, hâkim müdahalesini talep etmeleri mümkün olmadığı görüşündedir¹⁷⁹. Bu görüşe göre çocukların menfaatlerini korumak bu kuralın istisnasını oluşturmaktadır. Fakat evlilik birliğinin temsili, velayet hakkının kullanılması gibi kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkin tedbirler geçici hukuki koruma olarak Türk Medeni Kanununda yer almasına rağmen, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkin fikir ayrılığının Türk Medeni Kanunu 195. Madde koruması kapsamında olmadığını söylemek pek mümkün görünmemektedir.

Hâkimin evliliğe müdahalesi ancak ve ancak yükümlülüğün ihmalinin veya eşler arasındaki uyuşmazlığın devamı süresince başvurulur. Eş yükümlülüğünü yerine getirmeye başlamış veya uyuşmazlık sona ermişse eşlerin hâkim müdahalesine başvurusunun reddi gerekir. Bu durumda

2.2.1.4.19 Kusur

Hâkimin 195. Madde uyarınca koruma kararı alabilmesi için aleyhine koruma talebinde bulunulan eşinin kusurlu olmasının gerekli olup olmadığı konusunda doktrinde görüş ayrılığı vardır. Kusurun, hâkim müdahalesinin şartlarından biri olduğunu savunan doktrin görüşü¹⁸⁰ ve Yargıtay uygulaması¹⁸¹ eşin kusurlu olmadığı durumlarda hâkim müdahalesinin bir anlamı olmayacağını gerekçe göstermektedir. Bu kusur en azından ihmal derecesinde olmalıdır ki hâkimin müdahalesine yer olsun. Aksi görüşe göre bu

---

¹⁷⁹ **ÖZTAN**, s. 332.

¹⁸⁰ **AKINTÜRK/ ATEŞ KARAMAN**, s. 134; **ÖZUĞUR**, Ali İhsan, Gerekçeli Açıklamalı İçtihatlı Nafaka Hukuku, 6. Baskı, Legal Yayıncılık, 2015, s.25.

¹⁸¹ Yargıtay HGK, 27.1.1968, 2-113/53.

korumaya esas olan evlilik birliğinin sürdürülebilirliği olduğundan, aleyhine başvuru olan tarafın ve hatta eşlerden herhangi birinin kusuru aranmaz¹⁸².

Şüphesiz geçici hukuki koruma kararına temel oluşturan olgu evlilik birliğinin sürdürülebilirliğinin zarar görmesidir. Bu bir cezalandırma olmadığından hâkim evliliğe zarar veren her durumun ortadan kalkması adına gerekli ve yeterli önlemi alır ve bunun için tarafların kusurluluğunu göz önünde bulundurmaz. Aksi durumda akıl hastalığı sebebiyle evi terk eden eşin birlikte yaşamaya davet edilmesi mümkün olmayacağından, kanun maddesi evlilik birliğini korumada yetersiz kalır. Kanun maddesinin tam ve yeterli bir koruma sağlaması için kusurun varlığı evlilik birliğinin getirdiği yükümlülüklerin yerine getirilmemesi nedeniyle başvuru olan koruma taleplerinde, yalnızca müdahale türü yönünden etkili olabileceken¹⁸³ ne yükümlülüklerin yerine getirilmemesi nedeniyle başvuru olan koruma kararı için ne de eşlerin uyumsuzluğa düşmeleri halinde başvuru olan koruma kararı için eşlerden birinin kusurlu olması aranmamalıdır.

2.2.1.4.20 Talep

Karı veya kocanın evlilik birliğinin getirdiği yükümlülükleri yerine getirmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyumsuzluğa düşmeleri durumunda, eşlerden biri veya eşler birlikte, hâkim müdahalesini isteyerek evlilik birliğinin devamlılığını koruyabilir. Medeni kanunun 195. Maddesi açık hükmü ile hâkim müdahalesini talep etme yetkisini evliliğin süjelerine tanımıştır. Buna göre eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkim müdahalesi için başvuru yetkisine sahiptir. Kişiyi sıkı sıkıya bağlı olmaması nedeniyle, eşlerin yasal temsilcileri de evlilik birliğinin korunması için hâkim müdahalesi veya geçici hukuki koruma kararı alınmasını talep edebilir¹⁸⁴. Eşler dışında bir kişinin bu konuda müdahale talep etmesi mümkün olmadığı gibi, hâkimin re'sen hareket etmesi de mümkün değildir¹⁸⁵.

---

¹⁸² ÖZTAN, s. 333; OĞUZMAN, Kemal/DURAL Mustafa, Aile Hukuku, Filiz Kitabevi, 1998, s. 161; AYAN, s. 196.

¹⁸³ AYAN, s. 197.

¹⁸⁴ ÖZTAN, 330; GÜMÜŞ, 133.

¹⁸⁵ ERDEM, s. 241.

Hâkimin müdahalesini talep etme kural olarak kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanılması niteliğinde olduğundan eşin bu hakkı bizzat kullanması gerekir. Fakat ayırt etme gücünden yoksun eş veya vesayet altında bulunan eş adına yasal temsilcisi de hâkimin müdahalesini isteyebilmelidir¹⁸⁶. Aynı şekilde vesayet makamı gerekli gördüğü takdirde vesayet altındaki eş yararına bu başvuruda bulunabilir.

2.2.1.3.Hâkimin Müdahalesi Kararı

Evliliğin sürdürülebilirliğini korumak için başvuru mahkeme, duruşmalı yapacağı yargılamada eşlere, yükümlülükleri konusunda veya aralarındaki uyuşmazlığa son vermelerini sağlamak üzere uyarıda bulunur. Burada hâkim diğer davalardan farklı olarak yaptırım öngören bir hüküm tesis etmez. Adeta bir uzlaştırıcı/arabulucu¹⁸⁷ gibi davranarak yükümlülüklerin yerine getirilmesi veya uyuşmazlığın halli için taraflara yol gösterir¹⁸⁸. Eşleri öncelikle uyarır ve uzlaştırmayı dener. Hâkimin bu uyarısı eşlerin birlikte veya ayrı ayrı uyarılması şeklinde olabileceği gibi, yeterli görüldüğü takdirde yazılı olarak da yapılabilir.

Hâkim eşleri uzlaştırmak için yeterli olmadığı takdirde ve karı ve kocanın muvafakatiyle uzman desteğine başvurabilir (MK 195/1). Eşlerden birinin uzman desteği alma konusunda onayı yok ise uzman desteği alma aşamasına geçmeksizin duruma ilişkin tespit kararı verir¹⁸⁹.

Hukuk sistemimizde, kaynak İsviçre Medeni Kanunu'nun 172. Maddesinde anılan, "Evlilik ve Aile Danışma Büroları"¹⁹⁰ bulunmadığından hâkim evlilik danışmanı, aile psikoloğu gibi alanında uzmanlaşmış kişilerden destek alınmasına karar verebilir.

---

¹⁸⁶ GENÇCAN, Aile, s.782.

¹⁸⁷ DURAL Mustafa/ ÖĞÜZ Tufan / GÜMÜŞ Mustafa Alper, Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku, Filiz Kitabevi, 2008, s.171; AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 135.

¹⁸⁸ İsviçre medeni Kanunu 172. Madd hükmünde ("..das Gericht um Vermittlung anrufen.") eşlerden birinin veya birlikte arabuluculuk için hakime başvurusundan bahsedilmiştir. İsviçre Hukuku 172/2 maddesi hükmü TMK 195/2 ile paralel olarak, hakimin eşleri görevlerini yerine getirmeleri konusunda uyarmasını, onları uzlaştırılmasını emretmiştir. Ayrıca rızaları doğrultusunda uzman veya evlilik danışmanından yardım alabilir. Buna göre her ne kadar İsviçre medeni kanunu hakimin arabulucudan bahsetmiş olsa da bu teknik anlamda bir arabulucudan çok, Türk hukukunda olduğu gibi uzlaştırmacılık görevidir .

¹⁸⁹ GENÇCAN, Aile, s. 794.

¹⁹⁰ Türk Medeni Kanunu Gerekçesi (Legal Yayıncılık).

Burada kanun koyucu eşlerin muvafakatini esas almıştır. Zira tarafların açık olmadığı hiçbir destek evlilikte huzurun tesisine yardımcı olmaz. Uzman evliliğin top yekûn rehabilitesi değil yalnızca talebe esas sorunun çözümüyle sınırlı olmak üzere hâkim tarafından kendisine gösterilen hedef doğrultusunda, evlilik birliğini onarmakla görevlidir.

Uzmanın tespitleri ve çözüm önerileri Aile mahkemesi hâkimi için bağlayıcı olmamakla birlikte, davanın seyri ve başka davalar için birer takdiri delildir. Hâkim uzmanın sunacağı geri dönüşü dikkate alarak tarafların uzlaştırılmasını sağlar. Bunun dışında hâkimin uzman desteğinden yola çıkarak veya bundan bağımsız, başkaca tedbirler alması mümkün değildir. Taraflar özel olarak talep etmedikçe hâkim uyarı, uzlaştırma yoluna başvuramaz ve eşlerin muvafakati olmaksızın uzman desteği alınmasına hükmedemez. Ancak Medeni Kanun 195. Maddesinin son hükmü uyarınca eşlerden biri veya her iki eş kanunda öngörülenlerle sınırlı olmak üzere başkaca geçici hukuki korumanın tesis edilmesini talep edebilir. Bu durumda hâkim uyarma ve uzlaştırmadan öteye geçerek tarafın talep ettiği Türk Medeni Kanunda veya başkaca kanunlarda yer alan geçici hukuki korumaya ilişkin bir hüküm tesis eder. Eşlerden birinin böyle bir talebi yoksa hâkim tedbire karar vermeksizin duruma ilişkin tespit kararı vermekle yetinir.

Hâkimin eşleri uyarma ve onları uzlaştırması için bunun talepte ayrıca ve açıkça belirtilmesine gerek yoktur. Önüne gelen her evlilik birliğinin korunmasına yönelik davada ve hatta boşanma davasında hâkim tarafların uyarılmasına ve uzlaştırılmasına karar verebilir. Ayrıca hâkim talep olmaksızın fakat eşlerin onayı ile eşlerin uzman yardımını almasına hükmedebilir. Evlilik birliğini ilgilendiren herhangi bir davada hâkimin kendiliğinden genel müdahale yollarına başvurması mümkündür.

Hâkim uyarısı veya uzman yardımını sonrası eş veya eşlere durumun düzeltilmesi için makul bir süre belirler¹⁹¹. Genellikle evlilik birliğinin korunması davalarında hâkim bir ara kararla, eş veya eşlere bir sonraki duruşma tarihine kadar durumun düzeltilmesi için süre verir. Süre bitiminde uyuşmazlığın devam ettiğini veya dilekçede bahsi geçen yükümlülüklerin yerine getirilmediğine kanaat ederse, diğer eşin talebi üzerine, çocuğa

---

¹⁹¹ **AYAN**, s. 205.

ilişkin tedbirler ayırık olmak üzere¹⁹², koruma kararına hükmedebilir. Ayrıca diğer eşin talep etmesi halinde, uyarının veya uyarı sonrası verilen sürenin sonuçsuz kalacağına inanıyorsa¹⁹³ veya sonuç alınması için geçecek sürenin evlilik birliğine verilen zararı artıracığı ihtimali varsa, talep edilen koruma kararına hükmedebilir. Hâkimin uyarıda bulunması, uzlaştırmayı denmesi veya uzman yardımı alması, kanunda geçen diğer tedbirlerin talebi için bir ön koşul değildir.

Hâkimin genel müdahalesi sonucu verilen tespit kararı eşler için herhangi bir yükümlülük getirmez ve bir tedbire hükmedilemez¹⁹⁴. Eşlerin uyuşmazlığı düştükleri için başvurması halinde ise hâkim eşleri ortak noktada buluşturamadığı takdirde, eşlerden birini üzerinde uyuşamadıkları işin halli için yetkilendirebilir. Kararında eşler yerine geçerek ve eşler adına bir seçim veya sonuca hükmetmesi mümkün değildir¹⁹⁵. Bu karar taraflar için ya uzlaşmayı sağlamış evlilik birliğinin zarar görmesinin önüne geçmiş olur veya ayrı yaşamayı haklı gösteren bir sebep, boşanma davasında güçlü bir delil olabilir¹⁹⁶.

2.2.1.4. Türk Medeni Kanunu'nda yer alan diğer tedbirler

Medeni kanunun 195. Maddesi genel müdahalenin çerçevesini çizdikten sonra /eşlerden herhangi birinin talebiyle hâkimin kanunda öngörülen tedbirleri alabileceği hüküm altına alınmıştır. Burada dikkat edilmesi gereken hâkimin eşlerden birinin talebinin bulunması ve bu talebin kanunda öngörülen korumalardan biri olması ile sınırlı bir karar verebilecek olmasıdır.

2.2.1.4.5 Dar Anlamda Evliliğin Korunmasına Yönelik Geçici Hukuki Korumalar

Hâkimin müdahalesine cevaz veren başlıca hükümler medeni kanunun devam eden (196. Madde vd.) maddelerinde yer almaktadır. Bunlar ortak hayatın tatil edilmesi (TMK m. 197 ve TMK m. 169), aile giderleri için yapılacak parasal katkının belirlenmesi

---

¹⁹² DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s. 173.

¹⁹³ AYAN, s. 205. DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s. 173; ÖZTAN, s.339; AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 132.

¹⁹⁴ DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s.171; ÖZTAN, s. 338.

¹⁹⁵ AYAN, s. 211; KOÇHİSARLIOĞLU, Cengiz, "İsviçre'de Evlilik Birliği Hukukundaki Son Gelişmeler". Prof. Dr. Jale G. Akipek'e Armağan, 1991, s. 446; DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s.173.

¹⁹⁶ GENÇCAN, Aile, s. 796.

(TMK196/1), üçüncü kişilerin borçlarını eşe ödemeleri konusunda emir verilmesi (TMK m. 198), tasarruf yetkisinin kısıtlanması (TMK m. 199) olarak belirlenmiştir¹⁹⁷. Bu tedbirler bütün olarak dar anlamda evliliğin korunmasına yönelik geçici hukuki korumayı ifade eder.

2.2.1.4.5.1 Ortak Hayatın Tatil Edilmesi (Ayrılık Kararı)¹⁹⁸

Evlilik birliğinin beraberinde getirdiği hak ve sorumluluklardan biri de eşlerin birlikte yaşamasıdır (TMK m. 185). Gerçekten de eşler için esas olan birlikte yaşamaktır. Fakat birlikte yaşama sebebiyle eşlerden birinin kişiliğinin, ekonomik güvenliğinin veya ailenin huzurunun zarar gördüğü durumlarda eşlere ayrı yaşamak hakkı tanımıştır (TMK m. 197/I). Bu nedenlerden birine dayanan eş kanuni hakkını fiili bir durum yaratarak kullanabileceği gibi mahkemeden ayrı yaşama kararı da talep edebilir. Boşanma davaları dışında (TMK m. 169) hâkimin kendiliğinden eşlerin ayrı yaşamasında karar vermesi mümkün değildir.

Hâkimin ayrılık kararı verebilmesi için bunu talep eden eşin, diğer eşle birlikte yaşaması sebebiyle kişiliğinin, ekonomik güvenliğinin veya ailenin huzurunun ciddi bir biçimde tehlikeye düşmesi gerekmektedir. Bu nedenlerden birinin varlığı ve eş yahut aile için ciddi bir tehlike oluşturması ayrılık kararı için gereklidir¹⁹⁹. Geçerli bir sebebin varlığını takdir edecek olan hâkimdir. Eşler ayrılık kararını haklı kılacak neden veya nedenleri ispatla yükümlüdür.

Eşlerden birinin ortak hayatın tatili talebiyle başvurması müstakil olarak ayrılık davasıdır. Ayrılık kararı başlı başına bir geçici hukuki korumadır²⁰⁰. Ayrı yaşamamanın talep ediliyor olması kanunda yer alan diğer tedbirlerin de beraberinde talep edilmesine engel değildir. Ayrı yaşamaya hükmedilmesi için mahkemeye başvuran eş, ayrılık süresince

---

¹⁹⁷ Yargıtay 2. HD, 24.10.2007, 2006/19596.

¹⁹⁸ Ayrılık kararının geçici hukuki koruma olduğuna dair bkz. **ORHAN**, Şafak, “Boşanma Davasında Geçici Hukuki Koruma Tedbirleri”, Yıldırım Beyazıt Üni. SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.

¹⁹⁹ Örneğin, eşin ailesi ile görüştürülmemesi (Yargıtay 3.HD, 9.3.2004, 2004/1523.), eşin kısmi felç geçirmesi sebebiyle tedavisinin ailesinin yanında devam etmesini istemesi (Yargıtay 3. HD, 28.6.2004, 2004/7129.), reşit ve iş sahibi çocuğun sürekli ve birlikte yaşamak üzere eve gelmesi (Yargıtay 3. HD, 15.11.2007, 2007/17778) ayrı yaşamak için geçerli bir nedendir.

²⁰⁰ **YILMAZ**, C. I, s. 672.

diğer eşin aile giderleri için yapacağı katkının belirlenmesini (TMK m. 197/II) talep edebileceği²⁰¹ gibi çocukla kişisel ilişki kurma hakkının koruma altına alınmasını²⁰² eşler arasındaki mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüştürülmesini²⁰³ de talep edebilmelidir.

2.2.1.4.5.2 Aile Giderleri İçin Yapılacak Parasal Katkının Belirlenmesi

Eşlerin evin giderlerine eşit katılma yükümlülüğü Türk Medeni Kanunu'nun getirdiği yeniliklerdendir²⁰⁴. Buna göre eşler evlilik birliğinin yükünü eşit olarak para ve veya emek sarf etmek suretiyle paylaşmalıdır. Buna uygun olarak eşler evin giderlerine güçleri oranında katkı sağlamakla yükümlüdür. Eşler evlilik birliği için yapacakları katkının türü (emek veya para) ve miktarını belirlemede serbesttir. Örneğin bir eşin evin tüm maddi yükünü omuzlamasına karşın diğer eşin yalnızca çocukların bakımı ve ev işleriyle ilgileniyor olması tamamen onların iradesindedir. Fakat evlilik birliği içinde bir uyuşmazlık yaşanması üzerine veya eve maddi anlamda hiç katkı sağlamayan eş aleyhine diğer eşin açacağı davada, talep üzerine hâkim eşlerin katkısını denkleştirmek için hakkaniyet ilkesi (TMK m. 4) çerçevesinde kalmak kaydıyla aile giderleri için yapılacak katkı miktarını belirlemek yoluna gidebilir.

Hâkimin kararında önemli olan parasal katkının eşitlenmesi değil, eşlerin genel olarak evlilik birliğine sağladığı katkının birbirine denk olmasıdır. Hâkim terazinin iki kefesine eşlerin evlilik birliği için sarfettiği emeği koyacak ve bu ikisini denk hale getirmek üzere eşlerin sağladığı parasal katkı oranını belirlemek yoluna gider (TMK m. 196/II). Eşleri güçleri oranında katkı bulunması, eşlerin gelirleriyle sınırlı katkı sağlaması anlamına gelmez. Yargıtay²⁰⁵ eşlerin sağladığı maddi katkı ve emeğin denk olması için,

---

²⁰¹ Yargıtay HGK, 05.12.2007, 2007/3-917

²⁰² Yargıtay aksi görüşle eşlerden birinin, çocukla kişisel ilişki kurma hakkının korunması için yaptığı başvurunun “ailenin korunması” ile ilgili olmadığı yönünde karar vermiştir. (Yargıtay 2. HD, 3.2.1977, 1977/606 (Erişim 10.01.2019 Kazancı İBB))

²⁰³ “Davalı-davacı kadın birleşen davada mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüştürülmesini de talep etmiştir. Evlilik birliğinin korunması önlemlerinden olmayan bu talep Türk Medeni Kanununun 206.maddesine dayanan bağımsız bir talep niteliğinde olup, ayrıca harca tabidir.” (Yargıtay 2. HD, 24/5/2011, 8448/8998 (Erişim 10.01.2019 Kazancı İBB)).

²⁰⁴ **AYAN**, s.212; **ÖZTAN**, s. 225; **GÜMÜŞ**, s.154.

²⁰⁵ Yargıtay 3. HD, 3.12.2002, 13988/14391.

tüm mal varlıklarının dikkate alınarak hakkaniyete uygun bir koruma kararına hükmedilmesine kararlarında yer vermiştir.

Eşlerin yapacağı parasal katkının belirlenmesi tedbiri her ne kadar “eşlerin birlikte yaşarken” başlığı altında hükmedilmiş ise de TMK 197. Maddesi marifetiyle eşlerin birlikte yaşamaya haklı veya haksız²⁰⁶ olarak karar verdiği veya mahkeme kararı ile ayrı yaşadığı durumlarda da hâkimin eşlerin evlilik birliği için yapacağı katkının belirlenmesi koruma kararı alınması mümkündür²⁰⁷.

2.2.1.4.5.3 Bağımsız Tedbir Nafakası

Türk Medeni kanunu eşler için temelde iki tür nafakaya hükmetmiştir. Bunlardan biri boşanma kararı sonrası süresiz olarak belirlenen yoksulluk nafakası, diğeri ise evlilik birliği devam ederken gündeme gelen tedbir nafakasıdır. Tedbir nafakası boşanma davasından önce bir dava ile gündeme bağımsız tedbir nafakasından, eğer boşanma davası sürecinde gündeme gelmişse tedbir nafakasından bahsedilir²⁰⁸. Evlilik birliği devam ederken ayrı yaşayan eşlerden birinin talebi ile, Hâkim tarafından hükmedilen, talep sahibi eşin veya çocuğun geçimine katkı sağlamak üzere diğere eş tarafından yapılacak parasal katkıya bağımsız tedbir nafakası denir.

Bağımsız tedbir nafakası evliliğin devam etmesinden dolayı, nafaka borçlusunu eşin evlilik birliğine sağlayacağı parasal katkıyı belirler ve icrasını emreder. Bu sebeple eşin sosyal statü veya durumundan bağımsızdır. Nafaka borçlusunun tutuklu, hükümlü, asker veya işsiz olması nafaka borcunu ortadan kaldırmaz²⁰⁹. Fakat çalışma gücü veya imkanı olmayan eşin, mal varlığı da yoksa nafaka yükümlüsü olamaz²¹⁰.

Bağımsız Tedbir nafakasından eşlerin kusuru dikkate alınmazken nafaka miktarı hâkimin takdirindedir. Hâkim eşlerin geliri ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak

---

²⁰⁶ Yargıtay 3. HD, 29.11.2005, 12920/12821.

²⁰⁷ **AYAN**, s. 241. **ÖZTAN**, 342. **GÜMÜŞ**, s. 145.

²⁰⁸ Boşanma davası devam ederken gündeme gelen tedbir nafakasını, geçici tedbir nafakası (**GENÇCAN**, Boşanma, s. 898) olarak tanımlamak, bağımsız tedbir nafakasından da geçici olması sebebiyle tercih edilmemiştir.

²⁰⁹ **GENÇCAN**, Aile, s. 826.

²¹⁰ **ÖZTAN**, s.360

talebi aşmamak şartıyla bağımsız tedbir nafakasına hükmeder²¹¹. Hâkim somut olayın şartlarına göre, hakkaniyete uygun bir miktar bağımsız tedbir nafakasına hükmeder. Bağımsız Tedbir nafakası bakımından hâkim talep ile bağlıdır. Bağımsız tedbir nafakasından feragat beyanında bulunan eş, bundan dönerek bağımsız nafaka talebinde bulunursa ayrı yaşamaya başladığı tarihten değil ancak talep tarihinden itibaren bağımsız tedbir nafakasına hükmedilebilir²¹².

Bağımsız Tedbir nafakası kural olarak süresiz verilir. Ancak talep belli bir süre ile kısıtlı ise hâkim bunu gözeterek talepte geçen süre ile sınırlamalıdır. Aksi takdirde bağımsız tedbir nafakası evliliğin sona ermesi, eşlerden birinin ölmesi veya hâkimin nafakanın kaldırılması veya değiştirilmesi kararına kadar geçerli olur.

2.2.1.4.5.4 Borçlulara Ait Önlemler

Eşlerden birinin evlilik birliğinin gerektirdiği yükümlülüklerden birini yerine getirmemesi durumunda, diğer eşin ortak yaşama fiilen veya hâkim kararıyla ara verebileceğinden yukarıda bahsetmiştik. Bununla birlikte veya ayrılık kararı bulunmaksızın eşlerin evin giderleri için yapacağı parasal katkıyı belirlemesi için hâkim müdahalesini talep edebilir. Kanun koyucu bununla yetinmeyip ve bunlarla terdit ilişkisi bulunmaksızın²¹³, ayrıca ve özel olarak, evin giderlerine katkı sağlamayan eş aleyhine borçluların borcunu diğer eşe ödemesi koruma kararını TMK 198. Madde ile hüküm altına almıştır.

Hâkimin borçluların borcu alacaklı yerine eşine ifasına hükmetmesinin koşulları eşin talebi²¹⁴, alacaklının evin giderlerine katılma yükümlülüğünü ihmal etmesi ve eşlerden birinin üçüncü kişiden para alacağını olmasıdır. Üçüncü kişinin borcunun kaynağının bir önemi yoktur²¹⁵. Bu borç hizmet sözleşmesinden doğmuş olabileceği gibi haksız fiilden de kaynaklanıyor olabilir. Borcun kaynağı ne olursa olsun, muaccel olması önemli olmaksızın hâkim borçlu veya borçluların, alacaklının eşine ifa ile borçtan

---

²¹¹ ÖZTAN, s.362.

²¹² GENÇCAN, Aile, s. 834.

²¹³ AYAN, s. 207.

²¹⁴ ÖZTAN, s.373, DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, 183.

²¹⁵ ÖZTAN, s.374.

kurtulacağına karar verebilir. Bu emri alan borçlu ancak eşe yapacağı ifa ile borcunu ödemiş olur.

Hâkim borçlulara göndereceği ödeme emrinde eşe ifa ile yükümlü olacağı, borcu, oranını ve ifa koşullarını belirtir. Bir görüşe göre alacağın kazai temlik gerçekleşmiş olur.²¹⁶ Alacaklı Ödeme emrinin tebliği itibariyle borçlu borcunu temlik alana ödemekle ifa etmiş olduğundan, ilk alacaklı eşe yapacağı ifa ile borç sona ermez. Bu durumda temlik alan eş lehine borç devam edeceğinden, tekrar ödeme yapmak zorunda kalacaktır. Aksi görüşe göre ise alacak hakkı diğer eşe geçmiş olmaz²¹⁷. Bu bir temlik değil alacaklının alacak hakkı üzerinde tasarruf yetkisinin kısıtlanmasıdır. Alacak hakkı sahibi aynı kalırken diğer eş tahsil yetkisi ile donatılmıştır. Alacaklı eş alacaklı kalır fakat borçlusunu ibra edemez, alacağı üzerinde devir veya takas işlemi gerçekleştiremez. Buna göre hâkim alacaklı eşe yapılan ifanın borcu sone erdirmeyeceğine ayrıca ve açıkça karar verdiği takdirde borçlular alacak hakkı sahibine yapacakları ödeme ile borçtan kurtulamaz. Diğer eşe tekrar ödeme yapmaları gerekir.

2.2.1.4.5.5 Tasarruf Yetkisinin Kısıtlanması

Kanun koyucu evlilik birliğinin ekonomik gerekliliklerini korumak amacıyla hüküm altına aldığı bir diğer koruma ise eşlerden birinin tasarruf yetkisinin kısıtlanmasıdır. Evlilik bizatihi hukuki işlem yapma serbestisini kısıtlanması sonucunu doğuran bir sözleşme değildir. Eşler hukuka ve ahlaka aykırı olmamak kaydıyla diledikleri hukuki işlemi gerçekleştirebilirler. Fakat bu sonsuz ve sınırsız bir özgürlük değildir. Evlilik birliğinin zarar görmesi ihtimaline karşı kanun koyucu, zarar verme ihtimali olan eşin tasarruf yetkisinin kısıtlanması kararına hukukumuzda yer vermiştir. Hâkim eşler birlikte veya ayrı yaşarken, aralarındaki mal rejiminin ne olduğuna bakmaksızın tasarrufun kısıtlanmasına hükmeder²¹⁸. Hâkim, bu önleme yalnızca boşanma, ayrılık, evliliğin butlanı davası devam ederken kendiliğinden başvurabilir.

---

²¹⁶ AYAN, s. 256.

²¹⁷ ÖZTAN, s. 375. DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s.186, GÜNAY İNAN, s. 94.

²¹⁸ ÖZTAN, s. 381, DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s. 188.

Bunun dışında kendiliğinden tasarruf yetkisinin kısıtlanmasına hükmetmesi mümkün değildir²¹⁹.

Eşlerden birinin yaptığı veya yapma ihtimali olan tasarrufu ile ailenin ekonomik varlığı tehlikeye düşecek olabilir. Evlilik birliğinin ekonomik varlığının korunması, en az manevi varlığı kadar önemlidir. Eşlerden birinin ihmal veya kastı sonucu birliğin zarar görmesi beraberinde pek çok sorunu getirir. Aynı şekilde eşlerden birinin yaptığı veya yapacağı tasarruf sonucu maddi olarak evlilik birliğine katkı sağlayamaması da evlilik birliğinin ekonomik seyri açısından kabul edilemez bir sorundur. Eşler kendi tasarrufları ile evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini aksatacak hale gelmemelidir. Kanun koyucu yalnızca yükümlülüğünü yerine getirmeyen eş aleyhine koruma kararına hükmetmekle yetinmemeli ayrıca eşlerin kendi tasarruflarıyla da yükümlülüğünü yerine getiremez hale gelmesini önleyici tedbirler öngörmelidir.

TMK 199. Maddesinin “ailenin ekonomik varlığının korunması ve evlilik birliğinden doğan mali yükümlülüğünün yerine getirilmesi gerektirdiği ölçüde” eşlerden birinin talebi üzerine, diğer eşin yapacağı tasarrufların talep edenin rızasına bağlanabileceğine hükmedilmiştir. Bu cümleden tasarruf yetkisinin kısıtlanması kararı alınabilmesi için, eşlerden birinin talebi yanı sıra ve ailenin ekonomik varlığı²²⁰ veya evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi ile ilgili diğer eşin mevcut veya müstakbel zarara uğraticı bir tasarrufu söz konusu olmalıdır.

Kanun koyucunun bu ihtimallere karşı önlem alınması için ekonomik varlığın zarar görmüş olması veya eşlerden birinin yükümlülüğü yerine getiremeyecek hale gelmiş olması gerekmez. Evlilik birliği içinde alınacak önlemlerin önleyici olma özelliği gereği, müstakbel tehlikenin de tasarruf yetkisinin kısıtlanması için yeterlidir. Müstakbel zarar tehlikesi yakın ve evliliğin ekonomik varlığı için önemli olmalıdır.²²¹

Ayrıca tasarruf yetkisi kısıtlanacak eşin ekonomik birliği zarara uğratma veya yükümlülüğünü aksatma kastı aranmamalıdır. Tasarruf yetkisinin kısıtlanması sonucu

---

²¹⁹ ÖZTAN, s. 381

²²⁰ “Ailenin ekonomik varlığının korunması gerekiyorsa eşlerden birinin istemi üzerine hakim, belirleyeceği malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların ancak onun rızasıyla yapılabileceğine karar verebilir.” (Yargıtay 2. HD, 16.11.2009, 16201/19869.)

²²¹ ÖZTAN, s.382, GENÇCAN, (Aile), s. 898.

ağır olsa da bir ceza değil önlemdir. Bu nedenle ihmal, düşüncesizlik ve hatta imkânsızlık sonucu dahi olsa ekonomik varlığın tehlikeye düşmesine katkı sağlayan eş aleyhine tasarrufun kısıtlanması gündeme gelebilir.

Tasarruf yetkisinin kısıtlanması, TMK 183. Maddeyi sınırlandıran bir karar olmakla, eşin hukuki işlem yapma özgürlüğünü diğer eşin rızasına bağlamıştır. Çünkü eşin borçlandırıcı hukuki işlemleri de, borcun ifası sebebiyle tasarrufta bulunmasına neden olur²²². Bu karar ile eşin malvarlığında azalma yaratmasına engel olunmakta, malvarlığında negatif etki doğuracak işlem için eşin rızası aranmaktadır. Diğer eşin rıza açık olmalıdır. Aleyhine kısıtlama kararı olan eşin diğer eşin rızası olmaksızın yaptığı tasarruflar askıda hükümsüz kalır, ancak eşin uygun sürede vereceği onay ile hüküm ve sonuç dođurur²²³. Eşin rıza göstermemesi dürüstlük kuralına aykırı ise kısıtlı eş, bu rızanın yerini almak üzere karar alması için hâkime bařvurabilir²²⁴.

Tasarruf yetkisinin kısıtlanması eşin tüm malvarlığı için sonuç doğurmaz ve eş için vesayet kısıtlaması olarak yorumlanacak ağırlıkta geçici hukuki korumaya hükmedilmemelidir.²²⁵ Kanun açık hükmü ve geçici hukuki korumaların orantılı olması ilkesi gereği hâkim yalnızca evlilik birliğinin ekonomik varlığını korumak ve evlilik birliğinin giderlerine katılmak için yeterli ve gerekli kısmı için kısıtlamaya karar vermelidir²²⁶. Diğer eşin bunu aşan talepleri reddedilmelidir. Hâkim kararında malvarlığından hangi kaleme ilişkin, hangi oranda kısıtlama getirileceğini açıkça belirmelidir. Bu karar eşin bunun dışında kalan tasarruf ve işlemler yapmasına engel teşkil etmez. Aleyhine koruma kararı talep edilen eş, yeterli miktarda teminat vermesi halinde geçici hukuki korumaya hükmetmek mümkün olmaz (TMK m. 199).

Hâkim, aleyhine karar verdiği eşin tasarruf yetkisini sınırlandırmaya yönelik ve nc kişilerin hukuki işlem güvenirliğini sağlamak üzere tüm önlemleri almalı ve ilgili yerlere bunu sağlamaya yönelik tedbirleri emretmelidir. Bu önlemlere örnek olarak, taşınır veya kıymetli evrakın bir yere tevdi, motorlu taşıt için trafik sicil müdürlüğüne

---

²²² GÜNAY İNAN, s. 95.

²²³ DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s.180.

²²⁴ ÖZTAN, s. 388.

²²⁵ ÖZTAN, s. 387.

²²⁶ Yargıtay 2.HD, 27.4.2005, 5719/6764 (Kazancı İBB 15.01.2019)

bildirim yapılması, bankaya ilgili hesaptan para çekilememesi kaydı düşülmesi emri verilmesi sayılabilir²²⁷. Ayrıca taşınmaz üzerinde tasarruf yetkisinin sınırlandırılması söz konusu olduğunda hâkim TMK199/2 gereği durumun tapu kütüğüne şerhine (TMK 1010) karar vermelidir. Böylelikle karar sonrası yapılacak hukuk işlemler için kararı aldırın eş ve üçüncü kişiler korunmuş olur.

2.2.1.4.6 Geniş Anlamda Evliliğin Korunmasına Yönelik Geçici Hukuki Korumalar

Türk Medeni Kanun'u 196-199. Maddeleri arasında sayılan korumalar dışında Türk Medeni Kanun'un çeşitli maddelerinde ve diğer kanunlarda alınabilecek önlemlere yer verilmiştir. Bu maddeler hükmünce evlilik birliğinin korunması adına hâkim bir eşin birliği temsil yetkisini sınırlandırabilir veya kaldırabilir (TMK m.190), eşlerden birine aile konutu üzerinde tasarrufta bulunabilmesi için yetki verebilecek (TMK m. 194), mal ayrılığına karar verebilir (TMK m. 206) ve eşine borçlu olan diğer eşe borcunu yerine getirmesi için süre öngörebilir (TMK 217). Bu kararlar diğer kanunlarda yer alan korumalarla birlikte geniş anlamda evliliği korumaya yönelik geçici hukuki koruma kararlarını oluşturur.

Medeni Kanun dışında yer alan aile hukukuna ilişkin diğer koruma kararları da evliliğin sürdürülebilirliğini korumaya yönelik olduğu sürece bu başlık altında ele alınabilir. Örneğin 6284 sayılı kanunda öngörülen korumalar evlilik birliği içinde ve boşanma davası açılmış olmaksızın, eşlerden biri tarafından talep edildiği takdirde hâkimin evlilik birliğine müdahalesi bu başlık altında ele alınır.

2.2.1.4.6.1 Eşlerden birinin evlilik birliğini temsil yetkisinin sınırlandırılması veya kaldırılması

Eşlerden her biri evlilik birliğinin sürekli ve olağan ihtiyaçları için, birliği temsil etmekle yetkili kılınmıştır (TMK m. 188). Bunlar dışındaki ihtiyaçlar içinse hâkim tarafından yetkili kılındığı veya somut olayın gerektirdiği hallerde eşlerden her biri evlilik birliğini temsil edebilir. Eşlere tanınan bu kanuni temsil yetkisi onların tek başlarına yaptıkları işlemlerden her ikisinin de sorumlu olması sonucunu doğurur²²⁸. Ayrıca temsile

---

²²⁷ ÖZTAN, s. 388.

²²⁸ AYAN, s.216.

yetkili olduğu hukuki işlem somut değildir. Kanun koyucu temsil yetkisinin eşlere zarar vermesini engellemek için yetkili oldukları hukuki işlemlerin belirli olmasa da belirlenebilir ve sınırlı olmasını uygun görmüştür. Bu nedenle kanun hükmü bu yetkiyi yalnızca sürekli yani günlük ihtiyaçlar için kullanılmasına izin vermiştir. Ayrıca eşler sadece ortak yaşamın devamı süresince evlilik birliğini temsile yetkili olur.

Eşler temsil yetkisini kullanırken hem evlilik birliğinin hem de diğer eşin çıkarlarını gözetmekle yükümlüdür. Eşin evlilik birliği adına tek başına yapacağı işlemlerden dolayı ne evlilik birliği ne de diğer eş zarara uğramamalıdır. Şayet eşlerden biri temsil yetkisini aşar veya bu yetkiyi kullanmakta yetersiz kalırsa, temsil yetkisi geçici hukuki koruma marifetiyle sınırlandırılır veya kaldırılır²²⁹. Bu korumaya başvurmanın bir diğer koşulu ise diğer eşin bu yöndeki talebidir. Talep halinde eşe birliğin sürekli ihtiyaçları için tanınan olağan temsil yetkisi ve/veya diğer ihtiyaçlar için tanınmış olağan üstü temsil yetkisi sınırlandırılır veya kaldırılır²³⁰.

Eşlerden biri temsil yetkisini kullanırken, sınır veya miktar yönünden yetkisini açıkça²³¹ aşmış olabilir. Kanunun ön gördüğünün aksine ailenin sürekli olmayan ihtiyaçları için temsile yetkiliymişçesine işlem yapmış olabilir veya ailenin sürekli ihtiyaçlarından olan bir işlemi ekonomik olarak ağır sonuçlar doğacak maddi büyüklükte yapmış olabilir²³². Bu durumda evlilik birliği zarara uğrar. Öte yandan eşin temsil yetkisini üçüncü kişiler tarafından anlaşılamayacak şekilde aşması halinde diğer eş de müteselsil sorumlu olacağından (TMK 189/2) diğer eş de maddi olarak zarara uğrar. Bu durumda diğer eş gerek evlilik birliğinin gördüğü zarar gerekse kendisinin zarara uğraması sebebiyle eşin evlilik birliğini temsil yetkisinin sınırlandırılması veya kaldırılması için hâkim müdahalesine başvurabilir²³³. Burada önemli olan eşin kusuru olmaksızın ve bir defaya mahsus bir yetki aşımı değil, süreklilik arz eden veya süreklilik arz edeceği şüphesi olan yetkinin aşılması halidir.

---

²²⁹ **AYAN**, s. 216, **DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ**, s.184; **ÖZTAN**, s.345; **AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN**, s. 129.

²³⁰ **ÖZTAN**, s. 347; **AYAN**, s.218; **AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN**, s. 130.

²³¹ **DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ**, s.183.

²³² **DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ**, s. 183

²³³ **ÖZTAN**, s.347.

Ayrıca eşlerden biri kusur aranmaksızın temsil yetkisini kullanmakta yetersiz kaldığı hallerde de diğer eş hâkim müdahalesine başvurabilir. Burada da alelade bir yetersizlik değil evlilik veya diğer eşin ekonomik varlığı için tehlike oluşturan bir yetersizlik hali söz konusu olmalıdır. Bu hal şahsın kısıtlılığını gerektiriyor olabileceği gibi kural olarak bir kısıtlılık sebebinin bulunmasına gerek yoktur²³⁴.

İşte tüm bunlar eşlerden birinin evlilik birliğini temsil yetkisini kötü kullandığını gösterir. Bu durumda diğer eş hâkimden yetkiyi kötü kullanan eşin temsil yetkisinin yeterliyse sınırlandırılmasını ve gerektiği durumlarda kaldırılmasını talep edebilir. Hâkim sınırlandırma talebi üzerine temsil yetkisini kaldırma yoluna gidemez fakat yetkinin kaldırılması talebi üzerine sınırlandırmanın yeterli olacağını düşünüyorsa temsil yetkisinin sınırlandırılması kararı verebilmelidir.

Temsil yetkisinin sınırlandırılması veya kaldırılmasını talep eden eş bunu kişisel duyuru yoluyla üçüncü kişilere bildirebilir (TMK m.190/I). Ancak kanun bu durumda üçüncü kişilerin hukukunu korumuştur. Bu kararın üçüncü kişiler için sonuç doğurması ancak hâkim kararıyla, temsil yetkisinin kaldırıldığı veya sınırlandırıldığıın ilan edilmesine bağlıdır. Yani kural başvuran eşin bildirmesi olmakla beraber hâkim kararıyla müdahalenin duyurulması mümkündür²³⁵. Fakat ancak hâkim kararıyla ilanı halinde talep eden eş, sınırlanan eşin işlemlerinden sorumlu tutulamaz (TMK 190/II).

Temsil yetkisinin kaldırılması için eşin fiil ehliyetini sınırlayan bir sebebin varlığı aranmazken, temsil yetkisinin kaldırılmış olması da kişinin fiil ehliyetinde herhangi bir daralma olmaz²³⁶. Temsil yetkisinin sınırlanması aleyhine koruma kararı alınan eşin hukuk alanına bir müdahalede bulunmaz. Yalnızca koruma kararı talep eden eşin, yetkisi kaldırılan veya sınırlandırılan eşin gerçekleştirdiği hukuki işlemlerden müteselsil olarak sorumlu olmasını engeller. Bu kararlar aleyhine müdahalede bulunulan eşin işlemler yalnızca kendi hukuk alanında sonuç doğurur. Diğer eş bunlardan sorumlu tutulmaz.

Hâkim diğer korumalarda olduğu gibi temsil yetkisine ilişkin koruma kararında kural olarak belirtmesi gerekmez de bir süre belirtmiş olabilir. Bunun dışında temsil

---

²³⁴ ÖZTAN s. 348; AYAN, s. 220.

²³⁵ DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s. 184

²³⁶ ÖZTAN s. 348, s. AYAN, s. 221.

yetkisindeki sınırlama evliliğin sona ermesi veya başvuru üzerine hâkimin vereceği yeni bir karar ile sona erer²³⁷. Sınırlama kararının hâkimin bir başka kararı ile sona erdiği durumlarda, eğer sınırlama kararı ilan edilmişse, temsil yetkisindeki sınırlamaların kaldırıldığı da ilan yoluyla duyurulmalıdır. Eşin temsil yetkisine yeniden haiz olması hukuki olarak karar verilmesiyle sonuç doğuracak olsa da fiili olarak ilan edilmekle işlevsel hale gelir.

2.2.1.4.6.2 Eşlerden Birine Aile Konutu Üzerinde Tasarrufta Bulunabilmesi İçin Yetki Verilmesi

Evlilik birliği kural olarak aile bireylerinin ortak bir hayat kurması üzerine kurulur. Eşler ve akabinde çocuk kural olarak, bir aile konutunu yaşamlarının merkezine alarak aile birliğini sürdürürler. Kanun koyucu evlilik birliğinin temelini oluşturan bu yapının eşlerden birinin tek başına yapacağı işlemle değişikliğe uğramasına izin vermemiştir. Türk Medeni Kanununun 194. Maddesi gereği eşlerden biri diğerinin açık rızası olmadıkça aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez²³⁸, konutu devredemez ve konut üzerindeki hakları sınırlayamaz. Böylelikle eşler ancak birlikte karar vermekle aile konutunun hukuki durumunda değişiklik yaratabilir.

Fakat evlilik birliğinin devamı sürecinde bu işlemlerden birinin yapılması gerekli olmakla birlikte, eşlerden biri kötü niyetle rıza vermeyerek buna engel oluyor veya imkânsızlık nedeniyle eşin rızası alınamıyor olabilir. Bu durumda evlilik birliğinin zarar görmesini veya çıkmaza sürüklenmesini engellemek için kanun koyucu rıza alamayan eşin, hâkim müdahalesine başvurmasına imkân tanımıştır. Eşlerden biri iyi niyet kurallarına aykırı olarak aile konutu üzerinde birinci fıkradaki işlemlerden birini yapmak isteyen diğer eşe rıza göstermiyor veya şartlar mümkün olmadığı için anılan işlerden birini yapmak isteyen eş diğer eşin rızasını almıyor ise ve yapılacak işlem evliliğin çıkarlarına aykırı değil hatta evlilik birliği için gerekli ise hâkim, talepte bulunan eş lehine somut işlemi diğer eşin rızası olmaksızın gerçekleştirme yetkisi verir²³⁹. Bu yolla aile

---

²³⁷ DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s.184; ÖZTAN, s.224.

²³⁸ Yargıtay 12. HD, 24.5.2004, 8225/13095. (Erişim 15.01.2019 Kazancı İBB)

²³⁹ DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s. 164.

konutu üzerindeki kira sözleşmesinin feshi, konutun devri veya konut üzerindeki hakların sınırlanması işlemi hüküm ve sonuç doğurur.

Hâkimin müdahalesi talep eden eşe genel bir diğer eşin rızası olmaksızın aile konutu üzerinde yapması yasak işlemleri gerçekleştirme yetkisi vermez. Yalnızca somut olarak hâkim önüne getirilen işlem için, “eşinin rızasının bulunmaması” eksikliğini giderir. Somut olaya ilişkin ve tek seferlik sonuç doğuran bir müdahaledir. Süreklilik arz etmeyeceği gibi, yapılacak yeni bir işlem için yeniden müdahale talebinde bulunulması gerekmektedir.

2.2.1.4.6.3 Mal Ayrılığına Karar Verilmesi

Eşler arasındaki mal rejimlerinden edinilmiş mallara katılım, paylaşmalı mal ayrılığı ve mal ayrılığı rejimlerinde her bir eş kendi mal varlığıyla ilgili tasarruf yetkisi devam eder. Ancak mal ortaklığı rejiminde eşlerin kendine özgü mal varlığından söz etmek mümkün olmaz her birinin mal varlığı üzerinde elbirliği mülkiyeti söz konusu olur. Bu durumda mal ayrılığı rejimi eşlerin mallarını tasarruf en çok özgür olduğu rejim iken mal ortaklığı rejimi ise eşlerin mal varlıklarının en çok birbirine karıştığı rejimdir. Kanun koyucu mal ayrılığı dışındaki tüm rejimlerde eşlerin malvarlıklarının birbirine kaynaşmasından doğacak zararlara karşı bir eş aleyhine alacaklı olanları ve diğer eş i korumak için, eşler arasındaki mal rejimi ne olursa olsun zarar görme ihtimali olan eşin talebiyle mal ayrılığı rejimine geçilebilmesini öngörmüştür²⁴⁰. Hâkimin mal rejimini değiştirmek yönündeki müdahalesi de aile hukukuna özgü geçici korumalardandır.

Türk Medeni kanunu 206. Maddesinde hâkimin eşlerden birinin talebiyle mal rejimini mal ayrılığına dönüştürebilmesini haklı sebebin varlığına bağlamıştır. Kanun koyucu tahdidi olarak haklı kılacak sebepleri saymasa da maddenin devamında nelerin olabileceğini örneklendirmiştir²⁴¹. Buna göre “diğer eşe ait malvarlığının borca batık veya ortaklıktaki payının haczedilmiş olması, Diğer eşin, istemde bulunanın veya ortaklığın menfaatlerini tehlikeye düşürmüş olması, diğer eşin, ortaklığın malları üzerinde bir tasarruf işleminin yapılması için gereken rızasını haklı bir sebep olmadan esirgemesi,

---

²⁴⁰ AYAN, s. 270; AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 151.

²⁴¹ AYAN, s.270; ÖZTAN, s. 369; AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 150.

diğer eşin, istemde bulunan eşe malvarlığı, geliri, borçları veya ortaklık malları hakkında bilgi vermekten kaçınması, diğer eşin sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olması” hâkim kararıyla mal ayrılığına geçilmesini haklı kılan sebeplerdir. Bunu dışındaki sebepleri takdir etmek hâkimin görevidir. Hâkim somut olaya göre evlilik birliğinin ekonomik varlığı, diğer eşin çıkarları gibi parametreleri göz önünde bulundurarak geçici hukuki korumaya hükmeder.

Türk Medeni kanunu 206. Madde ile öngörülen bu önlemin, 209. Maddedeki mal ortaklığının mal ayrılığına dönüşmesinden farklıdır²⁴². Zira 209. Madde hâkim müdahalesine gerek olmaksızın kendiliğinden dönüşeceğini ele almakta ve bu yalnız bir hal ile sınırlamaktadır. Ayrıca yalnızca mal ortaklığı rejimini tercih etmiş eşler için 209. Madde uygulama alanı bulur. Oysa 206. Madde ile öngörülen hüküm eşlerden birinin talebiyle, hâkimin takdir yetkisi çerçevesinde uygun gördüğü hallerde²⁴³ ve hâkimin kararıyla mal rejiminin mal ayrılığına dönüşeceğini ele almıştır. Bunun yansira 109. Madde aksine yalnız mal ortaklığı rejimini seçmiş eşler değil, mal rejimi paylı mal ayrılığı ve edinilmiş mallara katılım rejimine tabi olan evliliklerde de eşler mal ayrılığına geçme kararı için başvurabilir. Ayrıca kanun eşlerden birinin sürekli ayırt etme gücünden yoksun olması halinde o eş yerine yasal temsilcisinin de bu hakkı kullanabileceğine hükmetmiştir (TMK206/2).

Mal ayrılığı rejimine dönüştürme kararını vermeye yetkili mahkeme eşlerden birinin yerleşim yeri aile mahkemesidir. Mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesi kararında hâkim bir süre belirtmez kural olarak karar tarihinden sonrası için mal ayrılığı rejimi uygulanır. Hâkim mal ayrılığına geçmeyi gerektiren sebebin ortadan kalkması halinde eşlerden birinin istemi üzerine mal ayrılığı kararını ileriye dönük etkili olacak şekilde kaldırarak, eski mal rejimine dönülmesini sağlayabilir. Bununla birlikte eşler mal ayrılığı kararından önceki duruma veya başka bir mal rejimine tabi olmak isterse, her zaman yeni bir mal rejimi sözleşmesi yaparak geçiş yapabilir.

---

²⁴² **AYAN**, s. 271; **AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN**, s. 151.

²⁴³ **GENÇCAN**, Aile, s. 1201; **ÖZTAN**, s. 425; **AKINTÜRK/ATEŞ**, s. 150; **DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ**, s. 201.

2.2.1.4.6.4 Eşine Borçlu Olan Diğer Eşe Borcunu Yerine Getirmesi İçin Süre Verilmesi

Türk Medeni Kanun'u ile eşler arasında cebri icra yasağı kaldırılmıştır. Bunun sonucu olarak eşlerden biri diğerinden olan alacağı için cebri icra yoluna başvurabilir²⁴⁴. Bu durumda borcun ödenmesi, borçlu eşin maddi olarak sıkıntıya düşmesi dolayısıyla evliliğin ekonomik varlığını tehlikeye düşürecek olabilir. Kanun hükmü evlilik birliği çıkmaza girmezden evvel önleyici hüküm getirmiştir. Buna göre Türk Medeni Kanunu 217. Maddesi, kaynak İsviçre Medeni Kanunu 203. Maddesi ile aynı imkânı tanıyarak, hâkimin, borçlu eşin talebi üzerine, borcunu ödemek üzere borçlu lehine bir süre tanınması yönünde geçici hukuki korumaya karar verilebileceğine hükmetmiştir.

Türk Medeni Kanun'u 217. Maddesi hükmüne başvurabilmek için gerekli olan ilk olarak eşlerden birinin diğerine borcunun olmasıdır. Kanun hükmüne başvurulabilmesi için borcun kaynağının ne olduğunun önemi yoktur. Eşlerden biri diğer eşe olan muaccel borcu için ek süre talep edebileceği gibi, henüz muaccel olmamış borcunun ifa zamanının ileriye atılmasını da talep edebilir.

Ayrıca borçlu eşin yaşayacağı güçlük dolayısıyla evlilik birliğinin ekonomik varlığı müstakbel tehlikeyle karşı karşıya olmalıdır. Ek süre talep etme hakkı kendisinde olan borçlunun bu hakkı kötüye kullanmasına engel olmak için kanun koyucu, bu borcun ifasının borçlu eşin evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli güçlüklerle sokması halinde hâkim müdahalesine başvurabileceğini öngörmüştür. Evlilik birliğinin karşı karşıya kaldığı tehlikenin doğrudan sebebi bu borcun ifası olmalıdır. Bununla birlikte borçlu eşin borcunu ödemekle yaşayacağı güçlükler öngörülebilir olmalıdır. Önleyici bir tedbir olarak borçlu eşin süre tanınması kural olarak müstakbel, objektif²⁴⁵ bir tehlikenin varlığı halinde gündeme gelir. Fakat bu tehlike bir varsayımdan ibaret olmamalıdır. Öngörülebilir, somut ve evlilik birliği için önemli bir tehlike olmalıdır.

Borçlu eş lehine ifa için süre verilmesi, borçlu eşin yaşayacağı güçlüğü ortadan kaldırmakta yeterli olmalıdır. İfa tarihini ötelemenin faydalı olmayacağı durumlarda

---

²⁴⁴ **KAVAK**, Ayşe Kıvılcım, “Evlilik Birliğinin Korunması”, Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üni SBE, Ankara 2018, s. 121; **GENÇCAN**, Aile, s. 1226; **ÖZTAN**, s. 417-418; **AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN**, s. 153; **AYAN**, s. 272.

²⁴⁵ **ÖZTAN**, s. 419.

hâkimin geçici hukuki korumaya hükmetmesi mümkün değildir. Kural olarak TMK 217. Madde kapsamında koruma belirli bir süre için tanınır. Geçici hukuk korumaya hükmeden mahkeme istisnai durumlar için süreyi uzatmaya yetkilidir²⁴⁶. Evlilik birliğinin sona ermesi, borçlu eş hakkında iflas kararı, mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesi halinde borçlu lehine tanınan süre kendiliğinden sona erer²⁴⁷.

Aile mahkemelerinin görevine giren diğer geçici hukuki korumalardan farklı olarak 217. Madde hâkim müdahalesini talep etme hakkını, evlilik birliğinin tehlikeye düşmesinde rolü olan eşe tanımıştır. Hâkim gerekli ifanın ötelenmesinin, alacaklının alacağını elde etmesini güçleştireceğini öngörüyorsa borçlu eşin güvence göstermesine karar verebilir²⁴⁸.

2.2.2. BOŞANMA VE AYRILIK DAVALARINDA GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA KARARLARI

2.2.2.1. Genel Olarak

Evlilik birliğinin kamu düzenini ilgilendiren yönü gereği, evliliğin ayakta kalması ve aileyi oluşturan bireylerin korunması için hukuk sistemleri büyük özen göstermiştir. Eşler arasında bir uyuşmazlık olduğunda bile hâkimin müdahalesi gerekirken, arasında bir dava söz konusu olan eşlerin ve evliliğin korunması önem taşımaktadır. Evliliğe son verme niyeti veya fiili olarak evliliğe son verilmiş olması evlilik birliğinin gereklilikleri için bir önem taşımamaktadır. Evlilikten doğan hak ve yükümlülükler ancak evliliğin resmi olarak sonuçlanmış olmasıyla ortadan kalkar. Yani boşanma davasının açılmış olması ya da eşlerden birinin ayrılık kararı talep ediyor olması evliliğin getirdiği hak ve yükümlülüklerin kalktığı anlamına gelmez²⁴⁹. Bunun için Türk Medeni Kanunu 169. Maddesiyle kanun koyucu boşanma davasının görüldüğü aile mahkemesi hâkimine,

---

²⁴⁶ ÖZTAN, s. 419.

²⁴⁷ KAVAK, 122; ÖZTAN, s. 419; AYAN, s. 273.

²⁴⁸ KAVAK, s. 122; GENÇCAN, Aile, s. 1228; ÖZTAN, s. 419; AYAN, s. 273.

²⁴⁹ Boşanma davasının açılmış olması eşlerin birlikte yaşama yükümlülüğüne son verdiği yönünde bkz. Yargıtay 2. HD, 14.5.1996, 2691/5089 (Erişim 23.01.2019 Lexpera İBB); AKINTÜRK/ATEŞ KARAMAN, s. 283.

boşanma davası sürecinde evliliğin devam ediyor olması sebebiyle gerekli önlemleri alma yetkisi ve görevi²⁵⁰ vermiştir.

Madde (TMK m. 169) “Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan ... önlemleri re’sen alır.” Hükmüyle hâkimin geçici koruma kararı vermekle görevlendirmiştir. Hâkimin görevi boşanma davasında öncelikli olarak geçici hukuki korumaya özellikle kanunda geçen eşlerin barınması geçimi, mal varlıklarının yönetimi, çocukların bakımı ve korunması yönünden ihtiyaç olup olmadığının tespitidir. Kanaatimizce hâkimin bu başlıklardan biri için gerektiği şekilde geçici hukuki korumaya hükmetmemesi, tek başına temyizi mümkün olmamakla birlikte²⁵¹, istinaf aşamasında yeniden tahkikini, temyiz aşamasında ise bozmayı gerektirir. Bunlar dışındaki konularda ihtiyaç olduğunu fark ettiği takdirde geçici hukuki korumaya karar verebilecek olsa da bu konularda ihtiyaç olup olmadığını özellikle ve kendiliğinden araştırmalıdır. Anlaşmalı boşanmanın söz konusu olduğu durumlarda dahi hâkim geçici hukuki koruma ihtiyacını araştırmalı ve buna yönelik gerekli kararı vermelidir²⁵².

Eşlerden birinin veya eşlerin birlikte sunduğu geçici hukuki koruma talebini değerlendirmek de hâkimin görevidir. Eşlerin talebi geçici hukuki koruma kararı için gerekli olmamakla birlikte, boşanma veya ayrılık davası devam ederken eşlerin evliliğin yükümlülüklerini yerine getirmesini sağlamak hâkimin görevidir. Hâkim dava tarihinden hükmün kesinleşmesine kadar her aşamada geçici hukuki korumaya hükmedebilir. Bununla birlikte gerekli gördüğü takdirde hâkim dava sırasında verdiği geçici hukuki korumayı, hükmün kesinleşmesine kadar gerekçeli olmak kaydıyla kaldırabilir ve değiştirebilir²⁵³.

Hâkim geçici hukuki koruma kararı ihtiyacını tespitle görevlendirilmekle birlikte bu ihtiyaca cevap verecek geçici hukuki koruma kararı vermekle yetkilidir. Hâkim

---

²⁵⁰ MERAL, Can Sibel, “Aile Mahkemesinin Görevine Giren Davalar VE Bunlara Özgü Yargılama Usûlleri”, Selçuk Üni. SBE, Yüksek Lisans Tezi, 2009, s. 53.

²⁵¹ GENÇCAN, Boşanma, s. 884; Yargıtay 2 HD, 12.3.2014, 3684/5551.

²⁵² LEUENBERGER, Christoph, Fam Kommanter Scheidung, Artikle 137, n. 1. (Nakleden ÖZTAN, s. 740.)

²⁵³ TMK m. 200’den kıyasla.

boşanma ve ayrılık davasında karar kesinleşene dek kendiliğinden²⁵⁴ veya talep üzerine gerekli ve davada ile ilişkili menfaatleri korumaya yeterli tüm geçici hukuki koruma kararlarına hükmetmeye yetkilidir. Kanun evlilik için öncelikli konuları örneklendirmekle birlikte, tedbirin ne olacağı konusunda susmayı tercih etmiştir. Boşanma veya ayrılık davasını gören hâkim kanunda gösterilmiş olması önemli olmaksızın gerekli ve yeterli tüm önlemlere hükmetmeye yetkili ve görevlidir. Boşanma ve ayrılık davası sırasında, ihtiyaç duyulan tedbiri belirleme yetkisi hâkimdedir. Hâkim gerekli ve yeterli gördüğü tedbire hükmeder. Hâkimin takdir yetkisini kullanırken, her iki eşin menfaatini ve evlilik birliğinin menfaatini birlikte korumakla görevlidir. Geçici hukuki koruma kararı verilirken bu denge gözetilerek orantılı bir tedbire hükmedilmelidir²⁵⁵.

Hâkim geçici koruma kararı alırken eşlerin boşanmadaki kusurluluğunu dikkate almaz. Geçici hukuki korumaya davanın başında hükmedildiği durumlarda bu mümkün değildir. Hâkim boşanma davası süresince evliliğin düzenini sağlamak üzere karar alır. Eşleri mağdur etmemeli ve ayrıca eşleri cezalandırmak üzere geçici hukuki korumaya hükmetmemelidir. Eşlerin evlilik birliğine karşı kusurları geçici hukuki koruma kararı için bir parametre kabul edilmemelidir.

2.2.2.2.Aile Hukukuna İlişkin Diğer Geçici Hukuki Korumaların Boşanma Davasında Durumu

Boşanma ve ayrılık davasına ilişkin bir diğer önemli husus TMK 169. Madde dışındaki aile hukukuna ilişkin geçici hukuki korumaların davadaki durumu olur. Öncelikle dava sırasında hâkim evlilik devam ettiğinden, kanunda sayılı (TMK m. 169) hususlarda koruma kararı almakla birlikte, evlilik birliği içinde evliliği korumaya yönelik geçici hukuki korumalara da hükmedebilir. Hâkime verilen geniş takdir yetkisi, aile hukukuna ilişkin geçici hukuki korumalara talep olmaksızın hükmedebilmeyi mümkün kılar.

---

²⁵⁴ Yargıtay HGK, 3102/46, 17.1.2018. (Lexpera Erişim 22.01.2018).

²⁵⁵ ÖZTAN, s. 741.

Bir diğerk tartışma konusu hâkimin boşanma davası açılmadan önce verilmiş geçici hukuki koruma kararları karşısında durumu olur. Geçici hukuki koruma kararlarının maddi kesin hüküm teşkil etmemesinin bir sonucu olarak hâkim boşanma davasından önce verilen geçici hukuki korumalarla bağılı değildir. Hâkimin önceki geçici hukuki korumalarla bağılı olmaması, bu kararlar yok sayması anlamına gelmez. Boşanma davası açılmadan önce verilmiş tüm geçici hukuki koruma kararları, bir başka yargı kararıyla kaldırılmadığı veya kararda belirtilen süre ile sona ermediği ve evlilik devam ettiği sürece eşler için bağlayıcıdır²⁵⁶. Boşanma davasına bakan hâkim etkisi devam eden geçici hukuki koruma kararlarını kaldırılmasına karar vermediği sürece, koruma kararının uygulaması devam eder²⁵⁷.

Nafaka bakımından boşanma davasından önce verilmiş ve devam eden bağımsız nafaka hükmü var ise boşanma veya ayrılık davasında hâkimin mükerrer nafakaya hükmetmesi mümkün değildir. Hâkim bağımsız tedbir nafakasının kaldırılmasına veya değiştirilmesi kararı ile nafakanın mevcut koşullara uygun hale getirilmesini sağlayabilir. Fakat bağımsız tedbir nafakasına ilişkin karar almaksızın mükerrer nafakaya hükmetmesi hukuka ve kanuna aykırıdır.

2.2.2.3.Koruma Kararının Şartları

Boşanma veya ayrılık davası devam ederken, hâkimin geçici hukuki korumaya hükmedebilmesinin tek şartı davanın bizatihi kendisidir. Boşanma veya ayrılık davası resmi ve geçerli bir evlilik için açılabilir ve davanın devamı sağlanabilir. Ayrıca Kanun açık hükmü gereği hâkim talep almaksızın gerekli tüm korumaya hükmedebilir. Boşanma davası veya ayrılık talebi ile devam eden yargılamanın varlığı, evlilik birliğinin, somut bir tehlikeyle karşı karşıya olması nedeniyle, daha kapsamlı ve hızlı bir korumaya ihtiyaç duyduğunu gösterir. Bu nedenle Türk medeni kanunu evliliği devamı sürecinde eşlere yalnızca kanunda gösterilen geçici hukuki korumaları talep hakkı tanımışken boşanma ve ayrılık davası devam ederken bundan farklı ve daha kapsamlı olarak hâkime,

---

²⁵⁶ ÖZTAN, S. 333.

²⁵⁷ ÖZTAN, s. 740.

kendiliğinden harekete geçerek, eşlerin talebini aramaksızın gerekli tüm tedbirlere hükmetme görevi vermiştir.

Ayrıca evliliğin iptali davası devam ederken, boşanma ve ayrılık davalarında olduğu gibi, Türk Medeni Kanunu 169 ve devamı hükmünce geçici hukuki koruma talep edebilir²⁵⁸. Kanunda öngörülmemesi nedeniyle, boşanma davasının kabul ile sonuçlanmasından sonra boşanmanın sonuçlarına ilişkin davalarda, evliliğin sona erdiği gerekçesiyle, Hâkim gerekli tedbirleri alamamaktadır. Boşanma davasının kabulü sonrası evlilik sona erse dahi, boşanmanın sonuçların ilişkin dava devam ediyorsa, hâkimin gerekli önlemleri almasına imkan tanınmalıdır²⁵⁹.

2.2.2.4.Boşanma Veya Ayrılık Davasına Konu Olan Eşlere İlişkin Geçici Hukuki Koruma Türleri

2.2.1.4.1 Eşlerin Barınmasının İlişkin Geçici Hukuki Koruma Kararı

Boşanma davası açılması eşlerin evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini ortadan kaldırmaması kamu düzeninden olsa da bu durumda olan eşlerin aynı çatıyı paylaşmaya zorlamak da kişisel menfaatlerin zedelenmesi sonucunu doğurur. Kanunda açık olarak eşlerin birlikte yaşama yükümlülüğünün ortadan kalktığı söylenmemiştir. Fakat TMK 169. Madde ile eşlerin barınmasına ilişkin düzenleme yapması için hâkime görev verilmesi olağan düzenin değişeceğinin göstergesidir. Her ne kadar Yargıtay kararlarında “eşlerin barınması” Medeni kanununun 186. Maddesiyle ilişkilendirmiştir²⁶⁰, kanun koyucu burada hâkime eşlerin yaşayacağı konutu belirleme yetkisi vermiştir. Hâkim, eşlerin bu konuda mutabık olduğu düzeni uygun bulabilir veya eşlerin barınma konusundaki düzenini kendisi belirleyebilir.

Buna göre hâkim eşlerden hangisinin aile konutunda yaşamaya devam edeceği, eşyaların kullanımı ve paylaşımı, yazlık evin kullanımı gibi konular için boşanma davası

---

²⁵⁸ Yargıtay HGK, 8.6.2016, 2-008/776 (Erişim 25.02.2018 Kazancı İBB).

²⁵⁹ ÖZTAN, 744.

²⁶⁰ “Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince, gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına (TMK m. 186/1), geçimine (TMK m. 185/3), malların yönetimine (TMK m. 223, 242, 244, 262, 263, 264, 267, 215) ve çocukların bakım ve korunmasına (TMK m. 185/2) ilişkin geçici önlemleri kendiliğinden (re'sen) almak zorundadır (TMK m. 169).” Yargıtay 2HD, 18.4.2017, 26566/4522

süresi ile sınırlı olmak üzere²⁶¹ bir düzene hükmetmelidir. Boşanma davası açılmış olması eşlere ayrı yaşama hakkı verse dahi hâkim geçici hukuki koruma kararı ile men etmedikçe eşler bir diğerini aile konutundan uzaklaştırmaya yetkili değildir. Ancak bu yönde geçici hukuki koruma ile düzen belirlenmiş ise, aile konutu dışında barınmasına hükmedilen eşin aile konutundan tahliyesi mümkündür.

Aile konutunun eşlerden birine tahsis edilmiş olması kararı, o eş tapuda aile konutu şerhi konulmasını talep hakkı vermez²⁶². Ayrıca hâkim eşlerin mallarının yönetimine ilişkin, aile konutu üzerindeki tasarruf yetkisini sınırlayan bir geçici hukuki korumaya re'sen hükmedebilir. Bu kanunda boşanma davası hâkiminin geçici hukuki korumanın türüyle ilgili bir sınırlamaya tabi olmamasının sonucudur. Fakat salt eşlerin barınmasına yönelik aile konutunun eşlerden birine tahsisi kararı tapuya şerh verilmesi için yeterli değildir.

2.2.1.4.2 Eşlerin Geçimine İlişkin Geçici Hukuki Koruma

Boşanma davası hâkimi, dava süresince evlilik birliğinin devam ediyor olmasının gerekli kıldığı düzeni sağlamakla görevlidir. Yargıtay kararlarında eşlerin geçimine ilişkin hâkime verilen görevi Medeni Kanunun 185/3 fıkrasıyla ilişkilendirmiştir²⁶³. Buna göre hâkim eşlerin birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak yükümlülüğünü, boşanma davası sürecinde de devam ettirmesini sağlamalıdır. Özellikle eşlerin evlilik birliğine sağlayacağı bedensel ve ekonomik katkının boşanma davasında kurulacak düzene uyarlanması için geçici hukuki korumaya hükmedilmesi beklenir. Boşanma sürecinde eşlerin birbiri için yapacağı bedensel katkı azalacağı için, ekonomik katkı oranı da değişir.

Hâkimin eşlerin geçimini devam ettirmesi için vereceği tedbir kararı eşlerin birlikte yaşamaya devam etmesi veya ayrı yaşamalarına farklılık gösterir. Eşler birlikte yaşıyor ise hâkim eşlerin evlilik birliğine yapacakları katkıyı belirleyebilir. Buna karşı eşler (daha sık görüldüğü şekilde) ayrı yaşamaya başlamışsa hâkim, eşlerden biri lehine tedbir nafakasına hükmetmekle görevlidir. Nafaka eşlerin ayrı yaşadığı hallerde gündeme

---

²⁶¹ Yargıtay 2. HD, 15.1.2014, 25697/536. (Lexpera Erişim 23.01.2019)

²⁶² ÖZTAN, 745; TUTUMLU, Mehmet Akif, Boşanma Yargılaması Hukuku (2 Cilt), Seçkin Yayıncılık, 2009, s. 1144.

²⁶³ DipN. 58

gelir. Ayrı yaşayan eşler için evlilik birliğine yapılacak maddi katkıdan değil, diğer eş yapacağı maddi destekten söz etmek gerekir.

Tedbir Nafakası

Tanımı

Boşanma davası açılmasıyla eşler için ayrı yaşama hakkı doğar²⁶⁴. Boşanma davası sürecinde ayrı yaşayan eşlerden birinin, diğerinin infak ve iâşesini karşılaması için yapacağı para ödemesi tedbir nafakası kapsamında ele alınır. Tedbir nafakası, eşlerin, kusurluluğu dikkate alınmaksızın, eşlerden birinin diğerine hakkaniyete uygun şekilde, evliliğin olağan düzeni standartlarını²⁶⁵ boşanma davası sürecinde de devam ettirmesi için yaptığı maddi destektir. Tedbir nafakası bir ceza değil evliliğin devam etmesi sebebiyle tesis edilen geçici düzenin maddi şartlarına ilişkin geçici hukuki koruma kararıdır. Boşanma davası devam ederken hiçbir şekilde tazminata hükmedilmesi mümkün değildir²⁶⁶.

Tedbir Nafakası Şartları

Eşlerden birinin diğeri aleyhine nafakaya hak kazanması ancak ayrı yaşamaları halinde mümkündür. Birlikte yaşayan eşler için nafaka hakkından söz edilemez. Bununla birlikte bağımsız tedbir nafakası için ayrı yaşıyor olmak yeterli iken, bu başlık altında ele alınacak tedbir nafakası boşanma davası sürecinde gündeme gelir. Yani Türk Medeni Kanunu 169. Maddesi kapsamında tedbir nafakasına hükmedilmesi için boşanma davasının açılmış olması ve eşlerin ayrı yaşaması birlikte aranır. Eşler Boşanma davası açmak veya aleyhine boşanma davası açılmış olmakla ayrı yaşamaya hak kazanır²⁶⁷. Bu

---

²⁶⁴ ÖZTAN, s. 749.

²⁶⁵ Yargıtay 3. HD, 11.10.2004, 11937/10756 (Kazancı İBB Erişim:28.01.2019)

²⁶⁶ DOSE, Hans- Joachim, Einstweiliger Rechtsschutz in Familiensachen, Erich Schmidt Verlag, 3. Baskı, 2010, s. 60.

²⁶⁷ DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s. 130; Yargıtay 2. HD, 24.3.2004, 2660/3720. (Erişim 28.01.2019 Kazancı İBB)

doğrultuda ayrı yaşayan eşlerden her biri lehine tedbir nafakasına hükmedilmesi mümkündür. Davayı kimin açtığı veya kimin ayrı yaşamaya karar verdiğinin bir önemi yoktur.

Ayrıca tedbir nafakası hakkı, tarafların talebinden bağımsızdır. Boşanma davası açılmasıyla gerekli tedbirleri almak hâkimin görevidir. Hâkim öncelikli olarak ve özellikle eşlerin barınma, geçim ve mallarını yönetmesine ilişkin tedbirlere hükmetmelidir. Buna yönelik tarafların talebi aranmazken, eşlerden birinin nafaka talep etmesi kanuna aykırı değildir. Fakat hâkim tedbir nafakası talebini aşan miktarda tedbir nafakasına hükmetmesi, esasla birlikte istinaf aşamasında yeniden yargılamayı, temyizi halinde bozmayı gerektirir²⁶⁸. Ayrıca tedbir nafakasına ilişkin talebi ara karara bağlamadan yargılama devam etmemelidir²⁶⁹.

Eşlerden biri tedbir nafakası talep edecekse, bunu boşanma davasını gören mahkemeden talep etmelidir. Boşanma davası devam ederken, ayrı bir dava ile tedbir nafakası talep edilmesi usûl ekonomisi ilkesine aykırı olacağı için, davaların birleştirilmesi zorunludur²⁷⁰.

Tedbir nafakasını takdir ederken kusur dikkate alınmaz²⁷¹. Ekonomik şartlar gerekli gösteriyorsa, akıl hastası eşin aleyhine²⁷² veya boşanmaya sebep olan eşin lehine²⁷³ tedbir nafakasına hükmedilebilir. Tedbir nafakası kararının verildiği aşamada henüz dava açılmamış veya sonuçlanmamıştır. Eşlerin kusurluluğu veya kusur oranları karara bağlandığı aşamada boşanma davası için zaten sona gelmiş olur. Bu nedenle tedbir nafakasında kusurluluk belirleyici olmaz. Ayrıca lehine tedbir nafakasına hükmedilen eşin, dava sonunda boşanmada kusuru olduğu hükmü, ödemelerin iadesini talep hakkını doğurmaz²⁷⁴. Tedbir nafakası kusurdan bağımsızdır. Bununla birlikte

---

²⁶⁸ Yargıtay 2. HD, 17.3.2005, 3066/4264. (Erişim 28.01.2019 Kazancı İBB)

²⁶⁹ GENÇCAN, Boşanma, s. 912

²⁷⁰ GENÇCAN, Boşanma, s.917.

²⁷¹ Yargıtay 2HD., 27.5.2015, 25472/10760. (Erişim 29.01.2019 Lexpera İBB)

²⁷² GENÇCAN, Boşanma, s. 900.

²⁷³ Yargıtay 2 HD, 17.5.2012, 17190/13456. (Erişim 29.01.2019 Lexpera İBB)

²⁷⁴ Yargıtay HGK, 2.11.2011, 2-533/670 (Lexpera İBB Erişim 29.01.2019)

eşlerden birinin tedbir nafakası talebi hakkın kötüye kullanılması sonucu doğuracaksa, talep reddedilmelidir²⁷⁵.

Tedbir Nafakası Miktarı

Tedbir nafakasına hükmetmek hâkimin görevi olmakla beraber, nafaka miktarı hâkimi takdirindedir. Hâkim Türk Medeni Kanunu'nun 4. Maddesi uyarınca takdir yetkisini kullanmakla beraber, "hakkaniyet" in²⁷⁶ gereğine hükmetmelidir. Tedbir nafakası miktarının belirlenmesinde eşlerin sosyal ve ekonomik durumu, günün şartları, eşlerin mesleği, yaşam standartları somut olaya göre değerlendirilerek belirlenmelidir. Zira her evliliğin kendi dinamiği ve sosyal gerçeği birbirinden farklıdır. Kanunun nafakanın belirlenmesi yönünden susması ve hâkime geniş bir takdir yetkisi vermesi yerinde ve gereklidir²⁷⁷. Hâkim takdir yetkisini bizzat kullanmalıdır. Nafaka miktarının tayini için bilirkişi başvurusu hukuka aykırıdır²⁷⁸.

Tedbir nafakası miktarının takdirinde belirleyici olan eşlerin ekonomik gücüdür. Eşler emek ve para katkısıyla yürüttüğü evlilik birliğinden, boşanma davası açmakla tüm desteklerini çekemezler. Ortak hayatı devam ettirme zorunluluğu bulunmadığından evlilik birliğine yapılan bedensel katkıdan söz etmek mümkün olmaz. Fakat ekonomik destek boşanma davasında bir silah olarak kullanılmamalı ve sırf ekonomik anlamda çöküş yaşayacağı korkusuyla hiç kimse evli kalmaya zorlanmamalıdır. Boşanma davası süresince evlilik devam ettiği için, artık birlikte kurdukları yaşam için değil, birbirlerinin bu süreçte hayat standartlarını korumak üzere maddi destek sunmaya devam eder.

Ekonomik gücü belirleyen yalnızca eşlerin düzenli gelirinin olması değildir. Hakkaniyet onu gerektiriyorsa düzenli geliri olmasa dahi paraya çevrilebilir malı olan eş aleyhine tedbir nafakasına hükmedilmelidir²⁷⁹. Tutukluluk, hükümlülük, işsizlik, askerlik ve akıl hastalığı nedenleri, tek başına tedbir nafakası borçlusu olmaya engel değildir. Bu

---

²⁷⁵ ÖZTAN, s.749.

²⁷⁶ Yargıtay, 3. HD, 6.10.2009, 12999/14999 (Kazancı İBB Erişim 28.01.2019)

²⁷⁷ Aksi görüş için bkz. ÖZDEMİR KOL, Pembe, "Türk Hukukunda Tedbir Nafakası", Gazi Üni. SBE, Yüksek Lisans Tezi, 2013, s. 50.

²⁷⁸ GÜNAY İNAN, 131.

²⁷⁹ Yargıtay 2. HD, 25.10.2016, 8251/14067. (Erişim Kazancı İBB 15.01.2018).

hallerden birinde olan eşin başka bir geliri veya paraya çevrilebilir malı varsa ve şartlar oluşmuşsa aleyhine tedbir nafakasına hükmedilebilir²⁸⁰.

Hâkim, tedbir nafakasına hükmederken öncelikle boşanma davası süreci için kurulan düzeni dikkate almalıdır. Bu yeni düzende hakkaniyete uygun şekilde eşlerin evlilik birliğine yapacağı parasal katkıyı belirler. Eşlerden daha yüksek meblağda katkıda bulunması gereken diğerine, meblağlar arasındaki farkı öder. Eşlerin ekonomik gücü miktarın belirlenmesinde etkili olacaksa da bu eşlerden ekonomik durumu daha iyi olan lehine tedbir nafakası hükmedilmeyeceği anlamına gelmez²⁸¹.

Tedbir Nafakasında Süreler

Tedbir nafakası, boşanma davası sürecinde gündeme gelir. Yani hâkim re'sen veya talep üzerine, boşanma davasının açıldığı tarihten, davaya ilişkin karrın kesinleştiği tarihe kadar nafakaya hükmedebilir. Hâkim, dava tarihinde nafakaya hükmetmemişse, ileri aşamalarda verilecek nafaka hükmü dava tarihinden itibaren olmalıdır²⁸². Şu kadar ki dava tarihinde nafaka takdirine yer olmamakla birlikte, değişen durumlar ve hakkaniyet gereği tedbir nafakası ihtiyacı doğmuş ise hâkim nafaka ihtiyacının doğduğu tarih itibariyle nafakaya hükmetmelidir. Boşanma davası devam ederken davalı eş karşı dava açma yoluna başvurmuşsa, hâkim ilk boşanma davası açılması tarihinden başlayarak etkili olacak tedbir nafakasına hükmetmelidir²⁸³.

Kural olarak dava açma tarihinden itibaren geçerli tedbir nafakasına hükmetmelidir. Buna rağmen hâkim tedbir nafakası kararında, nafakanın başlangıç tarihini açık ve kesin belirtmelidir. Hâkim hangi tarihten itibaren etkili olacağını kararda mutlaka belirtmelidir. Tedbir nafakası için başlangıç tarihi belirtilmeyen kararlar için, temyiz aşamasında düzelterek onama kararı ile başlangıç tarihi belirtilir. Ayrıca nafaka

---

²⁸⁰ GENÇCAN, Boşanma, s. 899.

²⁸¹ GENÇCAN, Boşanma, s. 901.

²⁸² Yargıtay 2 HD, 14.4.2004, 3900/4724. (Erişim GENÇCAN, s.913)

²⁸³ GENÇCAN, Boşanma, s. 918.

başlangıç tarihi olarak karar tarihinden önceki bir tarih belirtilmişse, karar tarihine dek olan nafaka alacağı için faiz gündeme gelmez²⁸⁴. Nafaka alacaklısı lehine başlangıç tarihinden karar tarihine dek işleyen nafaka hakkı, karar tarihinde doğmuş ve inşai²⁸⁵ özelliği sayesinde muaccel olmuştur. Bu nedenle karar tarihi öncesi için hükmedilen nafaka için ancak karar tarihinden sonra faiz işlemeye başlar.

Boşanma kararının kesinleşmesi itibariyle artık tedbir nafakasına hükmedilmesi mümkün değildir. Boşanma davası açılmadan önce eş evlilik birliği lehine bağımsız tedbir, kararın kesinleşmesinden sonra da eş lehine yoksulluk nafakasından bahsetmek mümkündür. Türk Medeni Kanunu bağlamında hükmedilecek tedbir nafakası ancak ve ancak boşanma, ayrılık, evliliğin hükümsüzlüğüne ilişkin davalar sürecinde ve bu süreçle sınırlı etki doğurmak üzere gündeme gelir.

Boşanmaya ilişkin kesinleşmesi itibari ile tedbir nafakasına hükmedilemediği gibi boşanma davası devam ederken, karar kesinleştikten sonrasını kapsayan bir tedbir nafakasına hükmetmek de mümkün değildir. Boşanma davasına ilişkin kararın kesinleşmesiyle tedbir nafakası borcu sona erer²⁸⁶.

Tedbir Nafakasının Sona Ermesi

Asıl Davaya İlişkin Hükümün Kesinleşmesi veya Davayı Sona Erdiren Sebepler

Türk medeni kanunu 169. Madde uyarınca hükmedilecek tedbir nafakası bir asıl davaya bağlanmıştır. Ara karar olarak tedbir nafakası hükmü, nihai kararın kesinleşmesi ile ortadan kalkar. Tedbir nafakası kural olarak, boşanma, ayrılık, evliliğin hükümsüzlüğüne ilişkin davada (asıl dava) kabul veya ret kararının (nihai karar) kesinleşmesiyle sona erer²⁸⁷.

Eşlerden birinin ölümü halinde ileriye etkili olarak nafaka borcu ortadan kalkar. Tedbir nafakasında evlilik birliği ve evlilik birliği hakkında açılmış boşanma, ayrılık, veya butlan davası bulunması şarttır. Ölüm ile evlilik birliği kendiliğinden ortadan

---

²⁸⁴ Yargıtay 2HD., 25.11.20014, 7460/23752. (Erişim Kazancı İBB 31.01.2019)

²⁸⁵ Yargıtay 2HD., 6.10.2005, 11080/13639. (GENÇCAN, Boşanma, s.935.)

²⁸⁶ Yargıtay 2HD, 22.3.2016, 13026/5560. (Erişim 29.01.2019 Lexpera İBB)

²⁸⁷ Yargıtay 2HD, 25.9.2014, 7432/18436. (Erişim 29.01.2019 Lexpera İBB)

kalkacağından, dava konusuz kalır. Hâkimin davanın konusuz kalması nedeniyle davayı reddine gerek kalmaksızın nafaka borcu ölüm anında ileriye etki doğuracak şekilde kendiliğinden sona erer. Nafaka hakkı devredilememekle birlikte, muaccel nafaka alacağı veya borcu mirasçılara geçer. Dava tarihinden ölüm tarihine kadar geçen sürede işleyen nafaka borcu veya alacağı, terekede²⁸⁸ nafaka borçlusunun ölümü halinde negatif, nafaka alacaklısının ölümü halinde pozitif kalem olarak yer alır.

Bununla birlikte ölüm karinesine ilişkin hüküm uyarınca nüfus kütüğüne ölü kaydı düşen kişi için ölüme bağlı bütün sonuçlar kendisi gerçekten ölmüş gibi ortaya çıkar. Evlilik birliği ölüme olduğu gibi kendiliğinden sona erer²⁸⁹. Kaydın düşüldüğü tarih itibariyle, diğer eşin nafaka yükümlülüğü ileriye etkili olarak sona erer.

Gaiplik kararı, ölüm tehlikesinin gerçekleştiği veya son haber alındığı günden itibaren hüküm ve sonuçlarını doğurur. Fakat eşlerden biri için gaiplik kararı alınmış olması, miras ve aile hukuku bakımından ölümden farklı sonuçlar doğurur. Gaiplik kararı evliliğin sona ermesi sonucu doğurmaz. Evliliğin sona ermesi, diğer eşin talebi üzerine hâkimin evliliğin feshine karar vermesi ile mümkündür. Eşlerden biri evliliğin feshini gaiplik kararıyla birlikte isteyebileceği gibi, davacının yerleşim yeri aile mahkemesinde açacağı bir dava ile de talep edebilir. Evliliğin feshi talebi bir çekişmesiz yargı işidir ve istem yerleşim yeri aile mahkemesine yapılır. Evliliğin gaiplik kararı nedeniyle feshine hükmedilmesi eşler arasındaki nafaka ilişkisini sona erdirir.

Davanın açılmamış sayılması kararı ile birlikte tedbir nafakası sona erer. Davanın açıldığı tarihten açılmamış sayılacağı tarihe kadar geçen sürede nafaka alacaklısı, nafakaya hak kazanmıştır. Tedbir nafakası ilişkisinin sona ermesi ileriye etkili sonuç doğurur. Fakat davanın açılmamış sayılma tarihi itibariyle tedbir nafakası kararı kendiliğinden ortadan kalkar.

---

²⁸⁸ GENÇCAN, Boşanma, s. 921.

²⁸⁹ ÖZTAN, s.570.

Davanın sulh, kabul, feragat beyanlarından biriyle sonuçlanması, kesin hüküm gibi sonuç doğurur²⁹⁰. Bu nedenle davada sulh, davadan feragat, davayı kabul işlemi tarihi itibarıyla tedbir nafakası kendiliğinden ileriye etkili olarak ortadan kalkar.

Hâkim kararıyla sona erme

Aile hukukuna ilişkin geçici hukuki korumalar farklılık gösterse de tedbir nafakasına ilişkin karar her yönden geçici hukuki koruma özelliği gösterir. Tedbir nafakasına ilişkin mahkeme kararı, geçici hukuki koruma olması sebebiyle bir ara karardır. Ara kararların yargılamaya ilişkin kesin hükümlerle ortadan kalkacağı ve yargılamanın başka bir mahkemede devam etmesi halinde sonraki hâkim onaylamadıkça etki doğurmayacağından hareketle kararı veren mahkemeden başka bir yargı organı için bağlayıcı olmadığı açıktır. Ara kararlar, kararı alan mahkeme tarafından her zaman kaldırılabilir veya değiştirilebilir. Tedbir nafakası kararı asıl dava hükmü kesinleşmediği sürece dosya elinde bulunan mahkeme, tedbir nafakasına hükmedebilir ve ancak geçerli bir sebep var ise değiştirebilir ve kaldırabilir²⁹¹.

Nihai kararlar birlikte temyiz edilmediğinden nafaka veya nafaka miktarının kesinleşeceğini savunan görüşe rağmen, nafaka borcunun her gün doğup yeniden işlemeye başladığı gerekçesiyle tedbir nafakasına ilişkin kararın bozulmamasına rağmen ilk derece mahkemesinin nafakaya ilişkin yeni bir karar verebileceği Yargıtay kararlarında ele alınmıştır²⁹². İlk derece mahkemesi değişen durumları gerekçe göstererek temyiz aşamasında bozma kararına konu olmayan tedbir nafakasına ilişkin kararını değiştirebilir, kaldırabilir ve hatta ilk kararda nafakaya hükmetmemesine rağmen bu konuda hüküm tesis edebilir. Temyiz aşamasında nafakaya ilişkin bozma kararının olmaması, kararın zımnen onandığını gösterir²⁹³. Bu nedenle haklı gösteren bir gerekçe olmaksızın (ortaya çıkan yeni durumlar gibi) hakkında bozma kararı verilmemiş tedbir nafakası kararının, ilk derece mahkemesi kararıyla değiştirmesi veya kaldırması, hatta daha önce hükmedilmemiş tedbir nafakasına hükmetmemesi, hukuka aykırı olur.

---

²⁹⁰ **ATALI**, Pekcanitez Usûl, s. 2008.

²⁹¹ Yargıtay 3HD., 03.5.2017, 10036/6463. (Erişim Lexpera İBB 29.01.2019)

²⁹² Yargıtay 2HD., 14.3.2002, 2507/3549. (Erişim Lexpera İBB 29.01.2019)

²⁹³ Yargıtay 12HD., 06.3.2007, 1494/4019 (Erişim 29.01.2019 Lexpera İBB)

Geçici hukuki koruma kararı veren hâkim bu kararla bağlı olmakla birlikte, dosyadan el çekmediği sürece her zaman değiştirebilir ve kaldırabilir. Değiştirme ve kaldırma için tek şart “hakkaniyet”in gerektiriyor olmasıdır. Nafaka alacaklısının ihtiyacı kalmadığı, nafaka borçlusunun gücünün olmadığı veya nafaka demesinin hakkın kötüye kullanılması sonucu doğurduğu haller buna örnek olarak gösterilmelidir. Eşler birlikte yaşarken işsiz olan karının, boşanma davası devam ederken çalışmaya başlaması tek başına nafakanın kaldırılmasını gerektirmez²⁹⁴. Eşlerin gelir düzeyi nafaka miktarı için önem arz eder. Evlilik birliğinin devam etmesinden kaynaklanan ortak giderler devam ettiğinden eşler mal varlıklarıyla orantılı olarak giderler için katkı sağlamakla yükümlüdür.

Eşlerden birinin, bir başkasıyla düzenli²⁹⁵ ve vasıflı²⁹⁶ birlikteliğinin olması tedbir nafakasının, birlikteliğin başladığı tarihten itibaren geçerli olmak üzere kaldırılmasını gerektirir. Zira bir başkasıyla evlilik dışı ortak bir hayat kuran eş lehine tedbir nafakasına hükmedilmesi hakkaniyete aykırıdır ve nafaka alacaklısı yönünden hakkın kötüye kullanılması niteliğindedir.

Sürenin sona ermesi

Tedbir nafakası kararında kural olarak tedbir nafakası kararının sona ereceği tarih belirlenmez. Tedbir nafakası asıl dava ye ilişkin hükmün kesinleşmesiyle sona erer. Fakat hâkim tedbir nafakasını gerektiren şartların ortadan kalkacağı veya tedbir nafakasının sona ermesine sebep olacak öngörülebilir ve kesin bir tarih varsa hâkim, belirli süre için tedbir nafakasına hükmedebilir. İşin doğası gereği tedbir nafakasını gerektiren halin ortadan kalkacağı veya nafakayı sona erdiren bir sebebin ortaya çıkacağı kesin bir tarih vermek sıklıkla karşılaşılan bir durum değildir.

Belirli bir süre için verilen tedbir nafakası kararlarında önemli olan kaldırılmayı haklı gösterecek bir sebebin varlığı ve tarihin açık kesin olmasıdır. Tarih olarak bir vakianın gerçekleşmesi, örneğin asıl davanın hükme bağlanması²⁹⁷ veya nafaka borçlusunun başkasıyla birlikte yaşaması, belirtilmiş olması tedbir nafakasının

---

²⁹⁴ Yargıyay 3HD,, 26.3.2015, 17703/5065; Yargıtay 2HD,, 21.10.2015, 3853/18981; Yargıtay 3HD,, 15.1.2015, 14017/806; Yargıtay 3HD,, 01.3.2012, 417/5381. (Erişim 29.01.2019 Lexpera İBB)

²⁹⁵ GENÇCAN, Boşanma, s. 923.

²⁹⁶ ÖZTAN, s. 750.

²⁹⁷ Yargıtay 2HD,, 18.6.2009, 9300/12032. (Erişim 29.01.2019 Lexpera İBB)

kendiliğinden sona ermesini sağlamaz. Tedbir nafakası şarta bağlanamaz. Hâkim haklı bir nedene dayanarak, açıkça, gün ay, yıl bazında bir tarih vermekle, tedbir nafakasının belirli süre sonunda kendiliğinden ortadan kalkmasını sağlayabilir.

Tedbir Nafakası Yükümlülüğünü Kabul ve Tedbir Nafakası Hakkından Feragat

Kanun koyucu boşanma davası hâkimine tedbir nafakasına hükmetme görevi vermekle birlikte, eşlerden birinin tedbir nafakası talep etmesinin veya diğer lehine tedbir nafakası ödemeyi kabul etmesini yasaklayan bir hüküm getirmemiştir. Hâkim nafaka yükümlüsünün ödemeyi kabul ettiği miktardan azına hükmedemez²⁹⁸. Nafaka yükümlüsünün kabul ettiği miktardan daha azına hükmedilmesi, temyiz aşamasında bozma değil düzeltilerek onama sebebidir²⁹⁹.

Eşlerden biri, dava açıldığı tarihten, davaya ilişkin hüküm kesinleşene kadar nafaka hakkından feragat edebilir. Nafaka alacaklısının mahkemeye ulaşan feragat beyanı ileriye etkili sonuç doğurur. Hâkim eşlerden birinin feragatine rağmen, feragat eden eş lehine tedbir nafakasına hükmedememelidir. Nafaka alacağının her gün doğup yinelenmesi³⁰⁰ özelliği dolayısıyla, nafaka hakkından feragat eden eşin nafaka talep hakkı ortadan kalkmaz. Hüküm kesinleşene kadar tedbir nafakası talebinde bulunabilir. Hâkim bu talep üzerine, talep tarihinden itibaren tedbir nafakasına hükmetmelidir.

2.2.1.4.3 Eşlerin mallarının Yönetimine İlişkin Geçici Hukuki Koruma

Hukukumuzda hangi mal rejimine tabi oldukları önemli olmaksızın, eşlerden her biri mal varlığı üzerinde tasarrufta bulunma yetkisine sahiptir. Eşlerden birinin malı veya malları üzerindeki tasarruf yetkisinin kısıtlanmış olması istisnaidir. Buna göre hakim boşanma davası devam ederken eşlerin malları üzerinde tasarrufta bulunmak kaydıyla birbirine veya evlilik birliğine zarar vermelerinin önüne geçmelidir. Hâkim bunun için gerekli ve yeterli tedbiri almakla görevlidir.

Eşlerin mal varlığında taşınır, taşınmaz, ayni hak, şahsi hak, para gibi ne olduğu önemli olmaksızın her kalem hakkında tedbire hükmedebilir. Boşanma davası süresince

---

²⁹⁸ GENÇCAN, Boşanma, s.910

²⁹⁹ Yargıtay 2HD, 27.3.2012,9783/7257. (GENÇCAN, Boşanma, s. 910)

³⁰⁰ Yargıtay 2HD,,14.3.2002, 2507/3549. (Erişim 30.01.2009 Lexpera İBB)

hangi tedbirle yeterli korumanın sağlanacağı hâkimin takdirindedir. Buna göre hâkim mal rejimine göre bir müfredat defteri³⁰¹ tutulmasına hükmedebilir veya tabi olunan mal rejimini değiştirebilir. Hâkim re'sen diğer eşin tasarruf yetkisini sınırlayabilir, tapu siciline şerh verilmesine de hükmedebilir.

2.2.2.5.Boşanma Veya Ayrılık Davasına Konu Olan Çocuklara İlişkin Geçici Hukuki Koruma Türleri

Boşanma veya ayrılık davası devam ederken, davaya bakan mahkeme çocuğun üstün yararının korunması adına gerekli önlemleri almakla görevlidir. Boşanma veya ayrılık davası devamı sürecinde evliliğe ilişkin görevler ile beraber tarafların ana-baba olmasından kaynaklanan yükümlülükleri de devam etmektedir. Kaldı ki eşlerin ana baba olmaktan kaynaklanan görevleri evliliğin sona ermesinden sonra da devam eder.

Evliliğin sona ermesinden sonra ve eşler arasında boşanma veya ayrılık davasının derdest olmadığı hallerde çocuk lehine geçici hukuki korumaya hükmetme görevi, 6284 sayılı kanun hükümleri saklı olmak üzere, kural olarak çocuk mahkemesinin görevidir³⁰². Fakat derdest boşanma veya ayrılık davası varken çocuk mahkemesinden ayrıca geçici hukuki koruma talep edilmesi usûl ekonomisi ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Bu nedenle boşanma veya ayrılık davası devam ederken, davaya bakan hâkim çocuk lehine geçici hukuki korumaya hükmedebilir.

Aile mahkemesi Hâkimi boşanma davası devam ederken çocuk lehine geçici hukuki korumaya hükmetmek konusunda kendiliğinden harekete geçme ve kendiliğinden araştırma yetkisiyle donatılmıştır. Buna göre tarafların bu yönde bir talebi olmasa dahi ihtiyaç halinde gerekli önlemleri almakla görevlidir. Bu önlemlerin başında çocuğun bir tarafın himayesine bırakılması, çocuk lehine tedbir nafakası, çocukla kişisel ilişki kurma

---

³⁰¹ ÖZTAN, s.755.

³⁰² İlgili mevzuat; Türk Medeni Kanununun Velayet, Vesayet Ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük 3. Maddesi “- Türk Medeni Kanununun 346 ve 347 nci maddelerinde belirtilen durumlarda hakim, çocuğun korunması için onun bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirilmesine karar verebilir. Bu halde, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 22 nci maddesine göre ilgili mahkemeden korunma kararı alınır.”; 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu 22. Maddesi “...gerekli tedbir kararı 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa göre yetkili ve görevli mahkemece alınır.”; 5395 sayılı Kanun 3. Maddesi “Mahkeme: Çocuk mahkemeleri ile çocuk ağır ceza mahkemelerini...”.

kararları gelmektedir. Bunun yanı sıra aile mahkemesi Hâkimi çocuğun mallarına ilişkin geçici önlemleri almaya da yetkilidir.

2.2.2.5.1. Çocuğun Taraflardan Birinin Himayesine Bırakılması

Boşanma veya ayrılık davası devam ederken, eşlerin ayrı yaşaması halinde çocuğun kimin himayesinde olacağı belirlenmelidir. Çocuğun velayeti, kimin himayesinde olduğu ve fiili olarak nerede bulunduğu birbirinden farklı şeylerdir. Boşanma davası devam ederken ana ve babanın çocuğun velayetini üstlenmeleri olağandır. Fakat çocuğu kimin himaye edeceği ve diğer eşle kişisel ilişki kurma düzeninin tespiti eşler arasında uyuşmazlık yaratmaktadır. Çocuğun himayesinde önemli olan eşlerin talebi veya kararı değil çocuğun üstün yararıdır. Bu nedenle Hâkim çocuğu eşlerden birinin himayesine bırakma kararı almalıdır.

Çocuğun dava süresiyle sınırlı olarak taraflardan birinin himayesine bırakılması kararı, taraflardan biri için velayetin kaldırılması sonucu doğurmaz³⁰³. Aynı şekilde çocuğun himayesi kendisine bırakılan taraf, çocuğun velayetini tek başına üstlenmiş olmaz. Ana ve babanın yükümlülükleri birlikte devam eder. Bununla birlikte çocuğun himayesi kendisine bırakılan çocuğun gündelik işleri dışında, çocukla ilgili tek başına karar verme yetkisine sahip değildir.

Çocuğun taraflardan birinin himayesine bırakılması kararı fiili olarak ana veya baba ile birlikte yaşamayan çocuk hakkında da verilebilir. Eğitimine yatılı okulda devam eden çocuğun ana veya babasının himayesine bırakılması kararı verilmesinde bir sakınca olmadığı gibi bu Hâkim için bir görevdir. Hâkim, boşanma davası açılmadan evvel ayrı yaşamaya başlayan eşlerin açacağı boşanma davasında, çocuğun fiili olarak taraflardan birinin himayesinde olduğu gerekçesiyle geçici hukuki koruma kararı almaktan kaçınmamalıdır veya çocuğun yararını göz önünde bulundurmaksızın fiili durumun devam etmesine karar vermemelidir. Fiili durum, ana, baba veya çocuğun talebi karar aşamasında etkili olsa da Hâkim bunlar ile bağlı değildir. Çocuğun yararına olan geçici hukuki korumaya hükmetmekle görevlidir.

---

³⁰³ GENÇCAN, Boşanma, s. 358. Aksi görüş TEKİNAY, Selahattin Sulhi, Türk Aile Hukuku, 9. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1990, s. 262.

2.2.2.5.2. Çocukla Geçici kişisel İlişki Kurulması

Çocuğun eşlerden birine bırakılması, diğer eş lehine çocukla kişisel ilişki kurulması kararı verilmesini zorunlu kılar. Anne ve babanın çocukla kişisel ilişki kurması Anayasal koruma altındadır. Anayasanın 41. Maddesi ile güvence altına alınan çocuk ve ana babanın kişisel ilişki kurma hakkı yalnızca çocuğun üstün yararının açıkça gerektirdiği hallerde sınırlandırılabilir³⁰⁴. Hâkim yalnızca çocuğun yararının gerektirdiği hallerde, çocukla ilişki kurulmasını zaman, mekân ve kişiler ve şekil yönünden sınırlayabilir. Fakat bu yalnızca çocuğun yararının zorunlu kıldığı hallerde mümkündür. Böyle bir gerekçe olmaksızın hâkimin, örneğin çocuğun baba ile refakatçi eşliğinde görüşmesi kararı vermesi mümkün değildir³⁰⁵.

2.2.2.5.3. Çocuk Lehine Tedbir Nafakası

Türk Medeni Kanunu 169 maddesi hükmünce Hâkim eş ve çocukların geçimi ve barınması için gerekli önlemi almakla görevlidir. Anne veya baba boşanma davasından önce olduğu gibi boşanma davası devamında ve sonrasında da çocukların geçimini ve barınmasını sağlamakla yükümlüdür. Çocuk himayesinde olan eş bu görevi bizzat yerine getirmesi ile, diğer eş çocuğa karşı olan yükümlülüğünü yerine getirmiş olmaz. Çocuk himayesinde ve/veya velayetinde bulunmayan eş çocuğun geçimi ve barınması için maddi olarak katkıda bulunmalıdır. Çocuk için yapılacak katkı anne ve babaya eşit olarak yansıtılmalıdır. Çocuğu himaye edenin emeği ve maddi harcaması ile çocuk kendisinin himayesine verilmeyen eşin yapacağı maddi katkı eşdeğer olmalıdır.

Tedbir nafakasına, en erken dava tarihinden başlamak üzere, çocuk, yararına tedbir nafakasına hükmedilen eş ile kalmaya başladığı tarihten itibaren hükmedilmelidir.³⁰⁶ Dava devam ederken doğan ortak çocuk lehine tedbir nafakasına doğum tarihinden itibaren hükmedilir. Tedbir nafakası yükümlülüğü, Hâkimin ara kararını kaldırması veya değiştirmesi, çocuğun fiilen tedbir nafakası alacaklısının yanında

---

³⁰⁴ Anayasa 41 madde “Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.”

³⁰⁵ Yargıtay 2HD., 16.10.2018, 4391/11175 (Lexpera İBB 11.03.2019).

³⁰⁶ Yargıtay 2. HD, 27.6.2016, 13209/12248; Yargıtay 2.HD, 1.12.2016, 10245/15437 (Erişim 15.01.2018 Kazancı İBB).

kalmaması, çocuğun ölümü, çocuğun ergin olması, davaya ilişkin kararın kesinleşmesi tarihi itibari ile sona erer.

Hâkim çocuk için tedbir nafakası hükmünde, çocuk için olduğunu, nafakanın başlangıç tarihini, niteliğini, miktarını açıkça belirtmelidir. Gerekçeli kararda yer verilmemiş olması, tedbir nafakası ara kararının icrasını engellemez³⁰⁷.

2.2.2.5.4. Çocuğun Mallarının Korunmasına Yönelik Geçici Hukuki Korumalar

Boşanma veya ayrılık davasına bakan Hâkim çocuğun yalnızca şahıs değil malvarlığının korunmasına ilişkin önlemleri almakla görevlidir. Buna göre Hâkim çocuğun mallarının yönetimini kayyıma devredebileceği gibi çocuğun malları konusunda belirli zamanlarda bilgi verilmesini isteyebilir, çocuğun mallarının tevdiine hükmedebilir ve tehlikenin varlığı halinde anne ve babadan güvence göstermelerini isteyebilir. Bununla birlikte çocuğun mallarının, çocuğun ihtiyaçları doğrultusunda olağan dışı harcama yapmalarına izin verme yetkisi, boşanma veya ayrılık davası süresince Aile mahkemesi hâkimindedir.

---

³⁰⁷ GENÇCAN, Boşanma, s. 984.

3. BÖLÜM:

AİLE MAHKEMELERİNDE GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA YARGILAMASI USÛLÜ

3.1. HUKUK YARGILAMASINA HAKİM OLAN İLKELER İŞİĞİNDA AİLE HUKUKU YARGILAMASI

Aile mahkemeleri hukuk yargılamasının bir unsurudur. Buna uygun olarak hukuk yargılamasının işleyişinde hâkim olan ilkeler aile mahkemelerinin işleyişinde de önem arz eder. Aile hukukunun konusu ve önemi, itibariyle aile mahkemelerinde yargılama usûlü hukuk yargılamasında özellik arz eden bir alandır. Hukuk yargılamasına hâkim olan ilkelerde aile hukuku yargılamasının bu yönü dikkate alınarak ayrı başlıklar halinde incelenmelidir.

3.1.1. Tasarruf İlkesi

Bir hak üzerinde tasarruf yetkisine sahip olan o hakka ilişkin, dava açmakta, dava konusunu belirlemede, davanın devamını sağlamak veya sulh, kabul, feragat gibi davayı sona erdiren taraf işlemlerinden biriyle davasını sonlandırmakta serbesttir. Tasarruf ilkesi davanın başlatılması, konusunun tespiti ve sonlandırılması olarak yargılamanın üç farklı boyutunda etkilidir.³⁰⁸ Hukuk muhakemeleri kanunu tasarruf ilkesini hâkime bakan yönü ve taraflara bakan yönüyle ele almıştır. Buna göre hâkim kendiliğinden bir yargılama yapıp, hüküm tesis edemez, hiç kimse kendi lehine olan davayı açmaya ve hakkını talep

---

³⁰⁸ **ATALI**, Murat/ **ERMENEK**, İbrahim/ **ERDOĞAN** Ersin, Medeni Usûl Hukuku, Yetkin Yayınları, 2018, s. 119.

etmeye zorlanamayacak ve hak üzerindeki tasarruf yetkisi dava açıldıktan sonra da devam eder³⁰⁹ (HMK m. 24).

Kanun koyucu tasarruf ilkesine ancak kanunla istisna getirilmesini hükme bağlamıştır. Hukuk yargılamasında esas olan tasarruf ilkesidir³¹⁰. Tasarruf ilkesi ancak tarafları üzerinde tasarruf yetkisi olan alanlarda uygulama bulur. Kişilerin tasarrufunda olmayan hak ve yükümlülükler için açılan davalar için hâkimin Kendiliğinden harekete geçmesi esastır. Kişilerin serbestçe tasarruf edemediği konular için hâkimin kendiliğinden harekete geçmesi tasarruf ilkesinin istisnası değildir. Tarafların tasarruf etme yetkisi bulunmasına rağmen hâkimin harekete geçmesi tasarruf ilkesi bağlamında istisnadır ve ancak kanunla öngörülebilir. Fakat kişilerin tasarrufunda olmayan haller için hâkimin taleple bağlı olması işin doğasındandır ve ayrıca ve açıkça kanun hükmüyle işaret edilmesi aranmaz. Örneğin hâkimin sorumluluğuna ilişkin tazminat davasının esastan reddi halinde davacı aleyhine hükmedilen disiplin para cezası kendiliğinden harekete geçme ilkesine tabidir. Fakat bu gibi durumlara tasarruf ilkesinin istisnası olarak görmek mümkün değildir. Kendiliğinden harekete geçme, tasarruf ilkesinin istisnası değil karşıtıdır³¹¹. Kişilerin üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri haklar için hâkimin kendiliğinden harekete geçmesi işin doğasındandır.

Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemediği haller için hâkimin kendiliğinden harekete geçmesi gündeme gelir. Buna medeni hukuk yargılaması alanına giren hususlarda tarafların üzerinde serbestçe hareket edemediği özellikle kamusal faydayı yakından ilgilendiren hususlarda hâkim talep olmaksızın veya taraf veya ilgilisi dışındaki kişi ve kurumların başvurusu üzerine harekete geçebilir. Bu yargılamanın başlatılması aşamasında olabileceği gibi yargılama devam ederken talep edilmeyen hususlarda karar vermek veya tarafların iradesiyle davanın sona ermesinin mümkün olmaması şeklinde karşımıza çıkar. Kişiler üzerinde tasarruf edemeyecekleri konulara ilişkin davalarda sulh

---

³⁰⁹ Kişiler yargı maddi hukuk kaynaklı tasarruf yetkilerini hak ve borca ilişkin dava açmakla kaybetmezler. Hak ve borç üzerinde maddi hukuka ilişkin yetkilerini kullanarak tasarruf edebilirler. Hukuk muhakemeleri kanunu 125. Madde ile dava konusunun devri düzenlenmiş, davanın devamı süresince dava konusuna ilişkin yapılacak tasarruf işlemlerinin yargılamaya etkisi hüküm altına alınmıştır. (ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s. 119.)

³¹⁰ ERDÖNMEZ, Güray, Pekcanitez Usûl Medeni Usûl Hukuku, 15. Bası, 2017, s. 784.

³¹¹ ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s. 120

ile davayı sona erdiremez, ikrar hâkimi bağlamaz ve bu konulardaki uyuşmazlıkların çözümüne yönelik tahkim sözleşmesi yapamaz³¹².

Aile mahkemelerinin yargılama usûlü için de tasarruf ilkesi geçerlidir. Taraflar üzerinde serbestçe hareket edebilecekleri haklar için dava açmaya, kanun yoluna başvurmaya zorlanamaz. Davacı talep sonucunu belirlemekte serbesttir ve hâkim daha fazlasına hükmedemez. Ayrıca taraflarca talep edilmeyen bir hususta hâkim kendiliğinden karar veremez. Bunun gibi kesin hüküm aşamasına kadar davanın devam ettirilmesi veya kanun yoluna başvurma konusunda da taraflar iradi hareket etmekte serbesttir.

Ancak aile hukukunun kamu yararı ve bireylerin çıkarlarını birlikte koruması sebebiyle sınırlı olsa da, medeni hukukun diğer alanlarından daha yoğun olarak, kanun açık hükmüyle hâkimin kendiliğinden harekete geçmesi ilkesi uygulanır. Aile mahkemeleri görev alanına giren ve devletin kamu yararını güderek kişilerin tasarrufuna bırakmadığı konularda kendiliğinden harekete geçmek üzere kanun hükmüyle görevlendirilmiştir. Örneğin aile mahkemesi hâkimi boşanma davası devam ederken tarafların bu yönde talebi olması aranmaksızın Türk medeni kanunu 169. Maddesi uyarınca gerekli önlemlere hükmeder. Bunun yanı sıra hâkim, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kapsamında alınacak önlemler için ilgilinin talebi dışında Bakanlık veya kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine harekete geçebilir.

3.1.2. Taleple Bağlılık İlkesi

Taleple bağlılık ilkesi Hukuk Muhakemeleri Kanunu 26. Maddesi lafzı ile hâkimin tarafların talep sonuçlarıyla bağlı olmasını ondan fazlasına veya başka bir hak veya yükümlülüğün tespit veya tesisine hükmedemeyeceğini ifade eder. Talep sonucunda yer almayan uyuşmazlıkların dava yoluyla hâkim önüne gelmiş olduğundan bahsedilemez. Dolayısıyla tasarruf ilkesinin gereği olarak hâkim talep sonucundan fazla veya farklı hak ve borca, kendiliğinden el atarak hakkında hüküm tesis edemez³¹³. Taleple

---

³¹² KURU, Ders Kitabı, s. 217.

³¹³ ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s. 123.

bağlılık ilkesinin bu etkisi, tasarruf ilkesinin bir sonucudur ve taleple bağlılık ilkesi olmasa dahi yargılama bu kural üzerine devam eder.

Taleple bağlılık ilkesini etkin kılan hâkimin talep edilen her hususta hüküm tesis etmesi zorunluluğudur. Kanaatimizce taleple bağlılık ilkesini tasarruf ilkesinin bir boyutu olarak görmek ve ayrı bir ilke olarak ele almamak³¹⁴, hâkimin her talep hakkında hüküm tesis etmek zorunluluğunu³¹⁵ dayanaksız bırakır. Taleple bağlılık ilkesinin bu boyutu açısından hukuk yargılamasının hiçbir aşaması ve çeşidi için istisna getirilmemiştir. Talep sonucunda yer alan her unsur için kabul veya ret kararı verilmiş olmalıdır. Talep sonucunda yer alan bir hususun görmezden gelinmesi, hakkında karar verilmeksizin davanın sonlandırılması taleple bağlılık ilkesine aykırıdır. Hâkimin talepten daha azına karar verebilmesi, talebi kısmen kabul kısmen reddine ilişkin hüküm vermiş olmasından kaynaklanır.

Aile mahkemeleri de hukuk yargılamasının tümünde olduğu gibi tarafların talep sonucu ile bağlıdır. Fakat genel kabule göre³¹⁶ Medeni Kanun 170. Madde ile getirilen istisna, aile mahkemelerinin boşanma davalarında boşanma talebinin reddine karar vererek ayrılığa hükmetmesine izin vermiştir. Böylelikle eşler aleyhine talep sonucunda yer almayan bir hüküm tesis edilir. Ayrıca aile mahkemesi Hâkimi <türk Medeni Kanunu 169. Maddesi uyarınca gerekli önlemlere hükmedebileceğinden, tarafların geçici hukuki korumalara ilişkin talepleriyle bağlı değildir.

3.1.3. Taraflarca Getirilme İlkesi

Hukuk yargılaması davacının iddiaları ve davalının savunmaları üzerinden ilerler. Buna göre iddia ve savunmanın dayanağı vakıalar ve bu vakıaların ispatını sağlayan delillerin taraflarca mahkemeye sunulması taraflarca hazırlanma ilkesini ifade eder³¹⁷.

---

³¹⁴ Taleple bağlılık ilkesini, yalnızca tasarruf ilkesinin bir boyutu olarak, ayrı bir ilke görmeyen doktrin için bkz. **TANRIVER**, s. 350 vd. **ERDÖNMEZ**, Pekcanitez Usûl, s. 779 vd.

³¹⁵ **KURU**, Ders Kitabı, s. 345.

³¹⁶ **KURU**, Ders Kitabı, s.343; **ARSLAN**, Ramazan/**YILMAZ**, Ejder/**TAŞPINAR AYVAZ Sema**, Medeni Usûl Hukuku, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, 2017, s. 475; **ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN**, s. 123. Medeni Kanun 170. Madde hükmünün tasarruf ilkesinin bir istisnası olduğuna dair bkz. **ERDÖNMEZ**, Pekcanitez Usûl, s. 793.

³¹⁷ **KURU**, Ders Kitabı, s. 210.

Hukuk yargılamasının esas olarak bu ilke uyarınca yürütülür³¹⁸. Buna göre hâkim yalnızca taraflarca öne sürülen dava sebebi ve bunları desteklemek üzere mahkemeye sunulan ispat araçları ile hüküm verir.

Dava malzemelerinin mahkemeye eksik sunulmuş olmasının sorumluluğu tarafların üzerindedir. Ayrıca hâkim hayatın olağan akışında önüne gelen vakıa ve delilleri, taraflar dava dosyasına dahil etmemişse dikkate alamayacak ve bunun üzerine hüküm tesis edemez. Hâkim iki taraftan birinin dava dosyasına katmadığı vakıa veya delilleri kendiliğinden dikkate alamaz ve taraflara bir takım vakıa ve delilleri dava dosyasına eklenmesini hatırlatıcı davranışta bulunamaz. Aksi başlı başına hâkimin reddini gerektirir (HMK 36). Bunun gibi maddi hukuka ilişkin savunma araçları taraflarca ileri sürülmediği takdirde, dava dosyasından anlaşılrsa dahi hâkim dikkate alamaz. İstisnai olarak dava dosyasından anlaşılınan itirazlar hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınır³¹⁹.

Taraflarca hazırlanma ilkesinin istisnası kanunun hâkime kendiliğinden araştırma yetkisi ve ödevi verdiği hallerdir. Hukuk yargılamasında esas olan dava malzemelerinin taraflarca hazırlanması olsa da sınırlı olarak kendiliğinden araştırma ilkesine yer verilmiştir. Hâkime en çok araştırma ödevi verilen alan olarak aile hukuku yargılaması da kendiliğinden araştırma ilkesiyle işlememekte, sınırlı olarak hâkime dava malzemesi araştırma ödevinin yüklendiği görülmektedir. Bunun sonucu olarak hâkim yargılamayı neticelendirmek üzere vakıa ve bu vakıalara ilişkin delilleri araştırmakla görevlidir.

Ayrıca kendiliğinden araştırma ilkesinin sınırlı olarak uygulandığı boşanma evliliğin butlanı ve ayrılık davalarında hâkim tarafların ikrarı ile bağlı değildir (MK m. 184/3). Bunun gibi bu davalarda taraflara yemin teklif olunamaz (TMK m. 226). Hâkim taraflarca getirilme ilkesinin uygulandığı davaların aksine kesin delil sistemi kabul edilmemiştir. Hâkim boşanma davası gibi kendiliğinden araştırma ödevinin sınırlı olarak

---

³¹⁸ **ERDÖNMEZ**, Pekcanitez Usûl, s.799.

³¹⁹ Detaylı açıklama için. **ERCAN**, Meltem, “Medeni Usûl Hukukunda Maddi Hukuka İlişkin Savunma Vasıtaları”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üni. SBE, 2011.

uygulandığı davalarda, taraflarca getirilen ve kendiliğinden tespit ettiği tüm delilleri birlikte vicdani kanaatine göre uyuşmazlık hakkında karar verir³²⁰.

3.1.4. Teksif İlkesi

Teksif ilkesi, dava malzemesi olan vakıa ve delillerin yargılamanın belirli bir kesitinde mahkemeye getirilebilmesini ifade eder. Kanunda açıkça zikredilmez. Hukuk muhakemeleri kanunu 141 ve 176 vd. maddeleri ile vakıaların, 119,121,129,140/5 ve 145. Maddelerinde ise delillerin mahkemeye sunulacağı yargılama kesitine ilişkin sınırlama getirmiştir. Teksif ilkesine ilişkin istisnalar da ilgili maddelerde yer verilerek tüm hukuk yargılaması için yeknesak bir düzen benimsenmiştir.

Teksif ilkesi yalnızca dava malzemelerinin taraflarca getirilmesi ilkesinin geçerli olduğu davalarda uygulanır. Kamusal yararın ön planda olduğu boşanma davası gibi dava ve işler için hâkim her zaman yeni vakıa ve delillere ulaşılabilceği gibi taraflar da dava boyunca yeni vakıa ve delilleri mahkemeye sunabilir.

3.1.5. Hukuki Dinlenilme Hakkı

Avrupa İnsan Hakları sözleşmesinin “Adil Yargılanma Hakkı”na ilişkin maddesi medeni hak ve yükümlülüklerinin tespiti ve hiç şüphesiz tesisinde kişilerin “yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir yargı yeri tarafından, makul süre içerisinde, adil yargılanma ve aleni duruşma hakkına sahip” olduğuna hükmeder. Bu doğrultuda Anayasanın 36. Maddesi ile koruma altına alınan adil yargılanma hakkı HMK 27. Maddesinde hukuk yargılamasına hâkim ilkelerden sayılmıştır. Buna göre hâkim hukuk yargılamasının her alanı ve her aşamasında taraflar ve ilgililerin iddia ve savunmaları üzerine karar verir.

Hukuk yargılaması hukuki dinlenilme hakkının bertaraf edildiği bir hükme yer vermemiştir. Bu nedenle hukuki dinlenilme hakkı için istisna hallerden bahsetmek mümkün değildir³²¹. Fakat geçici hukuki koruma yargılaması gibi bazı özel durumlarda

---

³²⁰ ARAS, Bahattin, “Aile Mahkemelerinde yargılama Usûlü”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:65 Sayı:2, 2017, s. 163.

³²¹ ERDÖNMEZ, s. 864.

üstün kamu yararı gerekçesiyle hukuki dinlenilme hakkının ertelenebileceği³²² edilebileceği haller mümkündür. Bu durumda kanun koyucu aleyhine hukuki dinlenilme hakkı göz ardı edilen, kendisine karşı koruma talep edilen için “itiraz” başvuru yolunu öngörmüştür.

3.1.6. Usûl Ekonomisi

HMK 30. Madde ile ele alınan usûl ekonomisi ilkesi hukuk yargılamasının makul gider ve makul sürede etkin hukuki koruma sağlamasını ifade eder. Hâkimin görevi olarak usûl ekonomisi ilkesi istisnasız her uyuşmazlığın çözümü aşamalarının tümünde yargılamanın temelini oluşturur. Hâkim, yargı unsurlarının ve dava süjelerinin gerekenden fazla gider yapmasına veya hakkın tesisi için gerekenden fazla süre kaybetmesine engel olmakla görevlidir.

Usûl ekonomisi ilkesi, yargılama sürecinde sınır oluşturmak işlevi ile beraber ve daha önemlisi, usûl kurallarının yapımı aşamasında kanun koyucu için ana kriteri teşkil eder. Şüphesiz mahkeme usûl ekonomisi ilkesine aykırı düşmemek uğruna kanun açık hükmünü uygulamaktan kaçınmaz³²³.

Aile mahkemesi usûl ekonomisi temelinde bir yargılama takip etmekle beraber bu konuda azami özen göstermelidir. Zira aile mahkemelerinin görev alanına giren davalarda bireylerin çıkarı ile birlikte kamu yararı ön plana çıkmaktadır. Ayrıca etkin hukuki koruma sağlanması bakımında aile mahkemesinde devam eden davalar için süreler önemlidir. Kanun koyucu bu nedenle aile mahkemelerinde görülen davalar için birçok geçici hukuki koruma tedbiri hükmüne yer vermiştir. Bununla birlikte aile mahkemelerinin görev alanına giren geçici hukuki korumalar bu hassas yapı sebebiyle diğerlerinden farklı hükümlere tabi olabilmektedir. Örneğin evlilik birliğinin korunmasına yönelik geçici hukuki korumalar, evliliğin ayakta tutulması amacıyla yönelik olması sebebiyle boşanma davasına bağlı olmaksızın müstakil dava konusu tedbirlerdir.

---

³²² ERİŞİR, s. 5.

³²³ ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s. 148.

3.1.7. Dürüst Davranma Ve Doğru Söyleme Yükümlülüğü

Hukuk yargılamasının ilkelerinden biri olarak tarafların, tanıkların, müdahil ve dava arkadaşlarının dürüst davranma ve doğruyu söyleme yükümlülüğü vardır (HMK m. 29). Aile mahkemelerinin önüne gelen davalar için de davanın süjeleri dürüst davranma ve doğruyu söyleme yükümlülüğü altındadır. Bu ilke Maddi hukuktaki dürüstlük kuralının yargılama hukukundaki yansımasıdır. Bu doğrultuda davanın süjeleri yanlış bilgi vermemekle beraber³²⁴ kendilerine tanınan hak ve imkanları kötüye kullanmamakla yükümlüdür³²⁵. Örneğin Medeni kanun 217. Madde ile eşlere tanınan, diğer eşe olan borcu için ek süre isteme hakkı, ancak borcun ödenmesi halinde evliliğin tehlikeye düşmesi halinde gündeme gelir. Eşlerin böyle bir tehlike olmaksızın borcun ertelenmesini talep etmesi dürüstlük kuralına aykırıdır. Bu açıkça hakkın kötüye kullanılmasıdır.

3.1.8. Hâkimin Hukuku Uygulanması

Hâkim Türk hukukunu kendiliğinden uygular. Davanın süjelerinin hâkime uygulanacak hükümleri bildirme sorumluluğu olmadığı gibi hâkim davada uygulanacak hukuk kuralları bakımından yardım alamaz. Hukuki konularda bilirkişiye başvuru yasağı (HMK m. 266) ve dava dilekçesinde hukuki sebebin dava dilekçesinde eksik olması halinde tamamlanmasına gerek olmaması (HMK m. 119) bu ilkenin hukuk yargılamasında tezahürüdür. Hâkim Türk Hukukunu tüm normlarıyla kendiliğinden uygular. Örneğin mahkemenin nafaka türünün yanlış nitelendirilmesi talebin esasını değiştirmez. Tarafların tedbir nafakası talep ettiği davada, Hâkimin iştirak nafakasına hükmetmesi temyiz aşamasında bozma değil düzelterek onanması sonucunu doğurur³²⁶.

Hâkim maddi hukuk hükümlerinde olduğu gibi usûle ilişkin normu da uygulamakla görevlidir. Hâkim Türk kanunlar ihtilafı hükümlerini de kendiliğinden uygular. Bu kurallara göre yabancı hukukun yetkili olması durumunda Hâkim yabancı

---

³²⁴ ARSLAN/YILMAZ/TAŞĞINAR AYVAZ, s. 163.

³²⁵ ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s. 145; ARSLAN/YILMAZ/TAŞĞINAR AYVAZ, s. 163.

³²⁶ Yargıtay 3. HD, 23.6.2016, 5652/9811 (Erişim 25.02.2018 Kazancı İBB).

hukuku da kendiliğinden uygular. Fakat yabancı hukukun muhtevasının tespitinde taraflardan yardım alabilir (MÖHUK m. 2/I).

3.1.9. Doğrudanlık

Doğrudanlık ilkesi, hâkimin davayı bizzat inceleyip hükme bağlamasını ifade eder. Aile mahkemelerinde doğrudanlık ilkesi büyük önem arz eder. Aile mahkemesi hâkimi boşanma ve ayrılık davasında, talebin dayandığı olguların varlığını vicdani kanaati doğrultusunda taktir edeceğinden yargılama sürecine tüm yönleriyle hâkim olmalı ve bizzat her aşamada bulunmalıdır. Ayrıca resen araştırmakla görevli olduğu davalarda, davayı derinleştirmesi dava sürecini doğrudan takibiyle mümkündür. Aile mahkemelerinin özellikle gerekli ve yeterli geçici hukuki korumaya hükmedebilmesi için davanın tüm unsurlarına temas etmesi önemlidir. Hâkim kanunla öngörülen hallerde istinabe veya soru kağıdı gönderilmesi yoluyla dava malzemesiyle yüzleşmeksizin bilgi edinmiş olur.

3.1.10. Aleniyet

Hukuk mahkemelerinde duruşmalar taraflar ve taraf vekilleri başta olmak üzere herkese açık yapılır. Aleniyet ilkesi halkın yargıya olan güvenini sağlamak ve yargı mensupları için bir denetim unsuru olmak işlevini birlikte gerçekleştirir³²⁷. Fakat bu işlevlerin yerine getirilmesi uğruna özel hayatın gizliliği gibi anayasa ile korunan temel hakları³²⁸ ile genel ahlak ve kamu güvenliği göz ardı edilmemelidir. Zorunlu hallerde hâkim tarafların talebi üzerine veya kendiliğinden gerekçesini belirtmek suretiyle gizlilik kararı almalıdır. Bu bağlamda Hukuk Muhakemeler Kanununun gizlilik kararına ilişkin 28/2 maddesinde yalnızca genel ahlak ve kamu düzeninin zikredilmesi, gizlilik kararı alınmasının gerekli olduğu hallerin tespiti açısından eksiktir.

Aile mahkemeleri de medeni kanun 184/6 hükmü doğrultusunda, taraflardan birinin talebi üzerine duruşmanın gizli gerçekleştirilmesine karar verir. Duruşmanın

---

³²⁷ KURU, Ders Kitabı s. 48. ARAS, s. 171.

³²⁸ ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s. 143.

gizliliği davanın taraflar dışındaki üçüncü kişilerin duruşmaya katılamamasını ifade eder. Duruşmanın taraf ve taraf vekillerine kapalı olması söz konusu değildir. Hükümün açıklanmasına ilişkin gizlilik kararı alınmaz.

3.1.11. Hâkimin Yargılamayı Sevk Ve İdaresi

Yargılama faaliyeti tarafları tatmin ve koruma sunan bir görevin ifası değil, hâkimin yönettiği toplumu ve tarafları birlikte koruyan kamusal görev ve yetkiler bütünüdür. Duruşma düzeninin sağlanması hâkimin görevidir. Hâkim taraf vekilleri (HMK m. 79) ve duruşmada hazır bulunan kişilerin (HMK m. 151.) uygunsuz tutum ve davranışlarıyla ilgili onları uyararak ve gerekli tedbirleri almakla görevlidir. Hukuk mahkemesi hâkimi duruşma düzenini bozan kimseyi bu davranışına ilişkin uyarır ve gerekirse duruşma salonundan çıkarılmasını emreder (HMK m. 151). Bu hüküm avukatlar için uygulanmaz.

Hâkim yargılamanın seyrini belirlemek ve davanın bir sonraki aşamaya geçmesini sağlamakla görevlidir. Yargılamanın sevk ve idaresine ilişkin tarafların talebiyle bağlı olmadığı gibi, davanın bir sonraki aşamaya geçmesine engel olması da hâkimin sorumluluğunu gerektirir.

3.1.12. Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi

Hukuk Muhakemeleri Kanunu 31. Maddesi uyarınca hâkim uyuşmazlığın aydınlatılmasının zorunlu kıldığı hallerle sınırlı olmak üzere maddi veya hukuki açıdan belirsiz veya çelişkili gördüğü hususlar hakkında açıklama yaptırabilir, sorun sorabilir, delil sunulmasını isteyebilir. Hâkimin bu yetkiyi kullanması teksif ilkesine aykırılık teşkil etmemelidir³²⁹. Ayrıca hâkim taraflardan biri lehine veya aleyhine davayı aydınlatamaz. Hâkimin davayı aydınlatması görevi ona soru sorma, açıklama isteme ve delil isteme yetkisi verir. Hâkim bu yetkiyi yalnızca yargılamanın gidişatı ve adaletin tesisinin gerektirdiği ile sınırlı olarak kullanılmalıdır.

---

³²⁹ ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s. 149.

Hâkim yalnızca taraflarca getirilmesi ilkesinin uygulandığı davalarda bu hükme başvurmaya ihtiyaç duyar. Şüphesiz resen araştırma ilkesinin uygulama alanı bulunduğu dava ve işlerde hâkim uyuşmazlıkla ilgili her araştırmayı yapmakla yetkili ve görevlidir.

3.2. TÜRK MEDENİ KANUNUNDA YER ALAN AİLE MAHKEMELERİNİN GÖREV ALANINA GİREN DAVA VE İŞLERE İLİŞKİN USÛL HÜKÜMLERİ

3.2.1. 4787 Sayılı Kanun Kapsamında Yargılama Usûlü

3.2.1.1.Genel olarak

Aile mahkemelerinde uygulanacak yargılama usûlü 4787 sayılı Aile mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usûllerine dair kanunla belirlenmiştir. Buna göre “Özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, bu Kanunda hüküm bulunmayan konularda Türk Medenî Kanununun aile hukukuna ilişkin usûl hükümleri ile Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır.”. Aile mahkemesi önüne gelen dava için varsa özel kanun hükmünü, yoksa öncelikle 4787 sayılı kanun hükümlerini ve bu kanunda hüküm bulunmayan haller için Hukuk Muhakemeleri kanunu hükümlerine uygun yargılama gerçekleştirir. Çalışmanın devamında özel kanunlarda yer alan hükümlerden çalışma kapsamında olanlar detaylı ele alınacağından bu kısımda tüm özel kanun hükümleri irdelenmez.

3.2.1.2.Sulhe Teşvik

Sosyal devlet anlayışının, vatandaşın yargı yoluyla hak ve statüye kavuşmasından ziyade, arzulanan hak veya statünün yarıya başvurulmaksızın çözümlenmesidir. Bunun için alternatif uyuşmazlık çözümleri son yılların dikkat çeken konuları arasında yer almaktadır. Kanun koyucu, vatandaşını öncelikle yargı erkinin yükünü azaltmak, yargılama ile elde edilecek sonuç için daha az zaman, masraf ve enerji harcanmasını sağlamak adına alternatif uyuşmazlık çözümlerine yönlendirmeye başlamıştır. Bu toplumsal barış için de önemli bir adımdır. Søjelerinin barış ortamında kalmasına en çok ihtiyaç duyulan şüphesiz Türk medeni kanunun ikinci kitabını oluşturan aile hukukudur. Bu nedenle kanun koyucu aile hukukunu uygulamakta görevli aile mahkemeleri için

tarafları davanın esasına girmeden evvel sulh yoluyla uyuşmazlığı çözmeleri konusunda özel olarak görevlendirmiştir³³⁰.

Usûl hukuku kapsamında sulh³³¹, görülmekte olan bir davada tarafların aralarındaki uyuşmazlığı kısmen ya da tamamen sona erdirmek için mahkeme huzurunda yaptıkları bir sözleşmedir (HMK m.313)³³². Sulh taraflar arasındaki ihtilafı sona erdiren bir taraf işlemidir³³³. Geçerlilik ve içerik yönünden maddi hukuk hükümlerine tabi olan sulh sözleşmesinin etkileri, dava konusu işler yönünden mahkeme tutanağında yer almakla usûl hukukunda doğmaktadır³³⁴. Sulh sözleşmesi şarta bağlı olarak yapılmasında sakınca yoktur (HMK m. 313/4). Bunun gibi sulh sözleşmesinde dava konusu olmayan hususlarda da anlaşma sağlanabilir (HMK m. 313/3)³³⁵. Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri hususlarda yapılan sulh sözleşmesi geçersizdir (HMK m. 313/2).

Aile mahkemelerinin sulhe teşvikini düzenleyen hüküm, tarafların sulh sözleşmesi imzalamaları konusunda yönlendirmeyi emrettiğini savunan yazarlar bulunsa da³³⁶, 4787 sayılı kanunun 7. Maddesi ile hâkime yüklenen, teknik anlamda sulh olmalarını sağlamak değil³³⁷, tarafların uzlaştırılması görevidir. Teknik anlamda tarafların dava konusu uyuşmazlık hakkında sulh olmasını sağlamak değildir. Zira kanun aile mahkemelerini önlerine gelen tüm uyuşmazlıklarda tarafları sulhe teşvik etmelerini emretmiştir. 4787 sayılı kanunda, ön inceleme aşamasını düzenleyen HMK 137. Maddesinde olduğu gibi “sulhe teşvik” tabiri yerine aile içindeki sorunların sulh yoluyla çözümüne teşvik etmekten bahsettiğinden bundan teknik anlamda mahkeme içi sulh

---

³³⁰ 4787 sayılı Kanunun 7. Maddesine göre “Aile mahkemeleri, önlerine gelen dava ve işlerin özelliklerine göre, esasa girmeden önce, aile içindeki karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörünün korunması bakımından eşlerin ve çocukların karşı karşıya oldukları sorunları tespit ederek bunların sulh yoluyla çözümünü, gerektiğinde uzmanlardan da yararlanarak teşvik eder. Sulh sağlanmadığı takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında karar verilir.”.

³³¹ Dava açılmadan evvel yapılan veya dava açıldıktan sonra mahkeme tutanağına geçmeyen sulh sözleşmeleri mahkeme dışı sulh olarak adlandırılır ve tarafların maddi hukuk alanında sonuç doğurur (ATALI, Pekcanitez Usûl, s. 2035.).

³³² Detaylı bilgi için bkz. **KARAUZ**, Agah Kürşat, Sulh Sözleşmesi, Adalet Yayınevi, 2014.

³³³ Yargıtay 6 HD, 5.6.2012, 5433/8385. (Erişim ATALI, Pekcanitez Usûl, s.2035)

³³⁴ **ATALI**, Pekcanitez Usûl, s.2035.

³³⁵ Yargıtay 1 HD, 8.6.2015, 8923/8486. (Erişim 12.03.2019 Lexpera İBB)

³³⁶ **TEMEL**, Muhammed Zeki, “Aile Mahkemelerinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlü”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üni. SBE, 2007, s. 85.

³³⁷ **ARAS**, s.159; **GÜNAY İNAN**, s. 18.

kavramını anlamamak gerekir. Aile mahkemesi Hâkiminin görevi önüne gelen davanın esasına girmeden evvel barışçıl yollarla çözümüne teşvik etmek, tarafların davanın hasmı kalmasının önüne geçmektir.

3.2.1.3.Aile Mahkemesi Hâkiminin Sulh yoluyla çözüme teşvik etme zamanı

Taraflar, tasarruf ilkesinin her yönüyle etkin olduğu davalarda hükmün kesinleşmesine kadar sulh olabilirler. Fakat hâkimin sulhe teşvik ödevi davanın esasına girilmeden, ön inceleme aşamasında yerine getirilmelidir. Dava boyunca tarafların sulh olmak üzerine anlaşması, sulhe teşvik etme ödevinden umulan davanın en az süre, emek ve masrafla neticelenmesi amacını gerçekleştirmez. Bu nedenle hâkim davanın esasına geçmezden evvel tarafları sulhe teşvik etmelidir.

3.2.1.4.Aile Mahkemesi Yargılama Usûlü

Aile mahkemeleri somut olaya göre esasa girmeden evvel evlilik birliğinin temel değerlerinin korunması bakımından eşlerin ve çocukların sorunlarını tespit ederek öncelikle bu sorunların sulh yoluyla çözümüne teşvik edeceği 4787 sayılı kanunun 7. Maddesiyle hüküm altına alınmıştır. Buna göre hâkim gerektiği takdirde uzman yardımı alarak aile bireylerini sulhe teşvik eder.³³⁸ Sorunların sulh yoluyla çözülemediği takdirde hâkim esasa girerek davanın devamını sağlar. Hâkim davanın devamı için özel bir hüküm bulunmayan hallerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu uyarınca davanın devamını sağlar. Bu yönüyle aile mahkemelerinin görev alanına giren davalar için çekişmeli veya çekişmesi yargı kollarından hangisine dahil olduğuna göre Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulama alanı bulur.

3.2.2. 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Yargılama Usûlü

3.2.2.1.Görev

Hukuk Muhakemeleri kanunu 382. Maddesi hükmü ile 6284 sayılı kanun kapsamında hâkim tarafından verilecek tedbirlerin çekişmesiz yargı işi olduğu kabul edilmiştir. Çekişmesiz yargı işleri için aksine bir düzenleme bulunmadığı sürece sulh hukuk mahkemeleri görevlidir (HMKm.383) Fakat özel kanun olarak, 6284 sayılı ailenin

---

³³⁸ MERAL, s.10.

korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesine dair kanun, bu kanunda öngörülen işler³³⁹ için aile mahkemelerini görevlendirmiştir (6284 sk. M. 2).

3.2.2.2.Yetki

6284 sayılı kanun kapsamında geçici hukuki koruma kararı vermeye, koruma talep edenin an çabuk ve en kolay ulaşabileceği yer mahkemesi yetkilidir. Bunun sonucu olarak açıkça kötüye kullanılmamış olması kaydıyla koruma kararı için her aile mahkemesine başvurulabilir. Böylelikle şiddetin önlenmesi ve tekrarının engellenmesi mümkün olan en etkin koruma tesis edilmesi amaçlanmıştır.

3.2.2.3.İlgililer ve Başvuruya yetkililer

6284 sayılı kanun ile geçici hukuki koruma talep etme yetkisi ilgili ile birlikte Bakanlık veya kolluk görevlilerine ve Cumhuriyet savcısına da verilmiş olmakla birlikte, bu kanun kapsamında hükmedilen tedbirlerin çekişmesiz yargı yoluna tabi olması sebebiyle bir davadan bahsedilemeyeceği gibi taraf da söz konusu olmaz³⁴⁰. Çekişmesiz yargıda taraf değil ilgililer vardır. 6284 sayılı kanundaki koruma tedbirlerinin ilgilileri korunan ve talebin kabul edilmesi halinde kendisine karşı koruma talep edilendir³⁴¹. Korunan kanun açık hükmü ile sayılan dört gruptan oluşur. Bunlar kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurlarıdır. Kendisine karşı koruma talep edilen ise şiddet uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişidir. Aile bireyinin koruma talep ettiği işleride kendisine karşı koruma talep edilen yalnızca bir diğer aile bireyi olabilir.

3.2.2.4.Süreler

6284 sayılı kanunun öngördüğü koruma kararları, şiddet tehlikesine karşı alındığından önem ve özellik arz etmektedir. Bu öneme binaen kanun koyucu korumanın şiddet veya tehlikesi olduğu andan itibaren her zaman talep edilmesini ve gecikmeksizin karara bağlanmasını emretmiştir (6284 s.k. m. 8) Buna göre önleyici tedbir kararları

---

³³⁹ **KURU**, NK, s.25.

³⁴⁰ **KURU**, NK, s.20.

³⁴¹ 6284 sayılı Kanunun 8. Maddesi uyarınca geçici hukuki koruma talebinin kabulü kararının korunan ve kendisine karşı koruma talep edilene tebliğ edilecekken, geçici hukuki koruma talebinin reddi yalnızca koruma talep edene tebliğ edilir.

geciktirilmeksizin verilmeli ve etkin hukuki koruma sağlanmasını engelleyecek şekilde geciktirilmemelidir.

Bu kanun kapsamındaki geçici hukuki korumalar ilk defada en fazla altı ay için verilebilir. Hâkim kararında mutlaka bir süre ön görmekle beraber bu süre altı ayı geçemez. Ancak şiddet veya şiddet uygulama tehlikesinin kararın sona erdiği tarihten sonra da devam edileceği anlaşıldığı andan itibaren hâkim kendiliğinden veya ilgilinin, Bakanlığın veya kolluk görevlilerinin talebi üzerine korumanın süresi veya şeklinin değişmesi yönünde karar alabilir (6284 s.k. m. 8) Değişen durumlar doğrultusunda hâkim kendiliğinden veya karar üzerine geçici hukuki koruma kararını kaldırabilir veya yeni bir korumaya hükmedebilir.

3.2.2.5.Yargılama Usûlü

6284 sayılı kanun uyarınca talep edilen korumalar çekişmesiz yargı yoluna tabidir. Buradan hareketle bir davadan söz etmem mümkün değildir. Hâkimin kendiliğinden araştırma yetkisine sahip olması nedeniyle, bu kapsamdaki koruma kararları birer yargı işidir. İlgili, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı veya kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine yargılama, basit yargılama usûlü ile kendiliğinden araştırma ilkesin tabi olarak gerçekleştirilir. Kanunda yer alan koruyucu tedbir kararları için şiddetin gerçekleştiğini gösterir delil veya belge aranmaz (6284 m.8/3).

Çekişmesiz yargı işi olması sebebiyle 6284 sayılı kanun kapsamında talep edilen korumalar için taraf veya davalıdan bahsetmek mümkün değildir. Geçici hukuki korumalar ilgilisi tarafından talep edilebilir ayrıca Bakanlık veya kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu tarafından yapılan başvurular da yeterli olur. 6284 sayılı kanun 20. Maddesi uyarınca, kanun kapsamında geçici hukuki koruma ve icra ve infazı için yapılan başvurular için (posta gideri dahil olmak üzere) hiçbir masraf talep edilmez³⁴².

---

³⁴² GENÇCAN, Aile, s.939; KÖSEOĞLU Bilal/KOCAAĞA Köksal, Aile Hukuku ve Uygulaması Bilimsel Görüşler, Yargı İçtihatları, Türkiye Barolar Birliği, 2009, s. 362.

Önleyici tedbir kararları ise geciktirilmeksizin verilir. Koruyucu ve önleyici tedbir kararları kanunun etkin koruma sağlamasına engel olacak şekilde geciktirilemez. 6284 sayılı kanun kapsamında geçici hukuki koruma kararı verebilmek için hâkim delil ve belge aramayacaksa da şiddet olgusunun varlığına ilişkin araştırma yapmalı ve özellikle mahkemeye sunulan delillerin tümünü kararında esas almalıdır. Mahkeme kararın etkinliğini sağlamak adına tam veya yaklaşık ispat aramamakla birlikte, şiddet uyguladığı iddia edilenin kişisel ve hukuki alanına, temeli olmayan iddialar doğrultusunda, sınırlama getirmekten kaçınılmalıdır.

6284 sayılı kanun uyarınca verilen geçici hukuki koruma kararları gerekçeli olmalıdır³⁴³. 6284 uyarınca talep edilen geçici hukuki korumanın reddi kararı yalnızca koruma talep edene tebliğ edilirken, kabulü halinde koruma talep edene ve kendisine karşı koruma kararı verilene tebliğ edilir

3.2.2.6. Gizlilik

Hâkim gerekli gördüğü takdirde, talep üzerine veya kendiliğinden gizlilik kararı alabilir. Gizlilik kararı doğrultusunda korunan kişi, diğer aile bireyleri ve yakınlarına ait tüm bilgi ve belgeler resmi kayıtlarda gizli tutulur (6284 m. 8). Korunanın bilgilerinin gizliliği Cumhuriyet Başsavcılıkları Ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas Ve Usûller Hakkında Yönetmelik Kapsamında sağlanır. Korunana yapılacak tebligatlar için Şiddet Önleme ve İzleme Merkezine ait adrese yapılır. Gizlilik kaydı ayrıca tedbir kararının uygulanacağı yer nüfus müdürlüklerinde ilgilinin nüfus kaydına işlenir. Böylelikle korunanın resmi başvuruları için adres kaydı talep edilmez. Gizlilik kararı verilen kayıtlar yalnızca elektronik ortamda tutulur.

3.2.3. Evlilik Birliğinin Korunmasına Yönelik Geçici Hukuki Korumalar İçin Yargılama Usûlü

3.2.3.1. Görev

Çalışmamızda ele alınan geçici hukuki korumaların tümünde olduğu gibi, evlilik birliğinin korunmasına yönelik geçici hukuki korumalarda görevli mahkeme aile

---

³⁴³ Salih Söylemezoğlu Kararı, 6.1.2016, (Erişim www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr 09.03.2019)

mahkemeleridir. 4787 Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usûllerine Dair Kanunun 4/1. Maddesi “22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabı...”nda yer alan işler için aile mahkemelerini görevlendirmiştir. Evlilik birliğinin korunmasına yönelik tedbirleri ön gören hükümler, Medeni Kanunun ikinci kitabın birinci kısım birinci bölümünde (m. 190, 194 ve 195-199), ikinci kitabın birinci kısım dördüncü bölüm birinci ayırımında (206 ve 2017) yer almaktadır. Bu nedenle boşanma davası açılmadan evvel de evlilik birliğinin korumaya yönelik alınacak geçici hukuki koruma kararları için aile mahkemeleri görevlidir.

3.2.3.2.Yetki

Medeni Kanun 201. Maddesi evlilik birliğinin korunmasına yönelik tedbir kararları için, eşlerden birinin yerleşim yeri mahkemesini yetkili kılmıştır. Bu hüküm evliliğin korunmasına yönelik davalar için özel kanun olduğundan Hukuk Muhakemeleri Kanununun yetkiye ilişkin hükmünün yerine geçmiştir. 201. Madde uygulaması davalının yerleşim yeri ile beraber davacının yerleşim yerinin de yetkili olması sonucunu doğurur.

Bu durumda eşler birlikte yaşıyorsa birlikte yaşanılan yer mahkemeleri, ayrı yaşıyor ise iki yerleşim yerinden biri mahkemeleri geçici hukuki koruma kararı almakta yetkili olur. Eşlerin ayrı yaşadığı davalarda, her iki eş de koruma talep edecekse yetkili mahkeme ilk koruma talep eden için eşlerden birinin yerleşim yeri olsa da sonradan koruma talep eden eş için seçme hakkı ortadan kalkar. İlk koruma talep eden eşin dava açtığı mahkeme ikinci koruma talebi için kesin yetkili olur (201/II). Usûl ekonomisi ilkesi gereği geçici hukuki koruma talep eden eşin, daha sonraki ve bağımsız geçici hukuki korumaları için de ilk koruma kararını veren mahkeme kesin yetkili olmalıdır (AY m. 141/IV, HMK m. 30).

Ayrıca evlilik birliğinin korunmasına yönelik geçici hukuki korumaların değiştirilmesi ve kaldırılması hususunda da başvuru sahibinin hangi eş olduğu önemli olmaksızın geçici hukuki koruma kararını veren mahkeme yetkilidir. Fakat her iki eşin de yerleşim yerinin değişmesi halinde, geçici hukuki koruma kararının değiştirilmesi veya kaldırılması için yetkili mahkeme, kararı veren mahkeme değil, eşlerden birinin yerleşim yeridir (201/III).

3.2.3.3.Taraflar

Evlilik Birliğinin korunmasına yönelik tedbirler için açılacak davanın tarafları geçici hukuki koruma talep eden davacı ve eşidir. Medeni Kanun 195. Maddesi geçici hukuki koruması talep hakkını münhasıran eşlere tanımıştır. Taraf mahkemeden kendi adına hukuki koruma talep eden ile kendisine karşı koruma talep edilendir³⁴⁴. Medeni Kanun hükmü uyarınca mahkemeden evlilik birliğinin korunmasına yönelik geçici hukuki koruma talep edebilecek olan evli kadın ve erkek açılacak davada davacı tarafı, eşi ise davalı tarafı oluşturur. Talep hakkı yalnız eşlerde olduğundan, söz konusu evlilik birliğinin sùjelerinin dışındakiler için davayı takip yetkisi olduğundan bahsedilemez (HMK m. 114).

Evlilik birliğinin korunması tedbirlerinden “eşlerden birinin temsil yetkisinin sınırlandırılması veya kaldırılması”, “Aile konutu ile ilgili işlemler için eşin rızasının sağlanamadığı hallerde Hâkimin müdahalesinin istenmesi”, “Mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüştürülmesi veya Hâkim kararıyla mal ayrılığına dönüşen rejimin eski duruma getirilmesi” talepleri çekişmesiz yargı işi olduğundan (HMK m. 382) taraf değil ilgisinden bahsetmek mümkündür. Bu urumda eşler yargılamada ilgili sıfatıyla yer alır.

Evlilik birliğinin korunmasına ilişkin geçici hukuki koruma talep etme hakkı, kişiye nisbi sıkı sıkıya bağlı haklardandır³⁴⁵. Bu nedenle eşlerin yasal temsilcisi de söz konusu tedbirlerin alınmasını hâkimden talep edebilir. Örneğin ayırt etme gücünden yoksun eş adına yasal temsilcisi, evlilik birliğinin korunması için 195 gerekli tedbirleri talep edebilir. Bu durumda dahi davanın tarafı veya yargı işinin ilgilisi eşler olur. Yasal temsilci davada taraf olmamakla birlikte, taraf usùl işlemlerinin tümünü tarafmışçasına yerine getirebilir³⁴⁶.

3.2.3.4.Sùreler

Eşler evliliğin kurulmasından sona ermesine kadar her zaman evlilik birliğini korumaya yönelik koruma tedbiri talebinde bulunabilir. Ayırt etme gücüne sahip evli

---

³⁴⁴ PEKCANITEZ Hakan./ TAŞ KORKMAZ Hülya, Pekcanitez Medeni Usùl Hukuku, 15. Bası, 2017, s. 548.

³⁴⁵ ÖZTAN, s. 330; GÜMÜŞ, s. 133.

³⁴⁶ ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s. 268.

olmayan erkek ve kadının, yetkili memur önünde bizzat ve birbiri ardına evlenme iradesini açıklamasından itibaren geçici hukuki korumaya hükmedilebilir. Evlilik ölüm ve ölüm karinesine ilişkin karar ile kendiliğinden boşanma, evliliğin butlanı, gaiplik halinde ise hâkim kararı ile sona erer. Sona erme anına kadar evliliğin korunmasına yönelik geçici hukuki koruma talep etmek mümkündür.

Evlilik Birliğinin korunması için, evlilik resmi olarak devam ettiği sürece ve evlilik birliğini ilgilendiren bir davanın derdest olmadığı hallerde dava açılması mümkün olmakla beraber, evlilik birliğini konulan derdest bir davanın bulunması halinde o dava ile birlikte evlilik birliğini korumaya yönelik geçici hukuki korumalar talep edilebilir. Evlilik birliğini konu alan bir davanın varlığı halinde, geçici hukuki koruma istemiyle açılan sonraki davanın hukuki yarar bulunmadığı gerekçesiyle usûlden reddi gerekir (HMK 114). İki davanın birlikte derdest olması halinde usûl ekonomisi ilkesine uygun olarak bu iki dava birleştirilmelidir.³⁴⁷.

3.2.3.5.Yargılama Usûlü

4787 sayılı aile mahkemelerinin kuruluş görev ve yargılama usûlüne dair kanun, aile mahkemelerinin usûl bakımından bir özel hüküm varsa onu, özel hüküm yoksa 4787 sayılı kanunu, onda bir hüküm yoksa Türk Medeni kanunda bulunan aile hukukuna ilişkin usûl hükümlerini ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu uygulayacağını emretmiştir. Evlilik birliğini korumaya yönelik davalarda hâkim öncelikle tarafların sulh yoluyla uyuşmazlığı sona erdirmesi için onları yönlendirir. Başarılı olmadığı takdirde başkaca bir hüküm bulunmadığından hukuk muhakemeleri kanununun öngördüğü doğrultuda davanın devamını sağlamalıdır. Geçici hukuki korumalar basit yargılama usûlüne tabidir (HMK m. 316). Bu nedenle Hukuk Muhakemeleri Kanununda geçici hukuki korumalara yönelik özel hüküm bulunmayan hallerde HMK 316 ve devamı uygulama alanı bulur.

Evlilik birliğinin korunmasına yönelik geçici hukuki korumalar eşler arasında açılmış bir dava olmaksızın gündeme geleceği için eşlerden biri veya her ikisinin birlikte talebi aranmaktadır. Eşlerden biri veya her ikisi birlikte HMK 119. Madde uygun vereceği dava dilekçesi ile mahkemeden geçici hukuki koruma talep eder. Geçici hukuki

---

³⁴⁷ Detaylı bilgi için: **ERMENEK**, İbrahim, Davaların Birleştirilmesi.

korumaları basit yargılama usûlüne tabi olması nedeniyle davalının iki hafta içinde vereceği cevap dilekçesi ile, davanın dilekçeler aşaması sona erer tahkikat aşamasına geçilir (HMK m. 317/3). Basit ayrgılama usûlünde hâkim mümkünse yargılamayı dosya üzerinden yapacak, mümkün olmayan hallerde ön inceleme duruşmasından ayrı olmak üzere, iki duruşma arasında geçen süre bir aydan fazla olmamak üzere, en fazla iki duruşma sonunda karar aşamasına geçer (HMK m.320/3) Evliliğin korunmasına yönelik hâkim müdahalesi için tarafların dinlenmesi zorunlu olduğundan dosya üzerinden karar vermesi mümkün olmamalıdır³⁴⁸. Basit yargılama usûlüne tabi davalarda, işlem den kaldırılmasına karar verilmiş olan dosya, yenilenmesinden sonra takipsiz bırakılırsa, dava açılmamış sayılır (HMK m. 320/4).

Basit yargılama usûlünde hâkim kararı, gerekçesi ile birlikte karara ilişkin tüm hususları taraflara tefhim eder. Ancak zorunlu hallerde, gerekçeli kararın en geç bir ay içinde tebliğ edilmek üzere, hâkim gerekçesini tutanağa kaydetmek şartıyla yalnızca karar özetini tefhim eder (HMK m. 321/2).

3.2.3.6.Sona Ermesi

Evliliğin korunmasına ilişkin önlemler mahiyeti gereği süresiz önlemlerdir. Bu nedenle Hâkim kararında bir süre belirtmişse geçici hukuki koruma kararı o süre itibariyle sona erer. Hâkim kararında bir süre ön görmemişse geçici hukuki korumanın evlilik birliği sona erene dek etkili kalacağı öngörülmektedir. Fakat taraflar değişen durumlar üzerine geçici hukuki koruma kararının değiştirilmesi veya dava sebebi olan halin ortadan kalkması üzerine kararın kaldırılması için kararı veren mahkemeye başvuruabilir (TMK m. 199). Ancak her iki eşin de yerleşim yeri değişmişse kararın değiştirilmesi veya kaldırılması için eşlerden birinin yeni yerleşim mahkemesine başvurulmalıdır ((TMK. m. 201/III) Değişiklik davası usûli inşai davadır³⁴⁹.

Bu önlemlerin bazıları ise bir defaya mahsus uygulanmakla tükenen önlemlerdir. Örneğin aile konutu kira sözleşmesini feshetmek isteyen fakat haklı bir sebebi olmaksızın diğer eşin rızasını alamayan taraf lehine tesis edilen geçici hukuki koruma (Medeni

---

³⁴⁸ ÖZTAN, s. 330.

³⁴⁹ GÜNAY İNAN, s. 79.

Kanun 194/II) bir kez uygulanmakla tükenir. Böylelikle karar kendiliğinden sona erer. Bu örnekte olduğu gibi bir veya sayılı uygulama ile etkisi sona erecek geçici hukuki koruma kararları ise uygulanmakla tükenir ve sona erer. Geçici hukuki koruma kararlarının inşai etkisinden dolayı verildikleri an uygulanmış olurlar bu nedenle bu grupta yer alan geçici hukuki koruma kararlarının değiştirilmesi veya kaldırılmasından söz etmek mümkün değildir³⁵⁰.

3.2.4. Boşanma Ve Ayrılık Davalarında Yargılama Usûlü

3.2.4.1. Görev

Boşanma veya ayrılık davası açıldığı andan itibaren, boşanma davasının görüldüğü mahkeme, dava süresince gerekli bütün önlemleri almakla görevlidir. 4787 sayılı kanun uyarınca aile mahkemeleri “22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun İkinci Kitabı ile 3.12.2001 tarihli ve 4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile hukukundan doğan dava ve işler”i (4787 s. k. m. 4) görmekle görevlidir. Bu doğrultuda boşanma davası aile mahkemesi olan yerlerde aile mahkemesinde, aile mahkemesinin bulunmadığı yerlerde aile mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemelerinde görülür. Boşanma davasının görüldüğü mahkeme dava süresince gerekli geçici hukuki koruma kararlarına hükmetmekle görevlidir.

3.2.4.2. Yetki

Medeni kanun 169 ve devamı kapsamındaki geçici hukuki korumalar talep olmaksızın hâkimin gerekli gördüğü taktirde kendiliğinden alabileceği kararlardır. Ayrıca Bu kapsamda geçici hukuki korumaya hükmedilebilmesi ancak ve ancak derdest bir boşanma, ayrılık veya evliliğin iptali davasının varlığıyla mümkündür. Dolayısıyla boşanma davasının görüldüğü mahkeme geçici hukuki korumaya hükmetmekle görevli ve yetkilidir. Derdest bir dava olmaksızın 169 ve devamı maddeleri uyarınca geçici hukuki koruma talebi mümkün değildir.

3.2.4.3. Taraflar

---

³⁵⁰ ÖZTAN, s. 391.

Hâkim ancak bir boşanma veya ayrılık veya evliliğin iptali davası ile önüne gelen evlilikler için geçici hukuki korumaya hükmedebilir. Bu nedenle TMK 169. Madde ve devamındaki geçici hukuki korumalar boşanma, ayrılık ve evliliğin iptali davasının tarafları için gündeme gelir.

3.2.4.4.Süreler

Türk Medeni kanunu 169. Maddesinde öngörülen geçici hukuki korumalar, en çok geçici hukuki koruma özelliği gösteren kararlardır. Bu geçici hukuki koruma kararları bir dava içinde gündeme gelir ve davanın talep sonucuna sıkı sıkıya bağlıdır. Hâkimin kendiliğinden hareket edebilmesi yönüyle geniş bir yetkiye sahip olduğu bu kararlar davanın açılmasından asıl davadaki talep sonucuna ilişkin kararın kesinleşmesine kadar gündeme gelir. Boşanma, ayrılık veya evliliğin iptali davası sürecinde hâkim en erken davanın açıldığı tarihten başlamak üzere, davaya ilişkin kararın kesinleştiği tarihe kadar geçici hukuki korumaya hükmedebilir. İlk derece mahkemesi kararı üzerine yapılacak kanun yolu yargılamasında da hâkimin geçici hukuki korumaya hükmetmesi mümkündür.

Ayrıca hükmedilen geçici hukuki koruma, kararda belirtildiği sürece davanın açıldığı andan itibaren geriye etkili sonuç doğurabilir ve her hal ve durumda asıl talebe ilişkin kararın kesinleşmesiyle kendiliğinden sona erer. Asıl talep ile bağılılığı sonucu hâkimin hükmün kesinleşmesinden sonra da etkisini devam ettirir bir geçici hukuki korumaya hükmetmesi mümkün değildir.³⁵¹

Yargıtay bunun istisnası olarak boşanma davası sonunda ayrılık kararı verilmesi halinde tedbir nafakasının hükmün kesinleşmesine kadar devam etmesi etkin bir koruma sağlamaz. Hâkimin ayrılık geçici hukuki koruması için belirlediği süre boyunca tedbir nafakası devam edecek şekilde hüküm tesis edilmelidir³⁵². Kanaatimizce boşanma davasına ilişkin kararın kesinleşmesi ile tedbir nafakası sona erer. Bu nedenle ayrılık süresince devam etmesi beklenen nafaka artık bağımsız tedbir nafakası olacağından ancak

---

³⁵¹ **MERAL**, s. 55

³⁵² Yargıtay 2. HD, 28.2.2012, 20232/4124 (Erişim Kazancı İBB 15.01.2018)

tarafardan birinin talebi üzerine verilecek bağımsız tedbir geçici hukuki koruması kararıyla nafakanın devamı mümkün olur³⁵³.

Nafaka hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olması sebebiyle nafaka alacaklısı veya borçlusundan birinin ölümüyle sona erer. Mirasçılara intikal etmez. Devredilemez.

3.2.4.5.Yargılama Usûlü

Boşanma ve ayrılık davası süreci için öngörülen geçici hukuki korumalar için kanun koyucu talep edilmesini aramamıştır. Bu nedenle hâkim kendiliğinden harekete geçerek gerekli önlemleri almalıdır. Aile mahkemesi hâkimi önüne gelen boşanma, ayrılık ve evliliğin butlanı talepli dava için, dosyadan el çekmediği sürece geçici hukuki korumaya hükmedebilir. Ayrıca taraflar da her zaman geçici hukuki koruma talebinde bulunabilir.

Boşanma davasında gündeme gelen geçici hukuki korumalar nihai karara sıkı sıkıya bağlı olması sebebiyle, asıl davanın yargılama usûlüne tabi olur. Hâkimin tarafların ikrarıyla bağlı olmadığı boşanma, ayrılık ve evliliğin iptali davasında geçici hukuki koruma kararı için de tarafların ikrarıyla bağlı değildir. Yemin teklif edilemez. Kendiliğinden harekete geçme ve kendiliğinden araştırma ilkesi geçerli olur.

Yalnızca tedbir nafakasına hükmedebilmek için hâkimin, eşlerin haklı bir nedene dayanarak ayrı yaşadığı konusunda tam ispat düzeyinde kanaate varmış olması aranmaktadır. Hâkim geçici hukuki korumaya ilişkin ara kararını tefhim ve tebliğ eder. Geçici hukuki koruma aksi kararda belirtilmediği sürece derhal uygulanır.

3.2.4.6.Sona Ermesi

Boşanma davası devam ederken hükmedilen geçici hukuki korumalar asıl davaya olan sıkı bağ nedeniyle boşanma davasına ilişkin hükmün kesinleşmesi ile sona erer. Hüküm dava devam ederken karar verilen bir geçici hukuki korumanın devamını emrediyorsa, o geçici hukuki koruma artık nihai hukuki korumadır. Geçici hukuki korumaların hâkim kararı ile hükmün kesinleşmesinden sonra devam ettiğinden bahsetmek yanlış olur. Geçici hukuki koruma kararı veren hâkim belirli bir süre

---

³⁵³ DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s.176. ÖZTAN, s. 359. Aksi grş. MERAL, s. 54.

öngörmemişse, boşanma davasını ret veya kabul kararının kesinleşmesi ile geçici hukuki koruma sona erer.

3.3. AİLE MAHKEMESİNİN GÖREV ALANINA GİREN GEÇİCİ HUKUKİ KORUMALARA KARŞI KANUN YOLU

Geçici hukuki koruma kararlarına karşı tek başına kanun yoluna başvurulması mümkün değildir. Ancak tarafların hukuki dinlenilme hakkı ertelenerek verilen geçici hukuki koruma kararlarına karşı itiraz üzerine alınan karara karşı istinaf kanun yolu açıktır (HMK m. 394/1). Buna göre itiraz etmek isteyen taraf kararın tefhim veya tebliğinden itibaren bir hafta içinde itirazını dilekçe ile mahkemeye sunmalıdır (HMK 394/2). Bu kapsamda verilen geçici hukuki korumaların kesinleşmeksizin icra edilmesi mümkün değildir. Bu sebeple kanun koyucu itiraz başvurusunun değerlendirilmesi sonucu verilecek karar için bir hafta süre tanımıştır. İtiraz merci başvurudan itibaren bir hafta içinde karar vermelidir. Böylelikle geçici hukuki koruma kararına karşı 2 hafta içinde itiraz başvurusu yapılmamışsa veya itiraz başvurusu üzerine en geç bir hafta içinde verilecek kararla geçici hukuki koruma kararı kesinleşir ve icra edilebilir.

HMK 341. Maddesi uyarınca ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararlarına karşı yapılan itiraz başvurusu üzerine verilen kabul veya ret kararına karşı istinaf kanun yoluna başvuru mümkün olmakla beraber istinaf yargılaması sonucu verilen karar kesindir³⁵⁴. Temyizi mümkün değildir. Fakat hükmün açık ifadesi uyarınca istinaf yolu tüm geçici hukuki korumalar için değil yalnızca ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz niteliğindeki geçici hukuki korumalar için istinaf yolu açılmıştır. Bu durumda aile mahkemesi tarafından verilen geçici hukuki koruma kararlarına karşı yapılan itiraz başvurusuna karşı temyiz yolunun kapalı olduğu kesin olmakla beraber, istinaf yoluna gidilip gidilemeyeceği incelenmelidir.

Çekişmesiz yargı işi olması sebebiyle 6284 sayılı kanun uyarınca verilen geçici hukuki korumalara karşı kanun yolu kapalıdır. Bu kanun kapsamında verilen kararlara karşı tefhim veya tebliğinden itibaren iki hafta içinde ilgililer tarafından aile mahkemesine itiraz edilebilir (6284 m. 9/1). Hâkim tarafından verilen tedbir kararlarına

---

³⁵⁴ Yargıtay İBK, 17.4.2014, 1/1 (Resmi Gazete s. 28975)

itiraz üzerine dosya, o yerde aile mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde aile mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde asliye hukuk mahkemesine, aile mahkemesi hâkimi ile asliye hukuk mahkemesi hâkiminin aynı hâkim olması hâlinde ise en yakın asliye hukuk mahkemesine gecikmeksizin gönderilir (6284 m. 9/2).

Bu kapsamda verilen geçici hukuki korumaların kesinleşmeksizin icra edilmesi mümkün değildir. Bu sebeple kanun koyucu itiraz başvurusunun değerlendirilmesi sonucu verilecek karar için bir hafta süre tanımıştır. İtiraz merci başvurudan itibaren bir hafta içinde karar vermelidir. Böylelikle geçici hukuki koruma kararına karşı 2 hafta içinde itiraz başvurusu yapılmamışsa veya itiraz başvurusu üzerine en geç bir hafta içinde verilecek kararla geçici hukuki koruma kararı kesinleşir ve icra edilebilir.

Boşanma ve ayrılık davaları sürecinde verilen geçici hukuki koruma kararlarının nihai karara bağılıkları nedeniyle, bu kararlara karşı tek başına kanun yoluna başvurulması mümkün değildir. Ancak asıl davaya ilişkin kararla birlikte kanun yoluna başvurulabilir³⁵⁵.

3.4. HARÇLAR

Geçici hukuki koruma kararları başvuru ve karar ve ilam harcına tabidir. Başvuru harcı, harçtan muaf olmayan tüm dava ve işler için maktudur. Karar ve ilam harcı ise nisbi veya maktu olabilmekte ve fakat geçici hukuki korumalar için maktudur. Buna göre aile mahkemelerinin görev alanına giren geçici hukuki korumalar için maktu başvuru karar ve ilam harcı ödenmesi gerekir.³⁵⁶

6284 sayılı kanun 20. Maddesi hükmüyle “Bu Kanun kapsamındaki başvurular ile verilen kararların icra ve infazı için yapılan işlemlerden yargılama giderleri, harç, posta gideri ve benzeri hiçbir ad altında masraf alınmaz. Bu Kanununun 17 nci maddesi uyarınca yapılan ödemeler gelir vergisi ile veraset ve intikal vergisinden, bu ödemeler için düzenlenen kâğıtlar ise damga vergisinden müstesnadır.”

---

³⁵⁵ GENÇCAN, Boşanma, s. 884.

³⁵⁶ KURU, Ders Kitabı, s. 584; TANRIVER, s. 1039

3.5. ADLİ TATİL

Hukuk muhakemelerinin adli tatile ilişkin hükmü uyarınca geçici hukuki korumaların tümü adli tatilde görülecek işlerdendir (HMK m. 103/1). Bundan hareketle Aile Mahkemelerinin görev alanına giren tüm geçici hukuki koruma adli tatil süresince de talep edilir, yargılaması yapılabilir ve karara bağlanabilir.

SONUÇ

Etkin hukuki korumanın sağlanması araçlarından biri de geçici hukuki koruma kararlarıdır. Geçici hukuki koruma kararlarının işlevi, yargılama sonunda elde edilecek hukuki korumanın, yargılama süreci sonuna kadar erişilebilir kalmasını sağlamak ve/veya gerekli olduğu durumlarda yargılama sürecinde etkili olacak bir düzen tesis etmektir.

Aile Mahkemelerinin görevine giren dava ve işlerde evlilik birliğinin, çocuğun üstün yararının ve bunları kapsayan ve fakat daha fazlasını içeren kamu yararının korunması özel önem arz eder. Aile mahkemesi nihai kararının bu değerlerin korunması üzerine inşa edeceği gibi, yargılama sürecinde de bunların korunmasına yönelik tedbirler almakla görevlidir. Tüm bunları incelemek üzere çalışmamızı “Aile Mahkemelerinin Görev Alanına Giren Geçici Hukuki Koruma Kararları” başlığında ortaya koyduk.

Birinci bölüm geçici hukuki koruma kararlarının tanımı, niteliği, muhtevası ve türlerinin, Türk hukukunda uygulanan geçici hukuki koruma kararı örneklerinden ve literatürde yer bulmuş tartışmalardan yola çıkarak, açıklanmasından ibarettir. Birinci bölümde bulunan açıklamalar özellikle ikinci bölümün kapsamını ve içeriğini oluşturmak için gerekli ve bununla sınırlıdır.

Kendine özgü yapısı olmakla beraber ve nihai karar özellikleri gösteren istisnalara rağmen geçici hukuki korumalar birer ara karardır. Geçicidir. Kesin hüküm teşkil etmez. Kural olarak mahkeme geçici hukuki korumaya hükmetmek için mahkeme vakasının varlığının yaklaşık ispat derecesinde ispat edilmesini arar. Kendisine karşı koruma kararı alınanın hukuki dinlenilme hakkının ötelenebilir. Geçici hukuki koruma kararları “atılan taşın, ürkütülen kurbağaya değmesi” hassas dengesinde inşa edilmelidir. Kararın taraflar arasındaki yargılama hukuku bakımından dengeyi bozmamalı ve kendisinden umulan menfaati karşılama gerekliliği ve yeterli olmalıdır.

Çekişmesiz yargı işleri için geçici hukuki koruma kararı verilmesini reddeden görüş karşısında, çekişmesiz yargının bir yargı kolu olmakla beraber geçici hukuki korumanın yargı kolu içerisinde tesis edilen hukuki korumanın niteliğine ilişkin bir

tanımdır. Bu iki kurum birbiriyle kıyaslanması veya zıt anılması mümkün değildir. Bu nedenle çekişmeli yargıda olduğu gibi çekişmesiz yargı işlerinde de geçici hukuki korumaya hükmedilmesi mümkündür ve aile hukukunda örnekleri mevcuttur.

İkinci bölümde Aile Mahkemelerinin görev alanına giren geçici hukuki koruma kararlarını tespit ettik. 4727 sayılı kanunun çizdiği sınır kapsamında Aile mahkemelerinin görev alanına giren geçici hukuki korumalar incelenirken, geçici hukuki koruma karakterinden ayırık düşen yönleri inceledik ve tüm bunlar doğrultusunda her geçici hukuki koruma kararı özellikleri, konusu ve içeriği ile sınırlı olmak üzere irdeledik.

Aile mahkemelerinin görev alanına giren dava ve işlerde kamu yararı mahkemenin alacağı kararlara karşı terazinin diğer kefesinde yer bulur. Mahkeme bireyleri korumak üzere vereceği kararları kamu yararının tesisi üzerine kurgulamalı ve kamu yararının zarar görmesine rağmen bireyler lehine hüküm tesis etmemelidir. Bu nedenle kanun koyucu geçici hukuki koruma kararları kalıbında bazı esneklikler öngörmüştür.

Buna göre evliliğin korunmasına yönelik geçici hukuki korumalar boşanma davası asıl kararına bağlı olarak hâkim tarafından kendiliğinden hükmedilebileceği gibi eşlerden biri veya eşler birlikte müstakil bir dava ile talep edebilir.

Mahkemenin boşanma davasını asıl talep yönünden reddederek, hükmün kesinleşmesinden sonra dahi etkili olacak ayrılık geçici hukuki korumasına hükmedebileceği bazı yazarlar tarafından savunulmuştur. Fakat boşanma davasına ilişkin red kararından sonra etkisi devam eden dava içinde hükmedilmiş geçici hukuki koruma değil, karar aşamasında hükmedilen ayrılık geçici hukuki korumasıdır. Bu durumda ayrılık kararı boşanma davası devam ederken hükmedilen geçici hukuki korumaya ilişkin özellik göstermeyecek, evlilik birliği devam ederken verilen ayrılık geçici hukuki koruması özelliği gösterecektir. Tarafların talebi olmaksızın hükmedilmesi ise kanun hükmüyle getirilmiş bir istisnadır.

Geçici hukuki koruma kalıbından ayrı düşen bir diğer hüküm ise 6284 sayılı kanunda yer bulur. Aile mahkemesi 6284 sayılı kanun kapsamında geçici hukuki korumaya hükmederken vakıaların yaklaşık ispat derecesinde dahi ispatını aramaz, taraflar vakıaları doğrular belge sunmakla yükümlü olmaz.

Üçüncü bölümde Aile mahkemesinin görev alanına girdiği tespit edilen geçici hukuki korumaların yargılama usullerini, ilgili kanun hükümleriyle belirttik. Aile mahkemelerinin ikinci bölümde tespit edilen geçici hukuki koruma kararları bakımından görevli olmasını emreden hükümler ve bunlara ilişkin yetki hükümlerini her koruma kararı için ele aldık. Çalışma kapsamındaki geçici hukuki koruma kararlarının tarafları veya ilgililerini ilgili kanun hükmü ile sınırlandırdık.

Geçici hukuki koruma kararları için önemli olan bir diğer husus ise kararların etkili oldukları sürelerdir. Etkin kalma süresi çalışma kapsamındaki her geçici hukuki koruma kararı için farklılık gösterir. Evlilik birliğinin korunmasına yönelik geçici hukuki korumalar kural olarak süre ile sınırlı olmaksızın verilir. Yerine getirmekle tükenen bir geçici hukuki koruma değilse evlilik devam ettiği sürece etkisini gösterir. Eşlerden birinin değişen durumlar sebebiyle aile mahkemelerine başvurması halinde geçici hukuki koruma kararının etkisi sona erer.

Boşanma veya ayrılık veya evliliğin butlanı davaları devam ederken talep üzerine geçici hukuki korumaya hükmedilmesi halinde de esas olan geçici hukuki korumanın asıl kararın kesinleşmesine kadar etkisini devam ettirmesidir. 6284 sayılı kanun geçici hukuki koruma kararının etkisini ilk seferde altı ay verileceğine hükmederek sınırlamıştır.

6284 sayılı kanun kapsamında talep edilen geçici hukuki korumalar harç ve her türlü masraftan muaftır. Buna karşı diğer geçici hukuki korumalar maktu başvuru ve ilam harcına tabidir. Ayrıca geçici hukuki korumalar kanun açık hükmü gereği adli tatilde görülecek iş ve davalardandır.

KAYNAKÇA

AKARSLAN, Mediha, Ana Hatlarıyla Çocuk Hakları ve Çocuk Hakları Mevzuatı, Alfa Yayınları, İstanbul 1998.

AKINTÜRK, Turgut/KARAMAN ATEŞ, Derya, Türk Medeni Hukuku: Aile hukuku, Beta Yayınları, 17. Baskı, Ankara 2015.

AKKAN, Mine, Medeni Usûl Hukukunda Etkin Hukuki Koruma, Legal Medeni Usûl ve İcra İflas Dergisi, Sayı 6, 2007/1, s. 29-68.

AKYOL ASLAN, Leyla :Medeni Usûl Hukukunda Delillerin Tespiti, Yetkin Yayınları, Ankara 2011.

ALANGOYA, H. Yavuz, “Dava Temeli, Hâkimin Dava Malzemesinin Toplanmasıdaki Rolü ve Bu Konudaki Gelişmeler Hakkında”, Kazancı Hakemli Dergi, 2005/Mayıs.

ALANGOYA, H. Yavuz, Medeni Usûl Hukuku Esasları, Nemaş A.Ş., 2. Baskı, İstanbul 2001. (Usûl)

ALANGOYA, H. Yavuz, Yavuz Alangoya Makaleler, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 2012. (Makaleler)

ALBAYRAK, Hakan : Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Yaklaşık İspat, Yetkin Yayınları, Ankara 2013.

ARAS, Bahattin, “Aile Mahkemelerinde yargılama Usûlü”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:65 Sayı:2, 2017, s. 158-178.

ASLAN, Aziz Serkan : Türk Aile Mahkemelerinin Yapısı ve Yargılama Usûlü, AnkBD, 2010/1, s. 187-204.

ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder/ TAŞPINAR AYVAZ, Sema, Medeni Usûl Hukuku, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2017.

- ARSLAN Ramazan, “Hukuk Muhakameleri Kanunu’nun Geçici Hukuki Korumalar Konusunda Getirdiği Yenilikler, Bankacılar Dergisi Ocak 2013/ Özel Sayı, s.7-28.
- ATALI, Murat/ ERMENEK, İbrahim/ ERDOĞAN, Ersin, Medeni Usûl Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2018.
- ATALI, Murat , Pekcanitez Usûl Medeni Usûl Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2017.
- AYAN, Serkan, Evlilik Birliğinin Korunması, Türkiye Barolar Birliği, Ankara 2004.
- AZRAK, A. Ülkü, “Sosyal Devlet”, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Siyasi Bilimler Fakültesi, Reşat Kaynar’a Armağan, 1981, s. 9.
- BERKİN, Necmeddin, Medeni Usûl Hukuku Esasları, Hamle Matbaası, İstanbul, 1969.
- BORAN GÜNEYSU, Nilüfer, Medeni Usûl Hukukunda Karar, Adalet Yayınları, Ankara 2014.
- BÖLÜKBAŞI, Özlemi, “6284 Sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kadının Ve Aile Bireylerinin Korunması”, Erzincan Üni. SBE, Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- ÇAKIRBAY ÇİMEN, Hatice, “Sosyal Devlet İlkesi Açısından Ailenin Korunması”, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üni. SBE, 2009.
- BUDAK, Ali Cem, “Türk Hukukunda Çekişmesiz Yargı, Medeni usûl ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı- IV, Ankara 2006.
- DEREN YILDIRIM, Nevhis, Haksız Rekabet Hukuku İle Fikri Ve Sınaî Mülkiyet Hukukunda İhtiyati Tedbirler, Alkım Yayınevi, İstanbul 1999.
- DOSE, Hans- Joachim, Einstweiliger Rechtsschutz in Familiensachen, Erich Schmidt Verlag, 3. Baskı, Berlin 2010.
- DURAL, Mustafa/ ÖĞÜZ, Tufan /GÜMÜŞ, Mustafa Alper, Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2008.
- ERCAN, İbrahim, Medeni Usûl Hukukunda İhtiyati Tedbir, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üni. SBE, Konya 1990.

ERCAN, Meltem, Medeni Usul Hukukunda Savunma Vasıtaları, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi SBE, 2011.

ERDEM, Mehmet, Aile Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.

ERDÖNMEZ, Güray, Pekcanıtez Usûl Medeni Usûl Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2017.

ERİŞİR, Evrim, Geçici Hukuki Korumanın Temelleri ve İhtiyati Tedbir Türleri, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2013.

ERMENEK, İbrahim , Davaların Birleştirilmesi ve Ayrılması, Yetkin Yayınları, Ankara 2014. (Davaların Birleştirilmesi ve Ayrılması)

ERMENEK, İbrahim ,“Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Ön İnceleme”, İnönü Üniversitesi HFD, C. 2., S. 1, 2011, s. 139-177. (Ön İnceleme)

GENÇCAN, Ömer Uğur, Aile Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2011. (Aile)

GENÇCAN, Ömer Uğur, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2015. (Boşanma)

GÖKSU, Mustafa, “Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre İhtiyati Tedbirin Uygulanmasını Talep Etme Zorunluluğu”, DEÜHFD, Cilt 16, Özel Sayı 2014, s. 1253-1273.

GÜMÜŞ, Mustafa Alper, Türk Medeni Kanununda Kayyımlık, Vedat Yayınları, İstanbul 2006.

İNAN GÜNAY, Esra , Aile Hukukunda Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri, Adalet Yayınları, Ankara 2018.

İYİLİKLİ, Ahmet Cahit, “Hukuk Yargılamasında Dava Sebebi Üzerine Bir İnceleme” TBB Dergisi, 2013.

KARAFAKİH, İ. Hakkı :Hukuk Muhakemeleri Usûlü Esasları, Ankara, 1952.

KARAKURUMER, Altunser, Medeni Usûl Hukukunda Hüküm, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi SBE, Ankara, 2011.

KARAUZ, Agah Kürşat, Sulh Sözleşmesi, Adalet Yayınevi, Ankara 2014.

KAVAK, Ayşe Kıvılcım, “Evlilik Birliğinin Korunması”, Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üni SBE, Ankara 2018.

KILIÇOĞLU YILMAZ, Kumru, Evlilik Birliğinin Korunması. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2015, s. 423-464.

KOCA, Geylani, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu” Tasarısı ve Yargılamanın Gecikmesi Sorununa Getirdiği Çözümler, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 7, Mart 2007, s. 69-75.

KOÇHİSARLIOĞLU, Cengiz, “İsviçre’de Evlilik Birliği Hukukundaki Son Gelişmeler”. Prof. Dr. Jale G. Akipek’e Armağan, Konya 1991.

KONURALP, Cengiz Serhat, İcra ve İflas Hukukunda İhtiyati Tedbirler, On İki Levha Yayıncılık, 2013.

KÖSEOĞLU, Bilal/ KOCAAĞA, Köksal : Aile Hukuku ve Uygulaması Bilimsel Görüşler, Yargı İçtihatları, Türkiye Barolar Birliği, Ankara 2009.

KURU, Baki, “Hukuk Muhakemeleri Kanun Tasarısı Hakkında Genel Değerlendirme”, Medeni Usûl ve İcra İflas Hukukçuları Toplantısı V, Türkiye Barolar Birliği, Ankara 2007, s. 58 vd.. (Makale)

KURU, Baki, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usûl Hukuku, Legal Yayıncılık, İstanbul 2016 (Ders Kitabı).

KURU, Baki, Nizasız Kaza, Ankara 1961. (Nizasız Kaza)

KURU, Baki/ ARSLAN, Ramazan/ YILMAZ, Ejder :Medeni Usûl Hukuku Ders Kitabı, “S” Yayınları, Ankara 1986 (Ders Kitabı 1986).

KURU, Baki, Medeni Usûl Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, 25. Baskı, Ankara 2014 (Ders Kitabı 2014).

MERAL, Can Sibel, Aile Mahkemesinin Görevine Giren Davalar ve Bunlara Özgü Yargılama Usûlleri, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2009.

MUŞUL, Timuçin, "Medeni Usûl Hukukunda Ara Kararları", Dicle Üniversitesi HFD, Sayı 4, 1988, s. 217- 262.

- OĞUZMAN, Kemal/ DURAL, Mustafa , Aile Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 1998.
- OKAYER, Sumru, İş Yargılamasında Geçici Hukuki Korumalar, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2010.
- ÖZBUDUN, Ergun, Türk Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınları, 9. Baskı, Ankara 2008.
- ÖZÇELİK, Volkan, İcra Müdürünün Takdir Yetkisi, YÜKSEK Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2013.
- ÖZDEMİR KOL, Pembe, “Türk Hukukunda Tedbir Nafakası” , Gazi Üni. SBE, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2013.
- ÖZEKES, Muhammet/ERİŞİR, Evrim, Konusu Para Alacağı Olan Geçici Hukuki Korumaların Karşılaştırılması ve Değerlendirilmesi, Legal Medeni Usûl ve İcra İflas Hukuku Dergisi (MİHDER), 2006/3, Sayı 5, s. 1235-1274.
- ÖZEKES, Muhammet, Pekcanitez Usûl Medeni Usûl Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2017.
- ÖZKAN, Hasan, İhtiyati Tedbir, Delil Tespiti Ve İhtiyati Haciz İle Kamu Alacağının Tahsilinde İhtiyati Haciz, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2001. (2001)
- ÖZKAN, Hasan, Açıklamalı-İçtihatlı Ve Uygulamalı: İhtiyati Haciz, İhtiyati Tedbir, Delil Tespiti, Kamu Alacağının Tahsilinde İhtiyati Haciz, Doyuran Matbaası, İstanbul 1990. (1990)
- ÖZKÖK, Süleyman, İhtiyati Tedbirler, Turhan Kitabevi, Ankara 2002.
- ÖZTAN, Bilge, Aile Hukuku, Turhan Kitabevi, 6. Baskı, Ankara 2015.
- ÖZUĞUR, Ali İhsan, Gerekçeli Açıklamalı İçtihatlı Nafaka Hukuku, 6. Baskı, Legal Yayıncılık, Ankara 2015.
- ÖZÜARI, N. Ruhi, İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haciz, Adalet Dergisi 1956/3, s. 361-372.
- PEKCANITEZ, Hakan, Pekcanitez Usûl Medeni Usûl Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2017.
- PEKCANITEZ, Hakan/ ATALAY, Oğuz/ ÖZEKES, Muhammet, Medeni Usûl Hukuku, Yetkin Yayınları, 10. Baskı, ANKARA 2011.

PEKCANITEZ, Hakan/ TAŞ KORKMAZ, Hülya, Pekcanitez Medeni Usûl Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2017.

POSTACIOĞLU, İlhan E., Medeni Usûl Dersleri, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1975.

SERT, Selin, “Türk Medeni Hukukunda Cinsiyet Değişirme”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2015, Sayı: 118, s. 255-270.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi, Türk Aile Hukuku, 9. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1990.

TANRIVER, Süha, Medeni Usûl Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2016.

TAŞ KORKMAZ, Hülya, Türk Hukukunda İhtiyati Tedbir, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, DİYARBAKIR 1995.

TEMEL, Muhammed Zeki, “Aile Mahkemelerinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlü”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üni. SBE, Ankara 2007.

TUNÇ YÜCEL, Müjgan, HMK Uyarınca Tahkimde İhtiyati Tedbir ve Delil Tespiti, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.

TURAN BAŞARA, Gamze, “Türk Medeni Kanunu’nun 40. maddesi Kapsamında Cinsiyet Değişikliği ve Hukuki Sonuçları”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2012, Sayı103, s. 245-266.

TUTUMLU, Mehmet Akif, Boşanma Yargılaması Hukuku (2 Cilt), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2009.

TÜRKMEN, Ahmet, “Yeni Bir Hukuki Olgu Olarak Israrlı Takip ve Taciz (Stalking) ve Bunun Türk Medeni Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, DEÜHFD, C. 11, Özel S. 2009.

ULUKAPI, Ömer, Medeni Usûl Hukuku, Mimoza Yayınları, 3. Baskı, KONYA 2015.

UMAR, Bilge , Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Yetkin Yayınları, Ankara 2011.

UYUMAZ, Alper/AKDAĞ, İdris, “Türk Özel Hukukunda Şiddet ve Israrlı Takip Kavramı ile Israrlı Takip Mağdurunun Korunması”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: XIX, Yıl: 2015, Sayı: 2, s. 45-94.

ÜSTÜNDAĞ, Saim, İhtiyati Tedbirler, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1981.

YILMAZ, Ejder, Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri, C I-II, Yetkin Yayınları, Ankara 2001.

YILMAZ, Ejder/YILMAZ, H. Ümit, Örnekleriyle Adli Yazışma Usûlleri, Yetkin Hukuk Yayınları, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 1990.

YILMAZ, Z. Sanem, Sermaye Şirketlerinde Geçici Hukuki Korumalar, Adalet Yayınevi, Ankara 2010.

YÜCEL, Müjgan Tunç, HMK uyarınca tahkimde ihtiyati tedbir ve delil tespiti, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Şeyda TEKELİOĞLU

Doğum Yeri ve Tarihi : Konya, 10.03.1990

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Yüksek Lisans Öğrenimi : Özel Hukuk Anabilim Dalı (Tezli)

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce, Almanca

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar : Rekabet Kurumu, Sermaye Piyasası Kurulu

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : KTO Karatay Üniversitesi

İletişim

E-Posta Adresi : seyda.tekelioglu@karatay.edu.tr

Tarih : 05.07.2019 (SAVUNMA TARİHİ)

